www.pertwk.com

PDF4Kurd

شتێڤان تسڤایک

نۆڤلێت

شەترەنج

وةركُتُذانت لة ثةلمانتتةوة

عەبدولمولئمین دەشتی

بەرلین 2002

وەزارەتی رۆشنبیری

بەرێوەبەرێتی خانەی وەر یێڕان

زنجیرەی:(   )

ناوی کتێب: نۆڤلێتی شەترەنج

نووسینی : شتێڤان تسڤایگ

وەر یێڕانی لە ئەلمانییەوە: عەبدولموئمین دەشتی

وێنەی بەرگ: لە ئۆریگینالی ئەلمانییەکە وەر یراوە.

چاپی یەکەم: 2002 / چلوحەوتەمین چاپی ئەلمانی وەر یێڕدراوە بۆ کوردی. کە لەبنکەی بڵاوکردنەوەی (فیشەر) لە ساڵی2000 لە شاری فرانکفۆرت ئەم ماین بڵاوکراوەتەوە.

ناوی کتێب بە ئەلمانی :Schachnovelle

ئەم وەر یێڕدراوە لە لایەن وەزارەتیرۆشنبیرییەوە_بڵاوکراوەتەوە

کاری ئەو وەر یێڕانەم وەك دیارییێکی

زۆرسادە پیێشکەشی ئەو کوردە

نیشتمانپەروەر و قارەمانانە دەکەم، کە لە پێناوی بیروباوەڕی سیاسی خۆیاندا، لە کونجی بەندیخانەکانی ڕژێمی دکتاتۆرو دژبەگەلی بەعسە فاشیستەکان، ژیانی ئازادییان بۆ هەمیشە، یان بۆ ماوەیەکی دیاریکراو لێ زەوتکرا، لەگەڵ ئەوەشدا وەك پۆلا ڕووبەڕووی ئەشکەنجەو ئازاردانی گیانی و جەستەیی وەستان، نە پەشیمانییان پێشانداو، نە نهێنییە پیرۆزەکانی خۆیان ئاشکراکرد.

وەك دوا سەعاتی پێش بە ڕێکەوتنی هەر سەفەرێك، غەڵبەغەڵب و هەراییێکی زۆر لەسەر پشتی ئەو کەشتییەدا لە ئارادا بوو، کە لە نیوەشەوی ئەم ڕۆژەدا لە (نیۆیۆرك)ەوە بەرەو (بۆینۆس ئایرس) دەچوو. گوندییەکان بە ناو یەکتریدا چرژابوون و قەرەپەستانێیان بوو بۆ مالئاوایی و بە ڕێکردنی دۆستەکانیان. لاوە

تەلەگرافچییەکەش بە خۆو بە کلیٚتە لارەکەی سەری، بە ناو ئاپۆڕەی خەڵك و ناو ژوورەکان دەسووڕایەوەو ناوی خەڵکی بانگ دەکرد، هەر گوڵ و جانتا بوون هەڵدەگیران و رادەکیٚشران، منداڵان بە خۆشیەوە بە سەر پلیکانەکان دەکەوتن و دادەبەزینە خوارەوە، لەولاشەوە لەسەر تەختەی شانۆ تیپی ئۆرکیٚسترا بێ ماندووبوون خەریکی مۆسیقا ژەنین بوو. لەگەڵ ناسیاویٚکم لەسەر ڕووتەختی کەشتییەکە کەمیٚك لە دووری ئەو هەرایە وەستا بووم، کاتیٚکم زانی دوو سێ جار بروسکەی تیشکیٚکی بەهیٚز سەرنجی راکیٚشام. تومەزا کەمیٚك بەر لەوەی کەشتییەکە بجوولیٚتەوە، چەند ڕۆژنامەنووسیٚك دیٚمانەیەکیان لەگەڵ کەسایەتییٚکی ناسراو ئامادەدەکردو، خەریکی ویٚنەگرتنی بوون. برادەرەکەم تەماشاییٚکی ئەویٚی کرد و بە زەردەخەنەوە ووتی: "لەم کەشتییەدا تەیریٚکی نایابتان لەگەڵدایە. چیٚنتۆڤیچ، میرکۆ چیٚنتۆڤیچ پالەوانی جیهانیی، بۆ پیٚشبڕکێ، تەواوی ئەمەریکا لە ڕۆژهەڵاتەوە بۆ ڕۆژئاوا گەڕاوەو، ئیٚستاش خەریکە بۆ پیٚشبڕکێ دەچیٚتە ئەرجەنتین".

جا بەراستی ئەوا ئیٚستا ئەو لاوە پالەوانە جیهانییەم هاتەوە یاد، تەنانەت هەندێ لایەنی ژیانی ئەوم، کەپەیوەندی بە سەرکەوتنی خیٚرای کەسایەتی ئەو هەیە، بە وردی هاتەوە بیر" دۆستەکەم کە ڕۆژنامەخویٚنیٚکی وریایە، بە گیٚڕانەوەی کۆمەڵیٚك چیرۆکی عەنتیکەی ژیانی ئەو پاڵەوانە، بیرەوەرییەکانی منی تەواوکرد. نزیکەی ساڵیٚك لەمەوبەر چینتۆڤیچ بە بازیٚك لەهیکڕا خۆی گەیاندە ریٚزی ئالجیٚخین، کابلانسا، تاراکۆڤەر، لاسکەر و بۆگولجوبۆڤی کۆنە پاڵەوانانی هونەری شەترەنج" ئیتر لەوەتەی کە ریٚتسیٚڤسکی تەمەن حەوت ساڵە لە ساڵی 1922 بەشداری یاری پیٚشبڕکیٚی شەترەنجی کرد، هیچ ڕووداویٚکی تر وەکوو ناوبانگی لە ناکاوی ئەو لاوە نەناسراوە سەرنجی گشتی بۆخۆی ڕانەکیٚشاوە. چونکە هیچ کەسیٚك لە ئاستی ڕۆشنبیری چینتۆڤیچ نەیدەتوانی بە هیچ شیٚوەیەك پیٚشبینی ئەوە بکات، کە ئەو کوڕە بگاتە ئەو پایە بەرز و دیارە. دیارە زووش ئەو نهیٚنییە کەوتە سەر زاران، کە ئەو پاڵەوانە لە ژیانی تایبەتی خۆیدا، هەرگیز لە توانایدا نەبووە کە بە هیچ زمانیٚك تاکە ڕستەیەك بەبێ هەڵەی ریٚنووسی بنووسیٚت، وەك هاوکارە تووڕەکەی لە داخی دڵی خۆی گاڵتەی پێ کردووەو وتوویەتی: "کۆڵەوارییەکەی لە هەموو لایەنیٚك لە جیهاندا یەکەمە".

ئەو کابرایە کوڕی کەشتییەوانیٚکی لاواز و نەخۆشی سەر ڕووباری (دۆناو) بوو، شەویٚك کەشتییە چارۆگەدارە بچووکەکەی باوکی دەکەویٚتە بەر پاپۆڕیٚکی دانەویٚڵە. ئیتر ئەو منداڵە دوازدە ساڵییە دوای مردنی باوکی دەکەویٚتە لای قەشەی ناوچەکەو، قەشە بەزەیی پیٚدا دیٚتەوەو دەیگریتە خۆی. قەشە زۆر خۆی پیٚوە ماندوو دەکات و دەیەویٚت یارمەتی ئەو منداڵە سەرگیٚژ و نیٚوچەوان پانە بدات، بۆ ئەوەی ئەو وانانەی کە لە قوتابخانەی گوند فیٚریان نەدەبوو، لە ماڵەوە فیٚری بکات.

بەڵام ڕەنجی قەشە بە فیڕۆ دەڕوات وسوودی نابیٚت. ئەو پیتانەی کە سەت جار بۆی ڕۆشن دەکرایەوە، لای میرکۆ هەر نامۆ دەمانەوەو میرکۆ تەقەی سەری دەهات" میٚشکیٚکی تەمبەڵی

هەبوو، توانای فێربوونی ساکاترین وانەی نەبوو. تەمەنی ببوو بە چواردە ساڵ و هێشتان بۆ ژماردن حەوجەی ئەنگوستەکانی بوو، خوێندنەوەی کتێبێك یان ڕۆژنامەیەك بۆ ئەو مێردمنداڵە کارێکی ستەم و دژوار بوو. لەگەڵ ئەوەشدا نەتدەتوانی وەك مرۆڤێکی بێ هودەو نەگونجاو ناوی بەریت. چونکە ئەو زۆر گوێڕایەڵ بوو، بۆ ئەو کارانەی کە پێی دەسپێردران، ئاوی دەهێنا، داری دەشکاند، هاوکاری کاری کێڵگەی دەکرد، متبەقی ڕێکدەخست، لە جێبەجێکردنی ئەو کارانە جێگەی متمانە بوو، ئەگەرچی کارەکانی زۆر بە هێواشی و درێژدادڕی جێبەجێ دەکرد, بەڵام ئەو شتەی کە قەشەی دەهری کردبوو، ئەوە بوو، ئەو کوڕە گێژە زۆر دوورە پەرێز بوو، لە خۆوە بەشداری هیچی نەدەکردو، ئەگەر پێی نەگوترابایە یان فەرمانێکی پێ نەدرابایە هەرگیز خۆی لە گوورە نەدەبرد، تەنانەت قەت پرسیارێکیشی نەدەکرد، تێکەڵی گەمەی هاوتەمەنەکانی نەدەبوو، هەوڵی نەدەدا خۆی بە شتێك خەریك بکات، ئەگەر بە تایبەت نەخرابایە سەر سکەی شتێك" هەرکە کارە پێ سپێردراوەکانیشی تەواو دەکرد،دەخزایە ژوورەوەو بە چاوی ئەبڵەق دادەما، نیگاییێکی خاڵی، وەك ئەوەی لە لەوەڕگاییێك لەگەڵ مەڕاندا بێت، کەمترین بەشداری لە ڕووداوەکانی دەوروبەری خۆی نەدەکرد. لەو کاتەی کە ئێواران قەشە قەننە جوتیارییە درێژەکەی خۆی دادەگیرساندو بە چەققەدوکەڵ لەگەڵ سەردەستەی پۆلیسی گوندەکە خەریکی یاری شەترەنج دەبوون، ئەو کوڕە قژسیسە وەك لارێك لە تەنیشتیانەوە لەسەر چینچکان دادەنیشت وبە نیوەچاوێك وەك ئەوەی خەوتووبێت، بێبایەخانە بەرامبەر تەختە خانەدارەکەی شەترەنج دادەما.

ئێوارەیەکی زستانە لەو کاتەی قەشەو پۆلیس رووچووبوونە ناو ململانێی شەترەنجی ڕۆژانەیان، دەنگی زەنگوڵەی گالسەکەیەك لە جادەی گوندەکە بە خێرایی نزیك دەکەوتەوە، جوتیارێك بە خۆو بە کلێتەی بە بەفر سپی بووی، بە هەڵەداوان خۆی کوتایە ژوورەوەو، رایگەیاند کە دایکە پیرەکەی لەسەرەمەرگدایە، ئەگەر قەشە حەزبکات بەپەلە خۆی بگەیەنێتێ وبەرلەوەی گیانی دەرچێت، بە دواڕۆنی پیرۆز چەوری بکات[1]. بێ دواکەوتن قەشە کەوتە دوای کابرای جوتیار. سەردەستەی پۆلیسانیش کەهێشتان ئاوجۆکەی خۆی تەواو نۆش نەکردبوو، لەوکاتەی خەریکبوو بۆ رۆیشتن قەننەیەکی تری دادەگیرساند و دەیویست پۆستالە قورسەکەی لە پێ بکات، چاوی لە ئەبلەق ماوی میرکۆ سەرنجی راکێشا، کە چۆن بەرامبەر تەختەی شەترەنجەکە دامابوو. "ها چیە، دەتەوێ یارییەکە تەواو بکەیت؟" پۆلیس بە گالتەجاڕی ئەو پرسیارەی لێ کرد، دیارە هیچ گومانیشی لەوەدا نەبوو، کە ئەو لاوە خەواڵووە ناتوانێت تاکە بەردێکیش بە بێ هەڵە بخاتە سەرتەختەی شەترەنج. میرکۆ بە شەرمەوە تەماشای تەختەکەی کرد، سەری ڕەزامەندی ڕاوەشاندو لەسەر جێگەکەی قەشە دانیشت. دوای چواردە جوولە سەردەستەی پۆلیسان بەزی، وە دانی بەوەش دانا کە دۆڕانەکەی بە هۆی غافلگیری، یان

[1] ڕۆنێکی پیرۆزە، وەك دوا ئەرکی ئاینی لە مەزهەبی کریستی کاسۆلیکی، لەسەر مەرگدا مردووی پێ چەور دەکەن.

جوولەیەکی بە هەڵە نەبووە. وە ئەنجامی گەمەی دووەمیش لە هی یەکەم باشتر نەبوو. کاتیٚ قەشە گەڕاوەو ئەمەی لە پۆلیس بیست، هاواری لیٚ هەستا: "ئای لە تۆ! کەرەکەی بیلیام!" دەڵێن دوو هەزار ساڵ بەر لە ئەمڕۆ پەڕجوویٚکی لەم بابەتە روویداوەو بوونەوەریٚکی بەستەزمانیلار زمانی ژیرایەتی دۆزیوەتەوە، چیرۆکەکەی کتێبی پیرۆزی بۆ پۆلیس گێڕایەوە. هەرچەندە کاتیش درەنگ بوو، بەڵام قەشە نەیتوانی خۆی بگرێت و داوای پێشبڕکێی دوو قۆڵی لەو مامۆستا نەخوێندەوارە نەکات. ئەوە بوو لاوە بە ئاسانی قەشەشی بەزاند. میرکۆ زۆر بە چپڕی، بە هێمنی، بیٚ خۆتەنگاوکردن، بە بیٚ ئەوەی تاکە جاریٚکیش نێوچەوانە پانەکەی خۆی لەسەر تەختەی شەترەنج بەرز بکاتەوە، گەمەی دەکرد، بەڵام بە باوەڕبەخۆبوونێکی بەتینی دوور لە دوودڵی" لە رۆژەکانی دواتریش نە سەردەستەی پۆلیسان و نەقەشەش نەیانتوانی تاکە جاریٚکیش لیٚی ببەنەوە. قەشە کە لە هەموو کەس باشتر شاگردەکەی خۆی دەناسی، ببوو بە مەراقێکی گەورە لە دڵی، کە ئایا تا چ رادەیەك دەبێت ئەو بەهرە تاقانەو یەکلایەنەی ئەو لاوە بەرگەی تاقیکردنەوە بگرێت؟ ئیتر بۆیەش بردی بۆلای سەرتاشی گوند و پرچە ئالۆز و سیسەکەی بۆ چاکرد، تا هەندێك رووی ناو خەڵکی هەبێت، سواری گالسکە بوون و لەگەڵ خۆی

بە پێی میتۆلۆژیاو چیرۆکەکانی تەورات بیلیام پیاوچاکێك بووە، رۆژێك لە سەفەرێکدا بە ناڕەوایی چەند جارێك بە نەقیزە لە کەرەکەی خۆی داوە، چونکە رێی نەکردووە، لە ناکاو بە کاری خودا کەرەکە بەقسە هاتووەو بەرگری لەخۆی کردووە، پاشان فریشتیەکی خوداش دێت و سەرزەنشتی دەکات، ئیتر بلیام داوای لێبوردن لە خوداو لە کەرەکەی دەکات.(وەرگێڕ)

بردی بۆ شارە نزیکەکەی لای خۆیان. لەوێش یەکسەر بۆ قاوەخانەکەی مەیدانی گوند، ئەو قاوەخانەیەی کە گۆشەیەکی ببوو بە مۆڵگای یاریکەرانی شارەزای شەترەنج. کە بەپێی ئەزموون بۆ قەشە دەرکەوتبوو، کە هەموو ئەوانەی لەویٚ کۆدەبوونەوە پتر لەخۆی شارەزای شەترەنج بوون. کاتێك قەشە ئەو کوڕە پازدە ساڵییە پرچ سیس و روومەت سوورەی راکێشی ناو قاوەخانە کرد، دانیشتووی قاوەخانەکە بە سەرنجێکی بیٚ بایەخەوە تەماشایان کرد، میرکۆ کەڕکێکی خوری شۆڕی لەبەر بوو، پۆتینێکی قورس و درێژی لە پا بوو، بە شەرمەوەو بە چاوی نیوەقوچاوەوە لە گۆشەیەك وەستا، تا ئەو کاتەی بۆ سەر مێزێکی شەترەنج بانگیان کرد. لە یەکەم گەمە میرکۆ دۆڕاندی، چونکە ئەو چ جاران دەستپێك و کردنەوەی سیزیلیانی لە یارییەکانی قەشە باشەکەی خۆی نەدیتبوو، پێی نامۆ بوو. بەڵام لە یاری دووەم لەگەڵ باشترین شەترەنجزانی ئەویٚ کەس لەکەس دەچوو. ئیتر لەیاری چوارەم وپێنجەم بەسەرەوە، یەك بە یەك لە هەموو یاریکەرانی قاوەخانەکەی بردەوە.

لە پارێزگا سلاڤییەکانی باشوور کەم رووداوی وا سەرنجراکێش روو دەدات، بۆیە دەرکەوتنی ئەو کوڕە لادێییەو بردنەوەی پارەیەکی زۆر لە هیکرا، شتێکی زۆر عەنتیکەو سەرنجڕاکێش بوو. بیٚ ئەملاو ئەولا، هەموو بەیەك دەنگ هاتنە سەر ئەو بریارە، کە گەرەکە ئەو کوڕە چەند رۆژێکی تریش لە شار بمێنێتەوە، بۆ

سیزیلیەن: گەورەترین دورگەیەلە دەریای ناوەڕاست و سەر بە ئیتالیایە (وەرگێڕ، سیزیلیانی دەگەڕێتەوە بۆ ئەو ناوچەیە)

ئەوەی ئەندامەکاتی تری یانەی شەترەنج بانگبکرێن، بە تایبەت (سیمچین) ئاغای شەترەنجزانی بەناوبانگ، پێویستە زوو بچنە کۆشکەکەی و ئەو هەواڵە بگەیەننە ئەو یاریکەرە پەڕگرەی شەترەنج. قەشە بە شانازییێکی تەواو تەماشای کوڕە پەروەردەکراوەکی دەستی خۆی دەکرد، دۆزینەوەی ئەو بەهرەیە لە کوڕەکەی، خۆشحالی کردبوو، بەڵام ئەو نەیدەتوانی دەست لە پێشنوێژی ڕۆژی یەکشەممە هەڵبگرێت، بۆیە بڕیاری دا بۆ تاقیکردنەوەی پتر میرکۆ لەوێ بە تەنها بەجێبهێڵێت، ئیتر لە کیسەی یانەی وەرزش لاوەیان بردە هوتێل، ئەم ئێوارە بۆ یەکەمین جار میرکۆ چاوی بە ئینجانەی تەوالێتی شارییانە کەوت. دوانیوەڕۆی ڕۆژی یەکشەممە قاوەخانە جمەی دەهات لە دۆستانی شەترەنج. چوار سەعاتان بەبێ جوولە میرکۆ لەسەر مێزی شەترەنج بە براوەیی یاری کرد، بێ ئەوەی تاکە وشەیەکی لە زار بێتە دەرەوە، یان تەماشای لاییێك بكات، بە ڕیزە لە هەموو یاریکەرەکانی بردەوە“ ئەوە بوو لە کۆتاییدا یاریکەران پێشنیاری ئەوەیان بۆ کرد کە یاری بە کۆمەلیان لەگەڵدا بكات، بەڵام زۆری ویست تا ئەو نەخوێندەوارەیان تێ گەیاند، کە مەبەست لە یاری بەکۆمەڵ ئەوەیە کەلەیەك کاتدا ئەو دژی کۆمەڵێك مێز یاری دەکات. ئیتر کە حاڵی بوو، سەری ڕەزامەندی راوەشاندو خۆی ئامادەکرد بۆ یاری، دەست کرا بە یاری. میرکۆ بە خۆو بە تەپەتەپی پۆتینە قورسەکەی بە هێمنی لەم مێزەوە دەچوو بۆ ئەو مێز، تا سەرەنجام حەوت لە هەشتی یارییەکانی بردەوە.

ئیتر راوێژکاری دەستی پێ کرد، هەرچەندە ئەو پالەوانە پڕ بە مانای وشە هی شار نەبوو، بەڵام هەستی شانازی نەتەوایەتی خەڵکەکەی وروژاندبوو، بەڵکو خوا ئاوڕێکیان لێ بداتەوەو، شارە بچووکەکەیان کە هەرگیز بوونی لە نەخشەی جیهاندا سەرنجی کەسی ڕانەکێشاوە، بۆ یەکەمین جا لە ژیانی خۆیدا شەرەف ئەوەی بەربکەوێ، پیاوێکی ناودار بنێرێتە ناو جیهان. دەڵاڵێك کە ناوی (کۆلەر) بوو، کاری ئەوە بوو مۆسیقاژەن و گۆرانیبێژ و سەماکەری بۆ کابارە و سەماخانەکان پەیدا دەکرد، ئامادەیی خۆی پێشاندا، کە ئەگەر بۆ ساڵێك کۆمەکی بکەن، ئەوا ئەو لەگەڵ خۆیدا دەیبات بۆ ڤیەننا ولەلای شەترەنجزانێکی شارەزا دایدەمەزرێنێ، بۆ ئەوەی هونەرەکانی گەمەی شەترەنجی بە وردی فێربکات“ سیمچین ئاغا، کە لە شەست ساڵ یاری شەترەنج، هەرگیز شتی وا عەنتیکەی لە بەرامبەر خۆیدا نەدیتبوو، یەکسەر ئەو کۆمەکەی خستە ئەستۆی خۆی. ئیتر لەو ڕۆژەوە ڕۆژی بەختی ئەو کوڕەی کەشتییەوان دەستی بە هەڵاتن کرد.

دوای نیو ساڵ میرکۆ بەسەر تەواوی نهێنیەکانی شەترەنج زاڵ بوو، بەڵام کەموکورتییێکی کەم وێنەی هەبوو، کە پاشتر بازنەی پسپۆڕەکانی شەترەنج سەرنجیان بۆ چوو بوو، ئەمەش ببوو بە خاڵی گاڵتەجاڕی بە میرکۆ، ئەویش ئەوە بوو میرکۆ هەرگیز فێری ئەوە نەدەبوو زنجیرەی هەنگاوەکانی تاکە یارییێکیش ئەزبەر بکات، یان وەك بە زمانی پسپۆڕی دەڵێن: ئەو هەمیشە کوێرانە یاری دەکردو بەهرەی ئەوەی نەبوو کە مەیدانی ململانێ بخاتە ناوایەی بێ سنووری خەیاڵ. دەبووایە هەمیشە تەختەی ڕەش و

سپی شـەترەنج، بـە شەسـت و چـوار خانـەو سـیو دوو بـەردەوە، لەبـەر چـاوو دەسـتی بووایـە" تەنانـەت لەوکاتەشـەوە کـە بـووە بـە پاڵەوانی جیهانی، هەمیشە تەختەیەکی شەترەنجی پێچراو لەگەڵ خۆیـدا دەگێڕێـت، بـۆ ئـەوەی لـە هـەر جێگاییێکدا، ئەگـەر یـارییێکی وەسـتایانە بێنێتـەوە بـیری خـۆی، یـان لـە شـیکاری کێشـەیەك بگـەڕێت، هـەموو بارەکـە لەسـەر تەختـەی شـەترەج راسـتەوخۆ بێنێتـەوە بەرچـاوی خـۆی. ئـەو کەمـە کەڵێنـە ئـەو عەیبـەی لـێ ئاشـکرا کردبـوو، کـە ناتـەواوی و کەموکورتییـەك لـە هێـزی ئەندێشەو شت هێنانەوەبەرچاو لە بەهرەی میرکۆدا هەیەو، بازنەی گەمـەکارانی شـەترەنج زۆر بەگـەرمی باسـی ئـەو خاڵـەیان دەکـرد، وەك ئـەوەی کـە لـە نێـوان مۆسـیقاراندا یـەکێکی زۆر هونەرمەنـدو بەدەسـت، یـان ئامازکـارێکی مۆسـیقایی[1] بـە بـێ نۆتەنامـەی سـەرجەمی پارچـە مۆسـیقاییێك، هـەرگیز بـەهرەی ئـەوەی نـەبێت هیچ مۆسیقاییێك بژەنێت، بەڵام ئەو کەموکورتییە سەرنجڕاکێشە بە هیچ شێوەیەك نەببوو بە کۆسپ لە ڕێگەی بەرەو پێشەوەچوونی سەرسوڕهێنی ئـەو. لـە تەمـەنی حەڤدە ساڵیدا کۆمـەڵێك پاداشـی شـەترەنجی وەرگـرت، لـە تەمـەنی هـەژدە ساڵیدا بـوو بـە پاڵـەوانی وڵاتی هەنگاریاو لە تەمەنی بیست ساڵیدا بوو بە پاڵەوانی جیهان. هـەموو قارەمانـە بوێرەکـانی شـەترەنج، ئەوانـەی کـە لـە بـەهرەو ئاستی رۆشنبیری، لە هێزی فەنتازی، لە ئازایی بێ ڕادە لەم بالاتر بوون، هەموو بەرامبەر لۆگیکی چڕ و ساردو سڕی میرکۆ بەزین،

[1] ئامۆژکاری مۆسیقایی: مایسترۆ، دیریگێنت

هـەروەك بـەزینی نـاپلیۆن بەرامبـەر کۆرتـۆزۆڤ وریـەو تـەوەزەڵ و، بـەزینی هانیپـال بەرامبـەر فابیۆس کۆننکتـاتۆر، کـە وەك لیڤیـوس بۆمـانی دەگێڕێتـەوە، ئـەویش لـە سـەردەمی منداڵیـدا تـا بڵێـی تەمبەڵ و گێژ و وێژ بووە.

بـەو جـۆرە لـە پێشـانگا قەشـەنگەکەی وێنـەی وەسـتایانی شـەترەنج، بـۆ یەکـەمین جـار وێنـەی کـابرایێکی لـە بـیر و زانسـت دابـڕاو، کـوڕە جوتیـارێکی دەبـەنگ و بـێ دەم و پـل، کـە چ جـاران رۆژنامەنووسە چیرەدرێژەکانیش نەیانتوانی بوو تاکە وشەیەکی بـە سـوودی لـە دەم دا بپچـڕێنن، لـە ڕیـزی وێنـەی رۆشـنبیرانی مەیدانە جۆراوجۆرەکانی زانست، لە فەیلەسوف و ماتماتیکزان و کەسانی بیرکەرەوەو خاوەن هێزی لێکدانەوەو خەیال هەڵواسرا. لەبەر ئەوەی کە چێنتۆڤیچ بەهرەی ئەوەشی نەبوو تەنانەت قسەی سوواوی ناو رۆژنامـەکانیش دووبارە دەربـڕێتـەوە، بۆیـە هـەر زوو کۆمـەڵێك ئەفسـانەی جەڤـەنگئامێزی لـەبارە هـاتبووە ئـارا. ئـەو پالەوانە بێ وێنەیە هەر کە لەسەر تەختەی شەترەنج هەڵدەستا، دەبوو بە کەسایەتییێکی سەیر و سەمەر" سەرەڕای چاوە رەش و درەوشاوەکانی، کراواتە[1] بە بریق و باقەکەی کە بە تۆقەیەکی بە دانەمرواری رازاوە ڕێك وەستابوو، پەنجەو نینۆکە خاوێن و چاك پۆلیشکراوەکانی، کەچی لە هەڵسوکەوت وجولانەوەو ئاکاری یەکسەرە دەچووەوە ناو قەپێلکی ئەوکورە جوتیارەی جاران، کە لەلادێ حوجرەکەی قەشەی گەسك دەدا. بە شێوەیەکی نزیکە زۆر

[1] کراوات:بۆینباخ

بێ شەرم و بێ هۆما هەولی ئاسوودەیی خۆی وتووڕەیی شەترەنجزانەکانی تری دەدا، بەوەی بەهۆی ئەو بەهرەو ناوبانگەی کە پەیدای کردبوو، بە تەماعگیرییەکی بێ شەرمانە دەیەویست تا دەکرێت، پارە کۆبکاتەوە. لەو شار دەچوو بۆ ئەو شار، هەمیشەش کام مێوانخانە هەرزان بوو لەوێ دەخەوت، بۆ ئەو ئەوە گرنگ بوو پارەیان پێ بدابایە، ئیتر ئەو ئامادەبوو لە خراپترین یانە یاری بکات. هەر بۆ پارەش بەوە رازی ببوو، کە وێنەکەی لەسەر رێکلامەی سابوون چاپبکرێت. بێ ئەوەی گوێ بداتە گالتەی بەرامبەرەکانی، کە هەموو دەیانزانی میرکۆ بەهرەی ئەوەی نیە سێ رستەی راست بنووسێت، لەگەڵ ئەوەش بنکەیەکی بازرگانی چاپەمەنی و بلاوکردنەوە بە هۆی خوێندکارێکی گالیسی نامیلکەی (فەلسەفەی شەترەنج)ی بە ناوی میرکۆ بلاوکردبووەوە. وەکو هەموو مرۆڤە وشك وساردو سڕەکان، لای ئەو پێکەنین مانایێکی نەبوو، لەو رۆژەوەش کە سەرکەوتنی لەیاری پێشبڕکێی جیهانی بەدەستهێنابوو، خۆی بە گەورەترین پیاوی جیهان دەزانی و وای دەزانی کە هەموو رۆشنبیر و قسەکەر و نووسەرە بەرزەکانی لە هەموو مەیدانەکاندا بەزاندووە. بەهۆی ئەو وا لەخۆگەیشتنەشی، دڵەڕاوکێ و باوەڕبەخۆنەبوونەکەی جارانی بۆ بەخۆنازینێکی سارد و سڕ و گەلحۆیانە گۆڕا بوو.

"ناوباگێکی وا خێرا، چۆن سەرێکی بۆش نافڕێنێ؟" بەو قسەیە برادەرەکەم هاتە کۆتایی هەندێك لە باسەکانی سەردەمی منداڵی چینتۆڤیچ."کوریژگە جوتیارێکی تەمەن بیست و یەکساڵەی گوندی (بانات) چۆن سنگ دەرنەپەڕێنێ، ئەگەر ئەو لە ناکاوێکدا بە جولاندنی چەند بەردێك لەسەر تەختەدارێك، لە هەفتەیەکدا بەقەد ساڵێکی کاری سەختی داربڕین و کاری وەرزێری هەموو خەڵکی گوندەکەی پارەی بێتە دەست؟. بۆچی هەر وا بە سووك و سانایی خۆی بە مرۆڤێکی مەزن نەزانی؟ ئەگەر ئەو کەمترین زانیاری لە بارەی تەرزی ئەو ژیانە نەبێت، کە ڕێمبرانتێك، بێتهۆڤنێك، دانتێیێك، ناپلیۆنێك، رۆژێك لە رۆژان بەسەریان برد؟ ئەو کوڕیژگە مێشك لە دیوارگیراوە تەنها تاکە شتێك دەزانێت، ئەویش ئەوراستیەیە کە چەندەها مانگە تاقە یارییێکی شەترەنجی نەدۆڕاندووەو، ئیتر ئەو ئاگای لەوە نیە کە جگە لە شەترەنج و پارە، بەهاو نرخی تر لەسەر ئەو زەویەدا هەیە، بۆیە مافی خۆیەتی ئەگەر ئاوا ڕا لەخۆبێت.

گێڕانەوەی برادەرەکەم بە تەواوی منی تووشی مەراق کرد. کۆبوونەوەی هەموو تەرزەکانی یەکانەیی لە تاکە بیری مرۆڤێکی داخراو، سەرنجی تەواوی منی بۆخۆی راکێشابوو، چونکە کەسێك هەرچەندە سنوور لە دەوری خۆی بکێشێت، ئەوەندە پتر لەلا بێ کۆتاییەکەی تر نزیك دەبێتەوە، ئەو جۆرە کەسانە وەکو ئەو مێرووڵە تێرمیتانەن کە بۆ دابڕانی خۆیان، بە ماددەیەکی تایبەت دیوار لە دەوری خۆیان دروستدەکەن، بەڵام وەکو شتێکی نایاب و عەنتیکە پتر سەرنجی خەڵك بۆخۆیان رادەکێشن. کارێکی ئاسان نیە، ئەو یەکلارۆشنبیرە تایبەتمەندە، لە سەفەرێکی دوازدە رۆژی تا (ریۆ) بخەیتە ژێر هاوێنەی پشکنین.

زوو برادەرەکەم هۆشیاری کردمەوە: "پێم وایە شانسێکی کەمت دەبێت، ئەوەندەی من ئاگادارم، کەس نەیتوانیوە کەمترین ماددەی پسوشۆلۆگی لە چێنتۆڤیچ دەربهێنێ، ئەو جوتیارە دوورە پەرێزە لە پشتی هەموو ئەو مەرزدراوییەی، زیرەکایەتییەکیشی هەیە، ئەویش ئەوەیە بە ئاسانی خۆی ناخاتە دەستی کەس، ئەویش بە هۆی هونەرێکی سادە، جگە لە بازنەی لادێییەکان، کە لە مێوانخانە بچووکەکان یەکتر پەیدادەکەن، قسە لەگەڵ کەسی تر ناکات. هەر بزانێت لە شوێنێك خوێندەوارێك هەیە، خۆی دەکێشێتەوە ناو قەپێلکی خۆی، بەو جۆرە کەس بۆی ناچێتە سەر، تاکە وشەیەکی گێلانەی لێ ببیستێ، یان رادەی نەخوێندەواری و نارۆشنبیرییەکەی بپێوێت". جا بەڕاستی برادەرەکەم راستی گوت، رۆژی یەکەم بۆم دەرکەوت کە بە خۆڕەپێشکردنێکی زۆر نەبێت، ناتوانیت لێی نزیك ببیتەوە، منیش لەو کەسانەم کە ناتوانم بەزۆر خۆم لە رووداوەکان رەپێش بکەم. هەندێ جار لەسەر رووتەختەکەی کەشتی پیاسەی دەکرد، بەڵام دەستەکانی لە پشتی خۆی لێك گرێ دەداو، لە دەریای شانازی و روحگەورەییەکە[illegible]ی نقووم دەبوو، کتومت وەکو

وینە بەناوبانگەکەی ناپیۆن" هەونگاوەکانیشی لەو سووڕەپیاسەیە ئەوەندە تەنگەتاو و خێرابوو، تا پێی بگەیت دەبوایە بەدوایدا ڕابکەیت. لە ژوورەکانی یەکتردیتن و مەیخانەو جگەرەکێشانیشدا هەرگیز دەرنەدەکەوت. ستیواردی کەشتییەکە باوەڕی بە من کرد و تێی گەیاندم، کە چینتۆڤیچ زۆربەی کاتی خۆی لە کابینەکەیدا بە مەشقی شەترەنج بەسەر دەبات، لەسەر

تەختەیەکی گەورەی شەترەنج راهێنان دەکات، یان یارییە کۆنەکان بەسەردەکاتەوە.

دوای سێ رۆژ ئۆقرەم لەبەر بڕابوو، هونەری خۆدوورە– پەرێزگرتنەکەی ئەو، بەهێزتر بوو لە ویستی نزیکبوونەوەی من لێی. من لە ژیانمدا هەرگیز ئەوەم بۆ هەڵنەکەتبوو، کە لە نزیکەوە پالەوانێکی یاری شەترەنج بناسم، ئێستاش هەرچەندە پتر بۆ ئەوە هەول دەدەم، کە ئەو تەرزە مرۆڤە بناسم، پتر ئەوەم بۆ ساخ دەبێتەوە، کە شتێکی دژوارە مرۆڤێك بێنیتە بەرچاوی خۆت، کە هەموو چالاکی مێشکی تەنها بریتی بێت، لە سووڕانەوە لە دەوری تەختۆکەیەکی شەستوچوار خانەی رەش وسپی. من لە ئەزموونی تایبەتییەوە شارەزای ئەوە بوویمە کە (یاری پاتشایان) هێزێکی راکێشانی نهێنیداری هەیەو، ئەوە تاکە یارییێکی ناو یارییەکانە کە لەژێردەسەڵاتی مرۆڤ دایەو لە هەموو زۆرداری و تەلسمێکی رێکەوت ئازادەو، ئالای سەرکەوتنی تەنها لە بیرو بەهرەی ئەقل سەرهەڵدەدات. بەڵام ئایا ئەگەر ناو لە شەترەنج بنێین یاری، هەندێك خۆمان تووشی گوناە ناکەین؟ ئایا شەترەنج زانست، یان هونەرێك نیە؟ کە لەسەر [illegible] و کاتەگۆرییەکان وەستاوە،

هەروەکو تابووتی موحەممەد [illegible] لە نێوان ئاسمان و زەوی. پەیوەستییێکی بێ وێنەی جووتە دژ بەیەکەکانە، کۆنینەیەکی هەمیشە نوێیە، دەزگاییێکی میکانیکییە، بەڵام خەیاڵ هەڵی دەسووڕێنێ، فۆرمێکی ئەندازەیی سنووورداری سەقامگیرە، بەڵام بێ سنوور لە تەرزی کۆسازی، هەمیشە لە برەودایەو، هیچ بەرێکیشی نیە، بیرێکە بەرەو هیچ دەڕوا، ماتماتیکێکە هیچ

دەژمێرێ، هونەرێكی بێ كارە، بیناسازییێكی بێ كەرستەیە، هیچ شتێكی وا كەم نیە، كە لە بوون و مانەوەیدا لە هەموو كتێب و كارەكان نەمرترە، تاكە یارییێكە كە هی هەموو گەلانە، هی هەموو سەردەمانەو كەسیش نازانێت چ خوداییێك بۆ لەناوبردنی بێزاری و زاخاوی مێشك هێناویەتیە سەر زەوی، وریاكەرەوەی گیانە، هەموو منداڵێك توانای فێربوونی رێسا سەرەتاییەكانی هەیەو دەزانێت سەرەتاو كۆتاییەكەی چۆنە، هەموو پاشكەوتوویێك دەتوانێت خۆی لە قەرە بدات، بەڵام لەو چوارگۆشە تەنگ و نەگۆڕە دەكرێت لێزانییێكی تایبەت بهێنرێتە ئارا، كەلەگەڵ هی تر لەبەراوردكردن نەییێت.

لێزانی وا كە تەنها بەهرەی تایبەتی شەترەنجیان هەبێت و بەس، بلیمەتی تایبەتمەند، كە لای ئەوان هێزی ئارامی و تەكنیك وەك دوو بەشی یەكسان كاریگەرییان هەیە، هەروەك لە ماتماتیك، لە هۆنراوە، لە موزیك، بەڵام لە چین و لە پەیوەستییێكی تردا، لە سەردەمە كۆنەكان لەوانەبوو سەودایی بەدوای زانستی سروشت وای لە باباییێك كردبایە، مێشكی بلیمەتێكی شەترەنج بخاتە بەر لێكۆڵینەوەو توێكاری، بۆ ئە زانێت كە ئایا پێچێكی تایبەت

لە بارستە بۆرەكەی مێشكیدا لە ئارادا هەیە، ماسولكەیەكی تایبەت بە شەترەنجی تیایە؟ یان هەڵگرێكی چڕی شەترەنجی تیایە، كە لە كەللە سەرەكانی تردا نەبێت؟ باشە دەبێت باری بێ وێنەو تایبەتی میركۆ چینتۆڤیچ چۆن ئەشق و سەودایی ئەو بابا سروشتناسەی بوروژاندبایە؟ چونكە ئەوبارێكی یەگجار تایبەت ونایاب و، رۆشنبیرییەكی بێ ئەملاو ئەولای سستی و تەوەزەلییە، وەكو پارچە دەزوولەیەكی زێڕینە، كە لە ورگی تاشە بەردێكی كەڕوولاڵدا بێت. لە ڕاستیدا شتەكە لای من تا ڕادەیەك رۆشن بوو، بلیمەتێكی ئاوایەكجارەو یەكلایەنەو تایبەت لە یاری، تەنها گابازێك دەئافرێنێ، بەڵام شتێكی نەكردەو دژوارە بتوانیت مرۆڤێكی ئاوا مێشك وروژاو بێنیتە بەرچاوی خۆت، كە لەلای ئەو، ئەو جیهانە هەموو بۆتە شەقامێكی تەسك و یەك ئاراستە لە نیوان ڕەش وسپی دا، كە لە چاوی هاتوچۆو پاش و پێشی رووتی سی ودوو داشەبەرددا بە دوای خۆشی ژیاندا دەگەڕێت، مرۆڤێك كە تەنها بەوەی لە دەستپێكی گەمەیەكی نوێ دا، لە جیاتی سەربازێك، ئەسپێك پێش دەخات، كارێكی مەزن ئەنجام دەدات و كونجی هەژارانەی خۆی لە گۆشەی تەختەی شەترەنجدا دەخاتە هەواری نەمری، مرۆڤێك، مرۆڤێكی خاوەن گیان، بە بێ ئەوەی ئەقلی تێكچووبێت، بە درێژایی دە، بیست، سی، چل ساڵان هەموو هەنگاوی بیركردنەوەی هەمیشەوهەمیشە بریتی بێت لە ڕاونانی مەلیكێكی لە دار دروستكراو لە گۆشەیەكی شەترەنجەوە بۆ گۆشەییێكی تر.

ئێستاش ئەو دیاردەیە، ئ مەتە تایبەتە، یان ئەو گێلە

مەتەڵئامێزە، ئەوا لەسەر پشتی هەمان كەشتی تەنها شەش كابینە لەمنی تەنها، دوورە، لە منی سەوداو مردووی شتە بیرییەكان، دەبێ توانای ئەوەم هەبێت، بتوانم خۆمی لێ نزیك بخەمەوە. دەستم كرد بە بیركردنەوە لە دۆزینەوەی فێلێك، فێلی ناماقول نا ماقول" بۆ نموونە: بە ناوی ئەوەی گوایە بۆ رۆژنامەیەكی گرنگ و بە ناوبانگ دێمانەیەكی لەگەڵدا ساز دەكەم! بەمەش ختووكەی لە

خۆبـاییی بوونەکـەی دەدەم، یـان تەماعگیرییەکـەی دەورووژێـنم بەوەی پێشنیاری پێشیپڕکێیەکی چەوری بۆ دەکەم لە سکۆتلەندا. بەڵام لە بەرەنجامدا گەیشتمە ئەو بیرەی، کەباشترین هونەری ڕاو ئەوەیـە، کـە وا بکـەی ئـەو کەلەشێرە کێوییـەی کـە دەتـەوێ ڕاوی بکەیت، خۆی تووشی چەشتەبوون بێت، ئەویش بەوەی بیخەیتـە تەپکـەی ئـاوازی خوێنـدنی هاوڕەگـەزێکی خـۆی، جـا دەبێـت چ کاریگـەرتر بێـت، بـۆ راکێشـانی سـەرنجی پالـەوانێکی شـەترەنج، لەمەی پیاو بچێت خۆی لەبەر دەمی ئەودا دەستبکات بە یاری شەترەنج؟

مـن هـەرگیز لـە ژیانمـدا هونەمەرنـدێکی راسـتی یـاری شـەترەنج نەبوویمە، چونکە من یاری شەترەنجم تەنها بۆ کات بەسەربردن بەکارهێناوە، ئەگەر سەعاتێك لەسەر تەختەی شەترەنج دانیشتبم، ئەوە قەت لەبەر ئەوە نەبووە مێشکی خۆم ماندوو بکەم، بەڵکوو بەپێچەوانە بۆ ئەوە بووە مێشکی خۆم لە گرژی و ماندووبوون دوور بخەمەوە. من بە مانای وشە "گەمە" بە شەترەنج دەکەم، لە کاتێکدا یاریکەرانی راستی شەترەنج، بە جیددی یاری شەترەنج دەکـەن و، بـۆ پێناسـەیا[illegible]ەکـە بـوێرم وشـەی نـوێی

(جیـددیکار)یـان بـۆ بخەمـە نـاو فەرهـەنگی زمـان. دیـارە یـاری شەترەنج وەکو خۆشەویستی بە تەنها ناکرێت و کەسێکی تری پێویستە. ئەوەشم نەدەزانی کە لەو ساتەوەختەدا ئایا کەسێکی تری ئاشقە شەترەنج لەسەر پشتی کەشتییەکە هەیە یان نا. بۆ ئـەوەی ئەگـەر کەسێکی ئـاوا هـەبێت، بتـوانم لـە ئەشـکەوتەکانیان راکێشی دەرەوەیان بکەم، داوێکی سادەم لە ژووری جگەرەکێشان

داناییەوە، بەوەی هەستام لەگەڵ ژنەکەم ، کە لەخۆم خراپتر سەری لـە شـەترەنج دەردەچـێت، وەکـو چـۆلەکەگرێك، لەسـەر تەختـەی شـەترەنج هـەڵکوڕکاین. جـا بەڕاسـتی هێشـتان شـەش بـەردمان نەجولانـدبوو، کـە یـەکێك بەدیارمانـەوە وەسـتا، کەسـێکی تـریش هـات و داوای کـرد، کـە رێگـای بـدەین تەماشـامان بکـات، تـا سـەرەنجام کەسێکی وا پەیـدابوو، لـەو تـەرزەی کە من چاوەڕوانم دەکرد، داوای کرد دەستێك یـاری شـەترەنجی لەگەڵدا بکـەم. ئـەو پیـاوە نـاوی (مێـك کۆنـەر)بـوو، ئەنـدازیارێکی سـکۆتلەندی، وەك بیستمەوە لە دروستکردنی بیرە نەوتیەکانی کالیفۆرنیا پارەیەکی چـاکی بەدەسـت کـەوتبوو. پیـاوێکی چوارشـانەی تێکچـەقیوی تەبـەش پـانی نزیکـە چوارگۆشـەیی، ددان گـەورەو رەنـگ تێـر، لـە سـوورایەتی دەموچـاوی وێ دەچـوو کـە بـەلای کـەم جـار و بـار تێروپـڕ تـامی وێسـکی کردبێت. شـان و پیـل دەرپـەڕاندنەکـەی لـە کـاتی یـاری کەسایەتی ئـەو پیاوەی پێشـان دەدا، کە یەکێکـە لـەو تـەرزە کەسانەی کـە بێ ئـەملاو ئـەولا سـەرکەوتن هـەر بـە خۆیـان ڕەوا دەبینن، بە جۆرێك لە یارییێکی ئاوا کەم بایەخیش دۆڕاندن بە کەمبوونەوەی کەسایەتی خۆ[illegible]زانن و بێ هیچ رەچاوکردنێك

خویـان بـەوە گرتـووە خۆیـان بسـەپێنن، خویـان بـە سـەرکەوتنی راستەقینە گرتووە. ئەو مرۆڤە خۆپێگەیێنە وا نقوومی بیرکردنەوە بوو، هەموو قسەکردن، یان پـەرتکردنێکی خـەیال و بیرکردنـەوەی لـە کـاتی یـاری بـە خـەتا بگـرە بـە سووکایەتی پـێ کـردن لـە قەلـەم دەدا. کــە دەســتی یەکــەمی دۆڕانــد، مرومۆچــی دایگــرت و، دکتاتۆرانـە رایگەیانـد، کـە هـۆی دۆڕاندنەکـەی ئـەوە بـووە چـەند

چرکەیەك خەیالی پەرت بوو، ئاگای لە یاری نەما. کە سێهەم دەستی دۆڕاند، خەتاکەی خستە مل هەراوهۆریای ژوورەکەی هاوسێ، ئیتر بەبێ داوای یارییێکی نوێ و تۆڵەکردنەوە، بەهیچ جۆرێك ئامادەنەبوو، دان بە دۆڕاندنەکەی دابنێت. لەسەرەتا خۆشییێکم لەو ململانێ توندەی وەردەگرت، بەڵام پاشان هەر لەبەر خاتری ئەو و بۆ مەبەستە تایبەتەکەی خۆم، واتە بە ئومێدی چەشتەکردنی چێنتۆڤیچی پاڵەوانی جیهانیی شەترەنج، یاریم لەگەڵدا دەکرد.

لە سێیەمین ڕۆژدا نیوە سەرکەوتنێکم بەدەستهێنا، ئەگەر لەسەر رووتەختی کەشتیەکەوە، لە پەنجەرەکانەوە، سەرنجی کەوتبێتە سەر ئێمە، یان هەر بە ڕێکەوت بوو بێت، چێنتۆڤیچ هاتە ژووری جگەرە کێشان، کە دیتی وا ئێمە خەریکی هونەرەکەی ئەوین، بێ دەستی خۆی، چەند هەنگاوێك لە ئێمە نزیك کەوتەوە، لە دوورەوە بە چاوێکی تاقیکردنەوە تەماشاییێکی تەختە شەترەنجەکەی کردین، ئەو کاتە نۆرەی مێك کۆنۆر بوو، دەبووایە بەردێك بجوولێنبێت، ئیتر ئەو جوولەیەی مێك کۆنۆر بەس بوو، بۆ ئەوەی چێنتۆڤ[illegible]ە بگات، کە گەمە نەزانانەکەی ئێمە، شایانی بایەخی وەستایانەی ئەو نیە. بە هەمان ئاکاری ئاسایی خۆی، ڕۆمانە جاسووسیەکەی دەستی، کە لە کتێبخانەکە بۆ تەماشاکردن خرابووە بەردەستتان، بێ ئەوەی تاقەپەڕێکی لێ هەڵبداتەوە، خستیەوە جێگەکەی خۆی و لە مێزەکەی ئێمە دوورکەوەتەوەو ژووری جگەرەکێشانی بەجێ هێشت. لە دڵی خۆم کەمێك بە بایەخ پێ نەدان و بە سووك تەماشاکردنەکەی، بە

سەرنجە سارد و سڕەکەی دلگیر بووم، بۆ ئەوەی وەك بڵێی دلگیریەکەم بەبا بدەم، بە مێك کۆنۆرم ووت: وەستا گەمەکەی تۆی بە دڵ نەبوو!، ووتی کام وەستا؟ ئیتر تێم گەیاند، کە ئەو کابرایەی تازە بەلاماندا تێ پەڕی و بە نیگاییێکی سووك تەماشای کردین، ئەوە چێنتۆڤیچ بوو، پاڵەوانی جیهانی شەترەنج! هەروەها پێم ووت: ئێمە هەردووکمان نیگا سووك و روح زلیەکەی فەرامۆش دەکەین، چونکە خەڵکی هەژار دەبێت چێشت بە ئاو لێ بنێن. قسە هێواشەکەی من کاریگەرییێکی چاوەڕوان نەکەراوی لە مێك کۆنۆر کرد، سوورهەڵگەڕاو گەمەکەی نێوان خۆمانی فەرامۆش کرد، مرۆڤ یەکسەر هەستی بەوە دەکرد، کە ئەو هیچ ئاگای لەوە نەبووە کە چینتۆڤیچ لەسەر پشتی ئەو کەشتەیەدایە، ئیتر بێ ئەملاو ئەولا دەیەویست بەرامبەر چێنتۆڤیچ یاری بکات. هەرگیز ئەو لە ژیانی خۆیدا یاری لە دژی پاڵەوانێکی جیهانی نەکردبوو، جگە لە تاکە جارێك، ئەویش لە یارییێکی بەکۆمەل ، کە ژمارەیان چل کەس بووە، دیارە ئەوسا خۆشییێکی زۆری لەم یاری وەرگرتبوو، دیارە ئەوەندەشی نەمابووە کە لە یارییەکە براوە بێت. لێی پرسیم: "تۆ لە نزیکەوە ئەو [illegible]انە دەناسیت؟" گوتم نا، لێی پرسیم: "دەتوانیت داوای لی بحەیت بێ بۆ لامان؟" بە پوازشی ئەوەی کە بە پێی زانیاری من چێنتۆڤیچ زۆر حەز لە تێکەڵاوی ناکات، داواکەیم رەتکردەوەو ووتم، جگە لەمەش چی هەیە وا لەپاڵەوانێکی جیهانیی بکات، بێت یاری لەگەڵ ئێمەی نەزان بکات؟

دیـاره نـه دەبووایـه مـن وشـەی "نـەزان" بەرامبـەر یـەکێکی لـەخۆڕازی وەکـو مێـك کۆنـۆر بـەکاربهێنم، بـە تـووڕەیی خـۆی لـە قسەکەی من بەری کرد و ووتـی: چێنتۆڤیچ تکای پیاوێکی بەرێز ناگێڕێتـە دوواوەو ئـەو خـۆی خـەمی ئـەوەیان دەخـوات. لەسـەر ئارەزووی ئەو من بە کورتی باسی کەسایەتی چێنتۆڤیچم بۆ کرد. ئیتر تەختـەی شـەترەنجەکەی خۆمـانی فـەرامۆش کـرد و بـە هەڵپـە بـەرەو سـەربانی کەشـتییەکە بـە دوای چێنتۆڤیچـدا چـوو. مـن جارێکی تر هەستم بەوە کرد کە ئەگـەر شتێك پەڕییـە کەللـەی ئـەو ناوشان پانە، ئەوا کەس ناتوانێت ڕێگای لیٚ بگرێت.

زۆر بە تاسەوە چاوەڕوانم دەکرد، دوای دە خولەکێك مێك کۆنۆر گەڕایـــەوە، ، دیـــار بـــوو نەگەیشـــتبووە ئـــەنجامێکی دڵخـــواز. پرسیم: "چی بوو؟" کەمێك بە پەستی وەڵامـی دامـەوە: "تۆ چۆنت گوت وابوو، پیاوێکی زۆر ڕێکوپێك نیـە، پـێم گـوت هـاتووم خۆمت پیٚ بناسێنم، هەر خۆشی لە گورە نەبرد و دەستی تۆقەی بۆ درێـژ نەکردم، ویستم ئەوەی بۆ ڕۆشن بکەمەوە، کە شەرەفێکی گەورەیـە بۆ ئێمەی سەر پشتی ئەو کەشتیەو شانازی پێوە دەکـەین، ئەگـەر جەنابیان یارییێکی بە کۆمـەڵمان لـە گـەڵدا بکات. پشتی خـۆی لـیٚ کردم و ووتـی، بـە داخـەوە [illegible]ـەڵ ئاژانسـەکەم پـەیمانی ئـەوەم

ئیمزاکـردوو، کـە بـیٚ بەخشـیس هـیچ یارییێـك نەکـەم، کـەمترین بەخشیشیش بۆ هەر یارییێك دوو سەت و پەنجا دۆلارە"

پێکـەنیم و وتم، مـن هـەرگیز بیرم بـۆ ئـەوە نەچـوو بـوو، پاڵـدانی چەند داشە بەردێك لە ڕەشەوە بۆ سپی، ئاوا بازرگانییێکی بـەهادار بێت، ئەوجا هیوادارم تۆش وەك من بە هێمنی ئێرە جیٚ بهێلیت.

بــەڵام دیـــاربوو مێـــك کۆنـــۆر شـــتەکەی زۆر بـــە تـــۆخی وەرگرتبوو: "لەگەڵی ڕێکەوتم! بەیانی دوای نیوەڕۆ، کاتـژمێر سـیٚ یـاری لەگەڵـدا دەکـەم، لێـرە لـە هـۆلی جگەرەکێشـان، هیـوادارم ڕێگانەدەین پشتمان لە ئەرز دات ". لە قوڵایی دڵمەوە لێم پرسی:

- چۆن؟! تۆ دوو سەت و پەنجا دۆلاری دەدەیتیٚ

- بۆچی نا؟ماف ڕەوای خۆیەتی. ئەگەر تووشی ددانهێشە ببم و بـە ڕێکـەوت پزیشـکێکی ددان لەسـەر پشـتی ئـەو کەشـتیەدا بێـت، ناتوانم داوای ئەوەی لیٚ بکـەم بـە خـۆڕایی ددانم بۆ دەربـێنیٚ، ئـەو پیـاوەش مـاف خۆیـەتی کـە داوای پاداشـتێکی چـەور بکـات، لـە هـەموو مەیدانەکانـدا وەسـتاو پسـپۆرەکان باشـترین بازرگـانن، بـە دیـدی منـیش بازرگـانی چـەند ئاشـکراو راشـکاو بێـت، ئەوەنـدە باشـترە. مـن پارەیـەکی رووتـی بـدەمیٚ باشـترە لـەوەی ئـەو بـەزەیی پێمـدا بێتـەوەو، پاشانیش ناچاری ئـەوە ببم، سوپاسی بکـەم، لـە لاییێکی تر من لە یانەکـەی خۆمانـدا، لـە شـەوێکدا پـتر لـەو پارەیـەم دۆڕاندووە، بیٚ ئەوەی پالەوانێکی جیهانی یاری لەگەڵدا کردبم. بۆ ئێمەی (نەزان) شەرم نیە، چینتۆڤیچ لێمان بباتەوە!

شایانی سەرنجە، لام سەیر بوو، چەند وشە بیٚ گوناهەکەی من (ئێمـەی یاریکـەری نـەزان) [illegible]ـاریگـەری لـیٚ کردبـوو، بـەڵام

سەبارەت بەوەی، ئەو گاڵتەیەی من زۆر لەسەر ئەو وەستا بوو، من لە دژی تەوسەکەی ئەودا قسەیەکم نەبوو بیکـەم، خـۆ لـەلاییێکی تـر بـە هـۆی ئـەو لـە چینتۆڤیچـی عەتیکـەم نزیـك دەبوومـەوە. ئێمـە بـە زوویی چوار پێنج پیاوی ترمان لەو پێشبڕکێیە ئاگادارکردەوە، کە هەموویان پێشـتر خۆیـان وەك ئـەهلی شـەترەنج پـیٚ ناسـاندبووین.

وە بۆ ئەوەی هاتوچۆی کەسانی تر کەمتر کاریگەری لە یارییەکەمان بکەن، مێزەکانی دەوروبەریشمان بۆ خۆمان داگیرکرت.

رۆژی دواتر لە کاتی دیارکراو، گروپەکەمان هەموو کۆبووینەوە، دیارە شوێنی ناوەڕاست بەرامبەر پالەوانی گەورە بۆ جەنابی مێك کۆنۆر تەرخان کرا. مێك کۆنۆر زوو زوو تەماشای سەعاتەکەی دەکرد و بۆ هێمن کردنەوەی دەروونی خۆی، جگەرە دوای جگەرەی دادەگیرساند. بەڵام بە پێی ئەو زانیاریانەی کە من لە هاوڕێکەی خۆم وەرم گرتبوو، دەمزانی کە پالەوان هەمیشە وا دەکات، خەڵك دە دەقیقەیەك چاوەڕوانی بکەن، بەوەش قورسایی و بایەخی خۆی پێشانی خەڵك دەدات. پاشان دەرکەوت، بە ئارامی و لەسەرەخۆ لە مێزەکە نزیك کەوتەوە، بێ ئەوەی خۆی بناسێنێ:"ئێوە دەزانن من کێم و، ئێوەش کێن بۆمن گرنگ نیە!" دوای ئەو قسە بێ شەرمەی دەستی کرد، بە وشکی رێساکانی یاریەکی رۆشن کردەوە، لەبەر ئەوەی بەشی پێویست تەختەشەترەنج لە ئارادا نەبوو، پێشنیاری کرد کە ئێمە هەموو دژی ئەو یاری بکەین، لە [illegible] جوڵاندنی هەر بەردێك، ئەو

دەچێتە سەر ئەو مێزەی ئەوەتر، بۆ ئەوەی ئەو کاریگەری لە راوێژی نێوان ئێمە نەکات، دوای ئەوەی ئێمە بەردی خۆمان جوڵاند، بە داخەوە بە هۆی نەبوونی زەنگوڵەی یاری، دەبوایە بە کەوچکێك لە شووشەیەکی خاڵی بدەین، هەروەها پێشنیاری کرد کە ماوەی بیرکردنەوە دە خووڵەکە، ئەگەر ئێمە پێشنیارێکی ترمان نەبێت. دیارە ئێمەش وەك کۆمەڵە قوتابییێکی شەرمن

هەموو پێشنیارەکانیمان قەبووڵ کرد. لە دابەشکردنی ڕەنگەکان ڕەش بەر چێنتۆڤیچ کەوت" هەر بە پێوە بەردی یەکەمی خۆی جوڵاندو چووە سەر مێزەکەی ئەولا تر، کە خۆی وەك شوێنی چاوەڕوانی پێشنیاری کردبوو. لەوێش بە ئارامی دانیشت و دەستی کرد بە هەڵدانەوەی لاپەڕەکانی گۆڤارێکی وێنەدار.

ئەوە ناهێنێت باسی ئەو یارییە بکەین، وا کۆتایی هات، وەك دەبووایە وا کۆتایی بێت، بە بەزینێکی خراپی ئێمە، لە بیستودووەمین جوولەی بەردەکانمان. دیارە شتێکی سەیر نیە، پالەوانێکی جیهانی نیو دەستە یاریکەری ناوەندی و خوارەوەی ناوەندی ببەزێنێ. بەڵام ئەوەی شتەکەی بۆ ئێمە ناخۆش کردبوو، تەوس و لە خۆبایی بوونی چێنتۆڤیچ بوو، وای دەکرد کە ئێمە هەست بەوە بکەین، کە ئەو بە دەستی چەپی ئێمەی بەزاندووە، هەرجارێك کە بەردێکی دەجوولاند، وەك فیشەکە شێتە بەخێرایی تەماشای تەختەشەترەنجەکەی دەکرد و بەردەکەی پەلاردەکرد و دەگەڕاوە جێگەکەی خۆی. وەك ئەوەی ئێمە خۆمان بەردەدارینەکانی شەترەنج بین، بە بزووتنەوەکەی ئەو، بێ دەستی خۆت دیمەنی پیاوێکت د[illegible] بەرچاو، کە پارچەنان یان

پەڵەگۆشتێك فڕێ بداتە بەردەم سەگێکی بەرەڵلا. خۆ ئەگەر کەسێکی هەست ناسك بووایە، بە باوەڕی من جار بە جار سەرنجی ئێمەی بۆ هەڵەکانمان ڕادەکێشا، یان بە وشەی دۆستانە ورەی بەرز دەکردینەوە. بەڵام دوای ئەوەی وشەی "کش مەلیك"ی لەدەم دەرچوو، ئەو ڕەبۆتە نامرۆڤەی شەترەنج، وەك تەنێکی وشك لەبەردەم مێزەکە چاوەڕوانی ئەوەی کرد، کە ئایا ئێمە

ئامـادەین، یـارییێکی تـری لەگەڵـدا بکـەین. مـن هەسـتامەوە، وەك هـەموو ئـەو کاتانـەی کـە مـرۆڤ ڕووبـەڕووی ئاڵۆزییـەك دەبێـت، بـە دەست جوڵاندن ئاماژەی ئەوەم بۆ کرد، کە ئیتر بەو بەزینـەمان و لــەو بازرگــانی دۆلارە، بــەلای کەمــەوە لــە لایــەن منــەوە، ئــیتر ناسیاویمان کۆتایی هات، بەڵام دیتم پێچەوانەی ویستی من، بە دەنگێکی کەرخ، مێك کۆنۆر ووتی: "بەڵێ ئامادەین!"

لـەو سینگدەرپەڕاندن و ئامادەباشییەی مێـك کۆنـۆر مـن ترسـم هـاتێ، بەراسـتی لـەو ساتەوەختەدا پتر بە یاریکـەرێکی بۆکسییێن دەچوو، کە خـەریك بێت دەست بە هاویشتنی مستەکۆلە بکات، نــەك پیــاوێکی ڕێــزدار وجــوامێر. ئەگــەر ڕەفتــاری نامــاقوڵی چـێنتۆڤیچ بـوو، یـان ویسـت وئـارەزووی وروژاوی خـۆی، میـك کۆنـۆری بـە تـەواوی گـۆڕی بـوو. دەموچـاوی تـا ترۆپکـی تـەوێڵی سوور هەڵگەڕابوو، کونەلووتەکانی کراوەو هەڵمسابوون، لێوەکانی خـۆی بـە تونـدی دەکرۆشـت، دەموچـاو وچـەناگەی دەتگـوت بـۆ جەنگ گرژ هەڵگەڕاوە. چاوەکانی زەق ببوونـەوە، وەك چاوی ئـەو کەسانەی کـە لـە یـاری ڕۆلێتـدا دوای شەشـەمین جـارو حەوتـەمین جـاری جومکـەیاری ڕەنگـی ... ژێردراویان بـۆ دەرناچـێت. لـە تروکەی چاوەکانی تێگەیشتم، حە ئەوە کەسێکی وا توندگرە، کە ئامادەیـە تـەواوی سـامانی خـۆی خـەرجی یـاری بکـات لەگـەڵ

چێنتۆڤیچ، هەر یاری بکات و یاری بکات و دووبارەی بکاتـەوە، تـا ئـەو کاتـەی بـەلای کـەم بـۆ تاقـەجارێکیش بـراوە دەبێـت. ئەگـەر چێنتۆڤیچ سەبری هەبێت، ئەوە کانە زێڕێکی کەوتۆتە بەر دەست

و تــا دەگاتــە بۆینــۆس ئــایرس چــەند هــەزار دۆلارێکــی لــێ دەردەهێنێ.

چێنتۆڤیچ لـە شـوێنی خـۆی جووڵـەی نـەکرد، بـە ڕێـزەوە وەڵامـی دایەوە: فەرموون، ئەو جارە ڕەش هی ئێوەیە!

یـاری دووەمـیش گـۆڕانێکی تێـدا نـەبوو، ئـەوە نـەبێت چـەند کەسێکی تـر هاتبوونـە ڕیزی تەماشاچیان، ئەوەش ئاو و هـەوای گەمەکەی سـەرنجڕاکێش و گـەرمتر کردبوو. مێك کۆنـۆر هێنـدە بـە قــووڵی لــە تەماشــای تەختەشــەترەنجەکە ڕۆچــوو بــوو، دەتگــوت نیازی وایە بەردی شەترەنجەکان هویپۆتێنێزە و ئەفسوناوی بکات بۆ خۆی بیانباتـەوە. مـن هەسـتم بـەوە کـرد، کـە ئامادەیی ئـەوەی تێدایــە بــۆ چــێژی دەربــڕینی تاقــە (کــش مــەلیك)ێــك دژی دژە دەمساردەکەی هەزار دۆلار خەرج بکات. ئەوەی عەنتیکە بوو ئەوە بـوو، بـێ ئـەوەی بـە خۆمـان بـزانین، هەنـدێك لـە ورووژانـە تونـد و تیژەکەی پەڕی بووە ئێمەش. جولاندنی هەر بەردێك وەکو ئـەوەی لەوەوپێشتر دانوستاندنی گەرمی لەسەر دەکرا، هەمیشە لە دواییـن چـرکەی پـێش جوڵـەکان یـەکێك ڕێگـای بەوانـەی تـر دەگـرت، تـا هــەموو هــاوڕا دەبــووین ئەو ' ''ماژەمـان دەدا بـە چـێنتۆڤیچ

بگەڕێتـەوە سـەر مێزەکـە. وردە وردە گەیاندمانـە سـی و حەفتـەمین جوولـەو، وەك شـتێکی زۆر چاوەڕواننەکراو یارییێکـە گەیشـتبووە بارێــك کــە لــە بەرژەوەنــدی ئێمــەدا خــۆی دەنوانــد، چــونکە توانیبوومـان سـەربازێك بـە سـەلامەتی بگەیەنینـە خانـەی C2 ی خانەی پێشکۆتایی هێلی C، هەرئەوەندەمان مابوو پاڵێکی پێوە بنێین و بیخەینە سەر خانەی C1و بیکەین بە وەزیرێکی نوێ. بەڵام

لەوەش دڵنیا نەبووین کە بەئازاییخۆمان بوو یان نا گەیشتبووینە ئەو شانسە، وە سۆسەی ئەوەمان دەکرد کە ئەو بارە لەبارەی بۆمان هەڵکەوتووە لە چێنتۆڤیچەوە سەری هەڵداوە، چونکە ئەو بەهرەی ئەوەی هەبوو کە زۆر لە پێشتر بەرەنجامەکانی یاری بخوێنێتەوە، بۆیە ترسی ئەوەمان هەبوو کە تەپکەیەکی بۆ دانابینەوەو، نەخشەی ئەوەی دانابێت بمانکات بە چەشەی چەنگاڵی خۆی. لەگەڵ ئەوەش، دوای دانوستاندنێکی زۆر ولێ وردبوونەوەیەکی پشکنەرانە گەیشتینە دوا لێواری بیرکردنەوەو بڕیارمان دا سەربازەکەمان بەرەو پێشەوە بەرین. مێك کۆنۆر دەستی خستە سەر سەربازەکەو خەریك بوو بەرەو پێشەوە بۆ دوا خانە بیبزێوێ، لەو کاتەدا بوو دەستێك خۆی لە قوڵی گیرکردوو دەنگێکی وروژاو بە خامۆشی چرپاندی: لە ڕاهی خوا نەکەی!

بێ دەستی خۆمان هەموو رووی خۆمان لە خاوەنی ئەو دەنگە کرد، پیاوێکی تەمەن نزیکە چلوپێنج ساڵەی دەموچاو باریك و تیژ، پێشتر کاتێ لەسەر رۆخی بانەکەی سەرەوە وەستا بوو، بە هۆی دەموچاوە وەك تەباشیر سپی هەڵگەڕاوەکەی، سەرنجی منی بۆخۆی ڕاکێشا بوو، دەبێت لەو چەند خوڵەکەی دوایی هاتبێتە لای ئێمە، بە تەنگەتاوی تەماشای ئێمەی کردو لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو:"ئێستا ئەگەر [illegible]و سەربازە بکەیتە وەزیر، ئەوا

ئەو یەکسەر بە فیلی C1 بەناوی دەبات، تۆش ئەسپەکەت دەگێڕیتەوە، بەڵام ئەو سەربازە ئازادەکەی دەباتە سەر D7 و هەڕەشە لە قەڵاتەکەت دەکات، ئەگەریش تۆ بە هۆی ئەسپەکەت کش مەلیکێك بکەیت، ئەوا دوای نۆ تا دە جووڵە تۆ دەفەوتێیت،

ئەو بارە هەڵکەوتووەی ئێوە وەکوو ئەو بارەیە کە لەیاری ساڵی 1922ی (ئالێخین) بەرامبەر (بۆگۆلیوبۆف) لە شاری (پێستیانەر)ی بەریتانیای مەزن هاتە پێشەوە.

مێك کۆنۆر بە حەپەساوی دەستی لە سەربازەکە هەڵگرت، ئەویش هەروەکو ئێمە بە چاوێکی حەپەساو تەماشای کابرای کرد، کە دەتگوت خدری زیندەیە لە ناکاو دەرکەوتووەو هاتۆتە هانامان. دیارە ئەگە یەکێك بتوانێت پێشبینی سەرەنجامی نۆ جوولەی داهاتووی یاری شەترەنج بکات، دەبێت ئەوە پسپۆرێکی پلەی یەك بێت، لەوانەشە هەر پاڵەوانێکی جیهانی بێت و، بۆ هەمان یاری پاڵەوانی جیهانی سەفەر بکات. پەیدابوونی ئەو کەسە وەك فریشتەی ئاسمان وا لە ناکاو و لەو چاوتروکە ناسکەدا شتێکی هێندێك ناسروشتی بوو. مێك کۆنۆر لێ پرسی:

- ئەدی ئێوە ئەگەر بتانەوێ پێشنیاری چی دەکەن؟!

- جاری لە سەربازەکە گەڕێ و مەیبەرە پێشەوە! پاتشاکەت لە هێلی مەترسی G8وە بەرە سەر H7. ئەوسا لەوانەیە ئەو لە لاکەی تر شالاوت بۆ بێنێ، بەڵام تۆ بە جوولەی قەڵاتەکەت لە C4ەوە بۆ سەر C8 رێگای پێ دەگریت، لەوە ئەو دوو فیل وئەسپێکی لە دەست دەچێت، پاشان کاتی بیرکردنەوە دێت، ئەگەر بە ڕاستی و بێ هەڵە، بە شێوەیەکی [illegible]کەرانە ڕەفتار بکەن، ئەوسا

دەتوانرێت بەرامبەر بن، پتر لەمە ئومێد نیە"

ئێمە هەموو بە جارێك لەو لێکدانەوە ورد و خێرایە حەپەسابووین، زنجیرەی هەنگاوەکانی وا باس دەکرد، هەر دەتگوت لە کتێبێکەوە دەیانخوێنێتەوە. ئێمە لە سایەی

ئامۆژگارییەکانی ئەو لەو یارییە بەرامبەر پاڵەوانێکی جیهانی کەس لە کەس دەردەچووین، ئەو شانسە دەرك پێ نەبراوە بۆ ئێمە شتێکی کەم نەبوو، بەرەنجامێکی تەلیسماوی بوو. هەموو بە هاودەنگی خۆمان کێشایە کەنار، تا ئەو بتوانێت باشتر تەختەی شەترەنجەکە ببینێت، جارێکی تر مێك کۆنۆر پرسی:

- واتە پاتشاکەم لە G8 بەرمە سەر H7 ؟
- بەڵێ، ئەمەیان بەر لە هەموو شتێك!

مێك کۆنۆر ئەمەی کرد و ئێمەش زەنگمان لە شووشەکەوە هێنا.

چێنتۆڤیچ بە هەنگاوی ئاسایی خۆی ئازایانە هاتەوە سەر مێزەکەو بە چاوتروکانێك بەردی خۆی جولاند، لە لابالی پاتشاوە سەربازەکەی لە H2 ەوە بردە سەر H4، تەواو وەك ئەوەی فریادڕەسە نەناسراوەکەمان پێشبینی کردبوو. ئەوسا هاریکارەکەمان بە چرپەوە ووتی:

- دەی ئەوجا قەلاتەکە، قەلاتەکەت لە C8 ببە سەر C4 ، ئەوسا ئەو بەناچاری سەربازەکەی دەپارێزێ، بەلام ئەوەشی بە هاناوە نایێت، تۆ لێی دەسرەوێنی! بێ ئەوەی ترست لە سەربازەکەی ئەو هەبێت، بە ئەسپەکەت لە d3–ەوە بۆ سەر E5 دەبەیت، ئەوسا هاوسەنگی لە نێوانتان دێتە کایەوە، ئەوساش لە جیاتی بەرگری، بەرەو پێشەوە دەچیت!.

ئێمە لە مەبەستی ئەو نەدەحەییشتین، ئەوەی ئەو دەیگوت بۆ ئێمە وەك زمانی چینی وا بوو. ئەوسا مێك کۆنۆر دەستی بە جوولان کرد، وەك چۆن ئەو پیاوە پێشنیاری کرد، جارێکی تر زەنگمان لە شووشەوە هێنا، تا چێنتۆڤیچ بگەڕێتەوە. ئەوە جاری یەکەم بوو، کە چێنتۆڤیچ یەکسەر بە خێرایی بڕیاری نەدا، بەڵکوو بە گرژییەوە تەماشای تەختەی شەترەنجەکەی کردو، بە ناچاری سەربازەکەی خۆی پاڵپێوەنا، کتومت ئەوەی هەڵبژارد کە پیاوە نامۆکە بە ئێمەی راگەیاندبوو، چێنتۆڤیچ ویستی بگەڕێتەوە شوێنی خۆی، دوای یەکەمین هەنگاو، شتێکی چاوەڕواننەکراو ڕوویدا، ئەویش ئەوە بوو چێنتۆڤیچ سەری خۆی بەرزکردەوەو تەماشاییێکی ورد و پشکنەرانەی ئێمەی کرد، دیار بوو دەیویست بزانێت، ئەو کەسە کێیە کە ئاوا بەرگری پێشان دەدات؟

لەو ساتەوەڕا ئێمە مەراقمان پتر ببوو، تا ئێستا بەبێ ئەوەی هیوایێکی جیددیمان بەسەرکەوتن هەبێت یاریمان دەکرد، بەلام ئێستا کەوتبووینە بیری ئەوەی، کە مل بە چێنتۆڤیچی لە خۆبایی کەچ بکەین و لووتە بەرزەکەی نەوی کەین، تەزووێکی گەرم بە دەمارەکانماندا دەهات. هاریکارەکەمان نەخشەی هەنگاوی داهاتووی بۆ ئامادەکردین، منیش ئەو کاتەی زەنگم لە شووشەکەوە دەهێنا، پەنجەکانم دەلەرزین. ئیتر یەکەمین بەزم و خۆشیمان نزیك کەوتبووەوە. چێنتۆڤیچ کە تا ئەوسا هەر بە پێوە یاری دەکرد، ئەو جارەیان کەوتە بیرکردنەوە، بیری کردەوە، بیری کردەوە، پاشان بە گرانیو بە هێواشی لەسەر کورسییەکی دانیشت. ئەو کاتەی لەسـ بەرەو خوارەوە بە ستوونی

دانیشت، جێگەی جەستەکەی بەنگ بوو لە نێوان ئێمەدا، ئێمە ناچارمان کرد کە مێك خۆی تەسك بکاتەوەو خۆی بخێوێنێتە نێوانمان. بەبێ جوولە چاوی خۆی شۆڕکردەوە سەر تەختەکە، زۆربیری کردەوە، بە شێوەیەك بیلبیلەکانی چاوی بە ئاستەم

دەدیترا، دوای بیرکردنەوەیەکی خەست و سەخت دەمی خۆی والاکردەوە، بەوەش هەندێك دەموچاوە خڕیلە گرژەکەی خاوبووەوە. چەند دەقیقەیەکی تر بیری کردەوەو ئەوجا بەردێکی جولاند و هەستایەوە سەر پێیان. هاریکارەکەمان چرپاندی:

- بیری لە جوولەیەکی کەمینگرانەی چاك! کردۆتەوە، بەڵام تێی ناکەوین، ڕێگاکەمان دەگۆڕین، پێویستە بیگۆڕین، ئەوسا دەتوانین بەرامبەر ببین و هیچ خودایێکیش ناتوانێت بە هانایەوە بێت!

مێك کۆنۆر هەر گوێی گرتبوو و گوێڕایەلی دەکرد، ئیتر جووڵەکانی دوایی ئێرەو ئەوییێیەکی زۆری بۆ ئێمە نادیاری ویست، ئێمە ئەوانەی تر لە مێژ بوو دابەزی بووین، دوای نزیکەی حەوت جووڵە، دوای بیرکردنەوەیەکی زۆر چێنتۆڤیچ رایگەیاند: بەرامبەر!

کپی و حەپەسانێکی تەواو باڵی بەسەر هەمووواندا کێشا. لە ناکاوێك خشەشی گۆڕینی شەپۆلەکانی رادیۆو دەنگی موزیك هاتە گوێ، تەنانەت مرۆڤ گوێی لە تەپەی پێی کەسەکانی بانی سەرەوە دەبوو، لە دەرزی پەنجەرەکانەوە ویزەی کزە بایەکیش دەبیسترا. کەس لە ئێمە هەن [illegible] هەڵنەدەکێشا. ئەمە ڕووداوێکی

زۆر کتوپڕ بوو، هێشتان ئێمە بە باری حەپەسان بووین بەرامبەر ئەوڕووداوە چاوەڕواننەکراوە، لەوەی ئەو پیاوە نەناسراوە، لەیارییێکی نیوە دۆڕاوەوە توانی نەخشەی خۆی بەسەر ئەو پالەوانە جیهانییە بسەپێنێ. مێك کۆنۆر پشتی خۆی خستە سەر پشتگری کورسییەکەو، هەناسە تا ئێستا ڕاگرتووەکەی خۆی

لەگەڵ ئاهێکی بیستراو بەرەڵلا کرد. من چاودێری چێنتۆڤیچیشم دەکرد، کە چۆن لە دوا جوولەی بەردەکانییەوە ڕەنگی سپی هەڵگەڕابوو. بەڵام بەسەرخۆی نەهێناو، هەوڵی ئەوەی دا خۆی ئاسایی پێشانبدات و لەو کاتەی بەردەکانی بە ئارامی دەخستەوە سەر تەختەکە، بە هەمان ئازایی پرسی: "ئاغایان دەخوازن دەستی سێهەمیش وازی بکەین؟"

ئەو زۆر بابەتانەو سەوداکارانە ئەو پرسیارەی کرد. بەڵام ئەوەی جێی سەرنج بوو ئەوە بوو، لە کاتی پرسکردنەکەی بە هیچ جۆرێك تەماشای مێك کۆنۆری نەدەکرد، بەڵکوو چاوەکانی بڕیبووە سەر رزگارکەرەکەمان. وەکو ئەسپێکی ژێر پێ قایمی سوارێکی نوێ و باشتر، دەستنیشانی دژە راستەقینەکەی خۆی کردبوو. ئێمە بێ دەسەڵات و بە مەراقەوە تەماشای چاوی کابرای نامۆمان دەکرد. بەڵام بەر لەوەی ئەو پیاوە غەریبە بیرێك بکاتەوە، یان وەڵامێك بداتەوە، مێك کۆنۆر بەتەماحی سەرکەوتنی پتر، بە هەڵچوون و شاگەشکەییەکی زۆر هاتە وەڵام:

"بێ گومان! ئەمجارەیان دەبێ جەنابتان بە تەنها دژی ئەم یاری بکەن! جەنابتان تەن بە تەن دژی چێنتۆڤیچ!"

بەڵام شتێکی پێشبینی نەک [illegible] وما. ئەو پیاوە غەریبە کە تا

ئەو کاتەش بە شێوەیێکی سەرنجڕاکێش لە تەختە شەترەنجەکە ورد ببووەوە، ڕاپەڕی، کە دیتی هەموو چاوەکان بە مەراقەوە تەماشای ئەو دەکەن، بە پەشۆکاوی و پچڕ پچڕ ووتی:

"بە هیچ شێوەیەك! بەڕێزان...ئەوە شتێکە نەکراوەو نابێت...من هی ئەوە نیم...بیست ساڵە! نا بیست و پێنج ساڵە من لەسەر هیچ

تەختەیـەکی شـەترەنج دانەنیشـتووم و، ئێسـتا دەبیـنم کـە چـەند سەرپێچیم کـردووە، بـەبێ وەرگـرتنی ئیـزن، خـۆم لـە یارییەکـەی ئێوە هەڵقورتاند، تکاتان لێ دەکەم لێم ببوورن، لەوەی بـەزۆر خـۆم تێکـەڵی کـاری ئێـوە کـرد...بێگومـان چـیتر موزاحمتـان نـابم!" بـەر لـەوەی دەرفـەتی ئـەوەمان هـەبێت، لـەو کاردانـەوە کتـوپڕە حـاڵی ببین، کشاوە دواوەو هۆڵەکەی بەجێهێشت.

مێك کۆنۆر مشتێکی بەهێزی بە مێزەکە داداو بـە دەنگێکـی بڵنـد هاواری کرد:"ئاخر ئەوە شتێکەو ئەقل نایگرێت، بیستوپێنج ساڵ ئەو پیاوە یاری شەترەنجی نەکردبێت! خۆ ئەو لە جوولانـدنی هـەر بەردێکدا، پێنج شەش هـەنگاوی بەرامبەرەکـەی پێشبینی دەکرد. کـەس لـە خـۆڕا ئـەوە نـاتوانێ، ئـەوە شـتێکی نـەکراو و نەکردەیـە، ئەدی وا نیە؟!"

بێ دەستی خۆی لە دوا ووشەکانی پرسیارەکەی، ڕووی خۆی لە چێنتۆڤیچ کردبوو، بەڵام پاڵەوانی جیهانی وەك ئـەوەی هـیچ رووی نەدابێت، لە شوێنی خۆی نەبزووت:

"مـن نـاتوانم هـیچ حوکمێـك لەسـەر ئـەوە بـدەم، بـەڵام یـارییێکی نائاسـایی و باشـی کـرد، هـەر لەبـەر ئـەوەش مـن مەبەسـتی ئـەوەم هـەبوو شانسـێکی تـری بـد..." ئەمـەی گـوت و لەسـەرەخۆ لـە شوێنی خۆی هەستایەوە سـەر پییـان و بـە شـێوەی ئاسـایی خـۆی ووتـی:"ئەگـەریش بـەیانی جـەنابی، یـان جـەنابتان ئـارەزووی دەستێکی تر یاریتان هەبێت، ئەوا من کاتژمێر سێ لێرەم"

ئێمـە نـەمانتوانی زەردەخەنـەی خۆمـان بشـارینەوە. چـونکە هـەر یـەکێك لـە ئێمـە دەیزانـی، کـە چـێنتۆڤیچ لـە ئازایـەتی نـەبوو ئـەو

شانسـەی بـە هاریکارەکـەمان دەدا، قسەکانەشـی، هـەڵاتنێکی زەق بوو بۆ ئـەوەی بەزینەکـەی خـۆی پـێ دیـزە بەدەرخـۆنە بکـات. ئیتر ئەوەندەی تر ئێمە مەراقمان کەوتە سەر ئەوەی کە بەچاوی خۆمان شکانی لووتێکی وا بڵند ببینین. لە پڕێکدا ئەندێشەی ئەوەمان بۆ هات، کە وا دانیشتووی کپ و ئارامی سـەر کەشتییەکە هـەموو لـە دەوری ئێمەدا کۆبوونەتەوەو سەیری خۆشیی ئەو گەمە نائاسـاییە دەکەن...خەیاڵی ئەوەی ئەگەر بێت و لەسەر پشـتی ئـەو کەشـتیەی ئێمـەداو لـە ناوەنـدی دەریـادا تـاجی پاڵـەوانی لـە یاریکـەرێکی جیهانی بسەندرێتەوە، ئـەوا ئـەو رێکـۆردە چـۆن بـە تەلـەگراف وەك بروسکە دەگاتە هەموو جیهان، ئەوە خەیاڵێکی خۆشیبەخش بوو، ئەو خەیاڵە زۆر هـانی ئێمـەی دەدا بگـەین بـەو مەبەسـتە. لـەلاییێکی تر ئەو یاریکەرە سەیر و چاوەڕواننەکراوە، ئەو فریاڕەسـەی کـە لـە چاوتروکانێکی زۆر ناسکدا بە هانای ئێمەوە هـات، کەسـایەتییێکی تــەواو پێچــەوانەی چــێنتۆڤیچ، مرۆڤێکــی خــاکی و روح ســووك، باوەڕبـەخۆ و زانـا، ئـەرێ ئـەو پیـاوە غەریبـە کێیـە؟! ئایـا ئەمـە بلیمـەتێکی یـاری شـەترەنجەو ئـەمڕۆ بـە رێکـەوت دەرکـەوت؟ یـان پاڵـەوانێکی جیهـانی بەناوبانگـەو لەبـەر هـۆییێکی نـەزانراو خـۆی شـاردۆتەوە؟ ئیتر زۆر بـە گە... ...ە دانوسـتاندنمان لەسـەر ئـەو

پرسانە دەکرد، هەرچۆنی لێخمان دەدایـەوەو دەمـان هێنـاو دەمـان بـرد، نەمانـدەتوانی هـاودەنگی لـە نێـوان ترسـە مەتەڵدارەکـەی یـان پێلێنانـە کتوپڕەکـەی و، هونـەرە بەرزەکـەی لـە یـاری شـەترەنج بدۆزینەوە. بەڵام هەموومان لەسەر ئەو خاڵە یەکڕا بـووین: بـە هـیچ جۆرێك واز لـە شـانۆی یـارییێکی تـر نـاهێنین. بڕیارمـان دا هـەموو

هەولێك بدەین بۆ رازیكردنی هاریكارەكەمان تا بۆ رۆژی دوایی دژی چێنتۆڤیچ دەستێكی تر یاری بكات. مێك كۆنۆر ئامادەیی خۆی پێشان دا، كە لە دۆڕاندندا ئەو زیانی دارایی بگرێتە ئەستۆی خۆی. ئەوە بوو لە ئەنجامی پرسیار لە ستیواردەكانی كەشتی بۆمان ئاشكرا بوو، كە ئەو پیاوە نەناسراوە خەڵكی نەمسایە، جا سەبارەت بەوەی منیش هاوولاتی ئەو بووم، ئەو ئەركە ڕووبەڕووی من كرایەوە.

ئەو پیاوە كە بە پەلە لەدەستمان ڕایكردبوو، زۆری نەویست لەسەر بانی كەشتییەكە دۆزیمەوە. لەسەر قەرەوێلەیەك پاڵكەوتبوو، خەریكی خوێندنەوە بوو، بەر لەوەی بچم بۆ لای، لە دوورەوە توانیم سەرنجی ئەوە بدەم، كە سەرە زۆر كورت تاشراوەكەی بە شێوەیەك خستبووە سەر سەرین، كە خەستەیی پێوە دیار بوو، دەموچاوە سپی داگەڕاوەكەی، كە هێشتا گەنجی پێوە دیار بوو، سەرنجی راكێشام، قژە زۆر سپییەكەی كەناری لا هەنیەكانی داپۆشیبوو. نازانم بۆچی بیری ئەوەم بۆ هات، كە هەبێ و نەبێ، دەبێ ئەو پیاوە كوتوپڕ لە ناكاوێكدا پیر بووبێت. هێشتان بە تەواوی نەگەیشتبوومە لای، بە رێزەوە لەبەرم هەستایەوەو خۆی پێناساند [illegible]ەكەی لە گوێم ئاشنا بوو، ئەو

ناوە ناوی بنەماڵەیەكی پلە بەرزی نەمساوی بوو. هاتەوە بیرم كە یەكێك لەو كەسانەی هەمان ناوی فامیلی هەبوو، سەر بەبازنەكەی دۆستانی (شوبەرت) بوو، هەروەها پزیشكی تایبەتی قەیسەری پێشووتریش لەم بنەماڵەیە بوو. كاتێ من داخوازییەكەی خۆمانم بە (دكتۆر بی) ڕاگەیاند، كە پێمانخۆشە بەیانی بەرامبەر

چێنتۆڤیچ یاری بكات. یەكسەر پەشۆكا. گوتی ئەو بە هیچ شێوەیەك نەیزانیوە كە ئەوەی دوێنێ ئەو دژی یاری كردووە، پاڵەوانێكی جیهانی بووەو، سەركەوتووترین و بەناوبانگترین یاریكارانی ئێستای شەترەنجە. لەبەر هەر هۆیێك بوو بێت، ئەو هەواڵە كاریگەرییێكی تایبەتی لێ كرد، چونكە هەمیشە دووبارە پرسیاری ئەوەی دەكرد، كە ئایا من دڵنیام لەوەی كە بەرامبەرەكەی بەراستی پاڵەوانێكی دانپیانراوی جیهانییە. من زوو هەستم بەوە كرد كە ئەمە جێبەجێبوونی ئەركەكەمی بۆ ئاسانتر كردووم، بۆیەشە بەرامبەر هەستی ناسكی ئەو، وام بەباش زانی كە باسی ئەوە نەكەم، مێك كۆنۆر زیانی دارایی دۆڕاندن دەگرێتە ئەستۆی خۆی. لە دوای خۆكێشانەوەییێكی زۆر (دكتۆر بی) بڕیاری دا بەیانی دەستێك یاری لە دژی چێنتۆڤیچ بكات. بەڵام زۆر بە ڕاشكاوی تكای ئەوەی كرد، كە هاوڕێكانیشم لەوە ئاگادار بكەمەوە، كە زۆر هیوایان بە توانای ئەو نەبەستنەوەو، بە زەردەخەنەیەكی سووكەوە ووتی "چونكە بە ڕاستی نازانم، كە ئایا من بەهرەی ئەوەم هەیە، گەمەیەكی شەترەنج بە پێی هەموو یاساكانی شەترەنج بێ هەڵە یاری بكەم یان نا، تكایە باوەڕم پێ بكە[illegible]ەهیچ شێوەیەك نەمویستووە

بە ئانقەست خۆم بە سادە پیشان بدەم، كاتێ ووتم، من لەسەردەمی خوێندنی ئامادەییەوە، واتە پتر لە بیست ساڵە یاریم نەكردووە، دەستم لە هیچ بەردێكی شەترەنج نەداوە، لەوان سەردەمیش، من هەر یاریكەرێكی سادە بوویمە و هونەرێكی تایبەتیم نەبووە!"

بە شێوەیەکی ئەوەندە سروشتی ئەو قسانەی کرد، کە من کەمترین گومانم لە راستی قسەکانی نەبوو. لەگەڵ ئەوەشدا نەمتوانی سەرسوڕمانی خۆم لەوە پێشان نەدەم، کە چۆن توانی وا بە وردی هەڵکەوتەی یاری پاڵەوانە جیاجیاکان بێنێتەوە بیری خۆی" بەڵام دەبێت بە لای کەم لە رووی تیۆرییەوە خۆی زۆر بە شەترەنج خەریك کردبێت. (دکتۆر بی) زەردەخەنەیەکی زۆر سەرنجراکێشی هاتیٚ و وەك ئەوەی خەون ببینێت ووتی :"زۆرم خۆ پێوە خەریك کردووە! خوا دەزانێت، بەڵێ دەتوانریٚ وا بگوترێت، کە من خۆم بە شەترەنج خەریك کردووە، بەڵام ئەوەیان لە بارێکی زۆر تایبەتی بووە، لە بارێکی زۆر دەگمەن و بیٚ وێنە، ئەوەیان چیرۆکێکی هەندێك ئالۆزە، بەڵام هەر چۆنی بێت دەتوانرێت وەك یارمەتییێکی بچووك تەماشا بکرێت، بۆ سەردەمە گەورە خۆشەویستەکەمان. ئەگەر ئێوە نیو کاتژمێرێك سەبر بکەن..."

ئەمەی ووت و ئاماژەی بۆ کردم کە لە تەنیشتییەوە لەسەر قەرەوێلەکە دابنیشم، منیش بە خۆشییەوە داواکەییم جێبەجیٚ کرد. کەسمان لا نەبوو. (دکتۆر بی) چاویلکەکانی لە چاو کردەوەو لە لاییێکی دانان و دەستی بە گ... ...ەوە کرد:

" دیارە تۆ مرۆڤێکی دۆسپەروەری، کە دەفەرموون، وەك هاوشارییێکی ڤییەننایی ناوی خانەوادەکەمانت دێتەوە یاد. بەڵام من مەزەندەم بۆ ئەوە دەچێت، کە ناوی ئەو نوسینگەی پارێزەرییەت نەبیستبیٚ، ئەوەی کە من لەگەڵ باوکم، پاشتریش بە تەنها بەڕێوەمان دەبرد. سەبارەت بەوەی ئێمە ئەو کێشانەمان

وەرنەدەگرت، ئەوانەی لە رۆژنامەکان شتیان لەبارە دەنووسرا، ئێمە لەبەر خاتری ئامانجەکانی خۆمان هیچ کێشەیەکی نوێمان وەرنەدەگرت. لە راستیشدا نووسینگەکەمان هەر بەناو نووسینگەی پارێزەری بوو، دەنا هەموو کارەکانی ئێمە بریتی بوون لە ئامۆژگارکاری یاسایی تەنها بۆ بەڕێوەبردنی دارایی دێر و کلێسا گەورەکان، لەبەرئەوەی باوکم وەك ئەندامێکی پێشووی پەرلەمان لە لاییێك پەیوەندی نزیکی بە پارتە کلێسایییەکانەوە هەبوو، لەلاییێکیش (جا چونکە مەلەکییەت تەنها هەر لە مێژوو ماوە دەتوانین قسەی لە بارەوە بکەین)، باوکم باوەڕی ئەوەی پیٚ درابوو کە سەرپەرشتی دارایی هەندێك لە ئەندامانی خێزانی قەیسەری دەکرد. ئەو پەیوەندییەمان لەگەڵ کلێساو قەیسەر، دیارە مامیشم پزیشکی تایبەتی قەیسەری پێشوو بوو، دەگەڕێتەوە بۆ دوو پشتی پێشوومان. دەبیٚ ئەوەش بڵێم، کە ئەوە کارێکی ئاسوودەو بیٚ سەرێشە بوو، ئەو باوەڕییە بە میرات بەر ئێمە کەوتبوو. ئەو کارە جگە لە ڕازگری لە ناو بازنەیەکی تەنگ و دەستپاکی، ماندووبوونێکی ئەوتۆی تێدا نەبوو، باوکیشم خاوەنی ئەوپەڕی بەهرەی دەستپاکی و پاراستنی نهێنی بوو. جگە لەوەش توانیبووی چ لە ...ەمەکانی قەیرانی ئابووری و چ

لە کاتی دابەزینی نرخەکان، بە هۆی لێکدانەوەی ورد و پێشبینییەکانی خۆی، سامانێکی باش بۆ مەعمیلەکانی خۆی بەدەست بهێنێت. ئەو کاتەی کە هیتلەر حوکمی ئەلمانیای کەوتە دەست، دەستی کرد بە ڕاو و ڕووتی سامانی دێر و کلێساکان، لەوبەری سنوورەوە هەندیٚ سەوداو گواستنەوەی سامان دەستی

پـێ كـرد، بـۆ ئـەوەی بـەلای كەمـەوە سـامانە گواسـتراوەكان لـە دەستبەسەرداگرتن رزگار بكرێن، ئەوەش بە سەرپەرشتی ئێمەو هەندێ سەودای سیاسی نهێنی لە نێوان كاربەدەستانی كلێساو حكومەتی قەیسەر جێبەجێ دەكران. من و باوكم پتر لە لایەنە رەسمییەكان ئاگاداری ئەو سەودایە بووین. نووسینگەكەی ئێمە سەرنجی كەسی ڕانەدەكێشا، چونكە هیچ تابلۆیەكیشمان لەبەر دەرگا هەڵنەواسی بوو، هەروەها ئاگاداری خۆمان بووین، هەردووكمان خۆمان لەوە دەپاراست، ڕوو بە ڕوو راستەوخۆ ئەندامانی خێزانی قەیسەر لە نزیكەوە ببینین، ئەمە هەمووی وای كردبوو، كەس بەری بە ئێمەوە نەبێت. لەو هەموو ساڵانە هیچ فەرمانبەرێكی نەمساوی جارێك مەزەندەی بۆ ئەوە نەدەچوو، كە پۆستە نهێنییەكانی قەیسەر، گرنگترینی پۆستەكانی، دەگەیشتنە نووسینگە شاراوەكەی ئێمە لە نهۆمی چوارەم، لەوێش وەردەگیران و دەنێردران.

ئیتر ئەوە بوو، ناسیۆنال سۆسیالیستەكان لە مێژ بوو دژی جیهان خۆیان پڕ چەك كردبوو، مەترسییێكی گەورەی تر ئەوە بوو، ولاتە دراوسێكانیش خەرد[illegible]شق و ڕێكخستنی یەكە جۆر بەجۆرەكانی سوپا بوون، [illegible]ە هەموو كارگەیەك شانەیەكیان دامەزراندبوو، لە ژووری تایبەتی (دۆلفۆس)ەوە بگرە تا ژووری (شوشنیگ)[1] بنكەكانی سیخوری و گوێگرتن دامەزرا بوو، تەنانەت لە نووسینگەكەی ئێمەش پیاوێكی خۆیان دانابوو، كە بە

[1] دۆلفۆس كانسلەری ئەوسای نەمساو شوشنیگیش وەزیری لێكۆلینەوە(دراسات) بووە لە كابینەكەی. (وەرگێڕ)

داخەوە من درەنگ بەوەم زانی. من ئەو پیاوەم بە تكای قەشەیەك لە نووسینگەكەم دامەزراند، پیاوێكی هەژاری بێ بەهرە لە كاری نووسینگە، تەنها ئەركی ئەوەم پێ سپاردبوو، كە چاوەدێری رووی دەرەوەی نووسینگەكە بێت، لە ڕاستیدا ئێمە هیچ كارێكمان پێ نەدەكرد، جگە لە ڕێكخستنی فایل و تەلەفۆنكاری، ئەو فایلانەی كە بێ بایەخ بوون و گرنگ نەبوون. ئەو بۆی نەبوو نامەكانی پۆست بكاتەوە، نامە گرنگەكان بە دەستی خۆم بە چاپی دەست دەمنووسین و هیچیانیشم كۆپی نەدەكرد. هەر دۆكۆمێنتێكی گرنگیش بوو، لەگەڵ خۆم دەمبردەوە بۆ ماڵ. هەموو قسەكردنێكی گرنگیشم دەخستە كلێسا، یان بۆ نووسینگەی مامم. بەهۆی ئەو هەموو ئاگادارییەم، دەزگا سیخور و گوێگرەكان نەیاندەتوانی پەی بە كارەكانمان بەرن" بەڵام دەبێت بە ڕێكەوت ئەو پیاوە چاوچنۆك و خۆپەرستە ئەوە سەرنجی ڕاكێشابێت، كە ئێمە باوەڕی پێ ناكەین و لە پشت سەری ئەو شتە گرنگەكانی نووسینگە جێبەجێ دەكرێن. یان لەوانەیە جارێك لەو جارانەی كە من لەوێ نەبوویمە، پەیكەكانی قەیسەر لە جیاتی ناوی نهێنی (بارۆن فێرن) گو[illegible]ن (جەنابی قەیسەر)، یان ئەو هۆقەبازە جارێك بە دزی و بی بیربی ئێمە نامەیەكی كردبێتەوە. هەرچۆنی بێت، بێ ئەوەی من هەستی پێ بكەم، لە مونیخ یان لە بەرلینەوە، ئەوپیاوەیان راسپاردبوو، كە چاوەدێریمان بكات. درەنگ زۆر درەنگ ئەو كاتەی من خرابوومە بەندیخانە، ئەوەم هاتەوە یاد، كە ئاكاری بەرامبەر كارە سەرەتاییەكانی لای ئێمەی، لە مانگەكانی دوایی لە ناكاوێك گۆڕانی بەسەردا هاتبوو، خۆی لە

کارەکانی ترمان هەڵدەقورتاند و چەند جارێکیش بە جەختەوە تەکلیفی ئەوەی دەکرد کە نامەکانی من بەرێت بۆ پۆست. واتە ناتوانم بڵێم هیچ کەڵێنێك لە کارەکانم نەبووە، بەڵام دەبێ ئەوەش بزانین کە کە گەورەترین پیاوانی دیبلۆماسی و سوپاش لە نەخشە فێڵاویەکانی هیتلەر رزگاریان نەبوو. بە تەواوی لە کەیەوە گێستاپۆ سەرنجی کەوتبووە سەر من، ئەوە دەتوانین لەوە بیخوێنینەوە، کە لە هەمان ئەو ئێوارەیەی (شوشیگ) دەستی لە کار کێشایەوەو رۆژێکیش بەر لە هاتنی سوپای هیتلەر بۆ ناو ڤیەننا، من لەلایەن پیاوانی SS[8] دەستگیرکرام. بەس باش بوو هەر کە وتاری دەست لەکارکێشانەوەی شوشیگم لە رادیۆ بیست، بەختی ئەوەم هەبوو بەر لە هاتنی ئەو پیاوانە، بەوە ڕابگەم گرنگترینی بەڵگەنامەکان بسووتێنم و، خولەکێك بەر لە گەیشتنی ئەوان دۆکۆمێنتە زۆر گرنگەکانی تر، ئەوانەی بەڵگەی پێویست بوون بۆ ئەو پارەو سامانەی دێر و دوو مەترانی بەرز، کە لە دەرەوە گواسترابوونەوە. هەمووم لە ناو سەبەتەیەکی جلوبەرگی شۆرین شاردنەوەو بە هۆی ئەو ژنەی دەمێك بوو خزمەتی ماڵەوەی دەکردین و ببوو بە جێگەی باوەڕمان، ناردمن بۆ ئەو بەر بۆلای مامم.

(دکتۆر بی) قسەکانی خۆی بڕی، تا جگەرەیەك دابگیرسێنێت. لەبەر رۆناکییە کزەکە، توانیم سەرنجی ئەوە بدەم، لێوەلەرەیەك، کە نیشانەی دڵەڕاوکێ بوو، نیشتبووە سەر گۆشەی دەمی

پۆلیسی نهێنی ئەلمانیای نازی– و

SS (Schutzstafel) = دائیرەی ئەمن– و

ڕاستی، پێشتریش ئەم لێوە لەرەیە سەرنجی ڕاکێشابووم، هەر چەند خولەکێك جارێك ئەو لێوەلەرەیە دووبارە دەبووەوە. لێوەلەرەیەك بوو دەهات و دەچوو، لێوەلەرەیەکی زۆر سووك بوو، بەڵام شێوەیەکی سەرنجڕاکێشی دەبەخشییە دەموچاوی.

"لە وانەیە" ئێستا جەنابتان چاوەڕوانی ئەوە بکەن، کە من باسی باری ناو ئۆردگا زۆرە ملێکانت بۆ بکەم، ئەو ئۆردگایانەی دەبوون بە شوێنی هەموو ئەو کەسانەی کە بەرامبەر نەمسای کۆن وەفادار دەمانەوە، چاوەڕوانی ئەوە دەکەیت کە باسی ئەشکەنجەو ئازارەکانی ئەوێمت بۆ بکەم. بەڵام ئەوە بەسەر مندا نەهات. من سەر بە تاخمێکی تر بووم. من سەر بەو تاخمانە نەبووم کە تووشی ئازاردان و هەتکی جەستەیی و گیانی دەکران. بەڵکوو من سەر بەو کۆمەڵە بچووکە بووم، کە ناسیۆنال سۆسیالیستەکان هیوای ئەوەیان پێ بوون، پارەو زانیاری گرنگیان لێ دەربهێنن. لە ڕاستیدا کەسایەتی خودی من بۆ گێستاپۆ بایەخێکی نەبوو" بەڵام دەبێت بەوەیان زانیبێت کە ئێمە نوێنەری یاسایی و بەڕێوەبەر و جێ متمانەی دوژمنە سەرسەختەکەی ئەوان بووین، وە ئەوەی دەیانەویست لە منی دەربهێنن، بەڵگەی ماددی بوو: بەلگە دژی ئەو دێر و کلێسایانەی کە مەبەستیان بوو، لەسەریان بسەلمێنن، کە سامانەکانی خۆیان حەشارداوە، بەلگە دژی خێزانی قەیسەر و دژی هەموو ئەوانەی کە خۆنەویستانە خزمەتی مەلەکییەتیان دەکرد. مەزەندەی ئەوەیان دەکرد و مەزەندەکەشیان ڕاست بوو، کە بەو داراییەی بە دەستی ئێمەوە ڕەت ببوون، سامانێکی باشیان پێ دەگات، ئەو سامانەی کە شاراوەبوو و هێشتان

دەستی تەماعیان نەیگەیشتبوێ. بۆیە هەر لە رۆژی یەکەمدا، منیان هێناو دەیانویست بە باشترین ڕێگای خۆیان بە زۆر ئەو نهێنیانەم لێ وەربگرن. ئەو کەسانەی کە وەکوو من، گەرەکیان بوو زانیاری گرنگ یان پارەیان لێ دەربهێنن، ڕەوانەی ئۆردگازۆرە ملێکان نەدەکران، بەڵکوو بۆ سەوداو ڕەفتارێکی تایبەتی جیادەکرانەوە. لەوانەیە جەنابتان لە بیرتان مابێت، کانسلەرەکەمان لە لاییێک و لە لاییێکی تر (بارۆن رۆت شیلد) و خزمەکانیان، کە هیوای ئەوەیان پێ هەبوون، ملیۆنانیان لێ دەربهێنن، هیچیان نەخرانە ئۆردگا زۆرە ملێکانی پشتی تێلدڕکەکان، بەڵکوو بە ڕووکەش گوایە وەکو کەسانی تر تەماشا ناکرێن و ڕێزیان لێ دەگیرێت، هەموو گواسترانەوە بۆ هوتێلی (میترۆپۆل)، ئەو هوتێلەی کە لە هەمان کاتتدا بارەگای گێستاپۆ بوو، لەو هوتێلە هەر کەسەو ژوورێکی تایبەتی پێ دەدرا. ئەو ئیمتیازەیان بە پیاوێکی نادیاری وەکوو منیش بەخشی.

ژوورێکی تایبەت لە هوتێل! زۆر مرۆڤانە دێتە بەر چاو، وا نیە؟! بەڵام باوەڕ بکەن، بە هیچ شێوەیەك ئەمەیان لە بیرێکی مرۆڤدۆستییەوە بۆ نەهاتبوو، بەڵکوو لە روانگەییێکی فێلبازییەوە سەری هەڵدابوو. ئاوا ئێمەیان وەکو کەسایەتییەکی تایبەت فڕێ نەدابووە ناو ئۆردگاییێکی سارد و بەستەلەك، بەڵکوو خرابووینە ژوورێکی تایبەت و گەرمی هوتێلێك. چونکە دەیانزانی ئەو (مادده)یەی کە دەیانەویست لە ئێمەی دەربهێنن، تەنها بە شێوازێکی نەرم و نیان دەکەوتە دەستییان، نەك بە لێدان و قامچی و ئەشکەنجەی جەستەیی: ئەویش بە ڕێگای دانانمان لە ناو (دابڕان)ێکی ورد بیر لێ کراوە. هیچیان لێ نەدەکردین، تەنها ئەوە نەبێت ئێمەیان خستبووە ناو (هیچ)ێکی تەواو. دیارە زانیویانە کە هیچ شتێکی سەر ئەو زەوییە بە قەد (هیچ) پالەپەستۆ ناخاتە سەر گیانی مرۆڤ. ئەوان هەر یەکێك لە ئێمەیان بە تەنها لەناو بۆشاییێکی تەواو زیندانی کردبوو. لەناو ژوورێکی کونبڕ و دابڕاو لە جیهانی دەرەوە. مەبەستیان بوو لەجیاتی ئەشکەنجەو ئازاردانی دەرەکی، پالەپەستۆ و زۆری بخەنە سەر دەروونمان، تا ئەو ڕادەیەی بە ناچاری زمان دەکەوێتە قسە. ئەگەر یەکەم جار تەماشای ژوورەکەمت کردبایە، هیچ شتێکی وات نەدەدی، کە بۆنی نائاسوودەیی لێ بێت. دەرگاییێك، تەختێکی خەو، قەنەفەییێکی یەك نەفەری، مێزێك، دەستشۆرێك، پەنجەرەیەکی تەڵبەند. بەڵام شەو و رۆژ دەرگاکە داخرا بوو. نەدەبووایە کتێبێك، رۆژنامەیەك، پارچە کاغەزێك، یان قەلەمێك لەسەر مێزەکەدا هەبێت. پەنجەرەکەش بەرامبەر دیوارێکی ئاگربڕ بوو. لە دەوری (من)ەکەی خۆم وتەنانەت لەدەوری جەستەکەشم، شورای هیچێکی پتەو دەوری دابوو. هەموو شتێکیان لێ سەندبووم، کاتژمێرەکەم، تا هیچ لە بارەی کات نەزانم، پێنووسەکەم، تا نەتوانم شتێك بنووسم، قەڵەمبڕەکەم تا من نەتوانم ئەوەی تر والاّ بکەمەوە، تەنانەت سادەترین سڕکەرێکی وەك جگەرەشیان لێ قەدەغەکردبووم. جگەلە پاسەوانەکەم، کە هیچ قسەیەکی نەدەکرد و، بۆی نەبوو وەڵامی هیچ پرسیارێکم بداتەوە، هیچ دەموچاوێکی ترم نەدەدیت، هەرگیز گوێم لە دەنگی مرۆڤ نەدەبوو" چاو وگوێ و هەستەکانی ترم لە بەیانییەوە تا شەو، لە شەوەوە تا بەیانی،

کەمترین خۆراکیان وەرنەدەگرت. تەنها لەگەڵ خۆم وجەستەو چوار پێنج شتی کەڕ و لاڵ جێیان هێشتبووم، لەگەڵ مێزێک، قەرەوێلەیەک،پەنجەرەیەک و دەستشۆرێک، بێ فریارەس بە تەنها. وەکو ئەوە وا بوو، خرابیتە ناو شووشەیەکی داخراو فڕێ درابیتە ناو دەریای ڕەشی ئەو کپییە، وەکوو کەسێک نقوومی ژێر دەریا بوو بێت و پەتی پەیوەندی بە دنیای دەرەوە پچڕا بێت و هەرگیز نەتوانێت سەرئاو کەوێتەوەو لەو قوڵاییە پڕ کپی و بێ دەنگییە رزگاری بێت، هیچ نەبیستێ، هیچ نەبینێ، هەمووی دەورت، لە هەموو لاییێک تا چاو بڕ دەکات هەر (هیچ) بێت، بۆشاییێکی بێ ژوور و بێ کات. سەردەکەوی و ژێر دەکەوی، بە خەیاڵی سەرکەوتن و ژێرکەوتن، سەرکەوتن و ژێرکەوتن، دووبارە سەرکەوتن و ژێرکەوتن و دەمێنیتەوە. بەڵام ئەندێشەش بەو نابەرجەستەییەی خۆی پێویستی بەپنتێکی ڕاگیربوون هەیە، دەنا بە دەوری خۆی تووشی سووڕانەوەیەکی بێ مانا و بێ هودە دەبێت، تا وای لێ دێت ئیتر بەرگەی (هیچ)یش ناگرێت. ئەگەر مرۆڤ چاوەڕوانی شتێکی کرد، لە بەیانییەوە تا ئێوارە، بەڵام هیچ شتێك ڕووی نەدا، دیسان چاوەڕوانی کرد و دیسان هیچ شتێك ڕووی نەدا، مرۆڤ چاوەڕوانی کرد و چاوەڕوانی کرد، بیری کردەوە و بیری کردەوەو بیری کردەوە، تا لاکەی سەری کەوتە ژان، چی ڕووی نەدا، تەنها مایەوەو تەنها تەنها.

بەو جۆرە چواردە ڕۆژم لە دەرەوەی کات بردە سەر، لە دەرەوەی جیهان ژیام، خۆ ئەگەر لەو کاتە جەنگیش هەڵبگیرسابایە، من پێم نەدەزانی، من ئاگاداری هیچ نەبووم" چونکە لەو کاتانەدا جیهانەکەی من پێکهاتبوو لە مێزێک، دەرگاییێک، قەرەوێلەیەک، قەنەفەیەک، پەنجەرەیەک و دیوارێک. هەمیشە چاوم بەرامبەر هەمان کاغەزی سەر هەمان دیوار لە ئەبلەقدا مابوو" ئەوەندەم تەماشای هێلە نەخشەکانی ئەو کاغەزە کردبوو، وای لێ هاتبوو، نەخشەو پێچەکانی سەری هەتا ناوەوەی لۆچەکانی مێشکم وەکو نەخشەییێکی هەڵکۆڵراو، ڕۆچوو بوو. ئەوجا لێکۆڵینەوە دەستی پێ کرد. لە ناکاوێك بانگیان دەکردی، بێ ئەوەی تۆ بزانیت رۆژە یان شەو. بانگیان دەکردیت و بە ناو چەند ڕاڕەوێکیان ڕەت دەکردی، پیاو نەیدەزانی بۆ کوێی دەبەن" پاشان لە شوێنێك ڕایان دەگرتی و دەبووایە چاوەڕوان بکەیت، نەتدەزانی لە کوێ وەستاوی، لە ناکاوێك خۆت لەبەر دەمی مێزێك دەدۆزییەوە، لەدەوری مێزەکە چەند کەسێك بە جلوبەرگی سەربازی دانیشتوون. کۆمەڵێك کاغەز لەسەر مێزەکە دانرابوون، نەتدەزانی ئەو کاغەز و فایلانە چیان تێدا نووسراوە، ئەوجا پرسیار دەستی پێ دەکرد، پرسیاری ڕاست و پرسیاری ساختە، پرسیاری ئاشکراو، پرسیاری فێڵبازانە. پرسیاری داپۆشراو و پرسیاری تەپکەدار، کاتێك وەڵامی پرسیارەکانت دەدایەوە، ئەو پیاوە ناماقوڵانە، بە پەنجە کینەدارەکانیان کاغەز و فایلەکانیان هەڵدەدایەوە، ئەو کاغەز و فایلانەی نەدەزانرا چییان تێدایە. ئەو پەنجە کینەدارانە شتێکیان لە پرۆتۆکۆلی لێکۆڵینەوە دەنووسی، پیاو نەیدەزانی چی دەنووسن. ترسناکترین شت لەو پرسیار و لێکۆڵینەوانەدا ئەوە بوو، هەرگیز نەمدەتوانی ئەوە هەڵبهێنم، یان شێ بکەمەوە، کە پیاوەکانی گێستاپۆ بە ڕاستی چییان لە بارەی

نووسینگەکەی من زانیوەو، ئێستا دەیانەوێت چیم لێ دەربهێنن. هەروەکو بە جەنابتم ڕاگەیاند، دوا بەڵگەی گرنگ و سەلمێنەرم لەدوا سەعاتی بەرلە گرتنم، بە هۆی خزمەتکارەکەمان ناردەلای مامم، بەڵام ئایا ئەو بەڵگەنامانە گەیشتنە لای مامم؟ ئەگەر نەگەیشتوون، ئەوانە دەستیان بەسەر چەند نامەدا گرتووە؟ چەندەیان زانیاری لە بارەی نووسینگەکەم لا ئاشکرا بووە،؟ لەو ماوەیەدا چەندەیان لە پیاوەکانی دێرو کلێساکان دەرهێناوە، ئەوانەی ئێمە نوێنەرایەتیمان دەکردن؟ ئەوانیش پەیتا پەیتا پرسیاریان لێ دەکردم. کام کاغەزی بەهادارم (وەك چەك و بەشەفۆند–و) بۆ دێروکلێساکان کڕیوە؟ بەڕێگەی کام بانك، کارەکانم جێبەجێ کردووە؟ ئایا من پیاوێك دەناسم بە ناوی (ساوندسۆ)؟ ئایا من نامەم لە سوێسراوە بۆ هاتووە؟ هەروەها لە(شتێنۆکرێزێل)ەوە؟ جا چونکە من نەمدەزانی ئەوان چەندە زانیارییان دەستکەوتووە، ئەوا هەر وەڵامێکی من لێپرسراوییەتێکی گەورەی بە دواوە بوو، ئەگەر دانم بەشتێکی وا بنابایە، کە ئەوان هیچ زانیارییێکیان لە بارە نەبووایە، ئەوا لەوانەبوو بەبێ ئەوەی ناچاربم، کەسێك بنێرمە بەردەمی سیکارد. خۆ زۆریشم پاکانە کردبا، ئەوا زیانم بەخۆم دەگەیاند.

بەڵام ناخۆشترین شت لێکۆلینەوە نەبوو“ ناخۆشترین شت ئەو کاتە بوو، کە لە دوای لێکۆڵینەوە دەگەڕامەوە ناو (هیچ)ەکەم. بۆهەمان ژوور، هەمان مێز، هەمان قەرەوێڵە، هەمان دەستشۆر، هەمان کاغەزی دیوار. کە دەگەیشتمەوە ژوورەکەم و بە تەنها دەمامەوە، هەوڵم دەدا لێکۆڵینەوەکە بهێنمەوە بیری خۆم، بیرم لەوە دەکردەوە چ وەڵامێك ژیرانەتر بوو بمدابایەوە؟ جاری ئایندە گەرەکە چی بلێم؟ بۆ ئەوەی گومان لەسەر خۆم لاببەم، ئەو گومانەی کە لەوانەیە لە ئەنجامی وەڵامێکم، بێ ئەوەی بیرم لێ کردبێتەوە، کەوتبێتە سەرم. بیرم دەکردەوە، بیرم دەکردەوە، دەمهێناو دەمبرد، هەموو دەربڕینەکانی خۆم وشە بەوشە هەڵدەسەنگاند، ئەوانەی بە دادوەری لێکۆڵەرم ووتبوو، هەموو پرسیارەکانم دەهێنایەوە بیری خۆم، ئەوانەی لێم کرابوون، هەموو وەڵامێك، کە دابوومنەوە، هەوڵم دەدا ئەوانەیان بدۆزمەوە کەخراونەتە ناو پرۆتۆکۆلی لێکۆلینەوە، دیارە ئەوەشم هەرگیز بۆ ئاشکرا نەدەکرا. بەڵام ئەو بیرکردنەوانە دەگەیشتنە بۆشایی ژوورێك وئیتر وازیان نەدەهێنا، لە مێشکم دەخولانەوە، هەمیشە لە نوێوەو لە پێکەوە بەستنێکی تر، ئەوە دووبارە دەبووەوە، تا خەوم لێ دەکەوت. لەدوای هەموو لێکۆلینەوەیەکی پیاوانی گێستاپۆ لەگەڵم، ئەو ئەندێشەو بیرکردنەوانەی خۆم دەبوون بە دێوەزمێك و ئەشکەنجەیان دەدام، ئەشکەنجەو ئازاری پرسیار ولێکۆلینەوە، تەنانەت ئەوانە لەو لێکۆلینەوانەش ئازاردەتر بوو، کە کاتژمێرێکی دەخایاند، چونکە ئەوانەیان لە سایەی ئەشکەنجەو ئازاری ئەو تەنهاییە هەرگیز کۆتاییان نەدەهات و، هەمیشە لە دەوری خۆم مێز و کانتۆر و قەرەوێڵەو کاغەزی دیوارو پەنجەرەکەم دەدیت. شتێکی تر نەبوو سەرنجم بۆخۆی رابکێشێت، کتێبێك، رۆژنامەیەك، دەموچاوێکی غەریب، پێنوسێك بۆ نووسینی تێبینییەك، دەنکە شقارتەیەك، تا یاری پێ بکەم، هیچی تر، هیچی تر، هیچی تر. ئێستا تێگەیشتم کە ئەو

سیستەمی ژووری هوتێلە چەندە زۆردار و بکوژانە بیری لێ کراوەتەوە، لەوانە بوو لە ئۆردگای زۆرە ملێ بە عارەبانەیەك بەردم پێ بگوازنەوە، تا ئەو ڕادەیەی خوێن لە دەست وقاچەکانم دەیبەست، یان لەگەڵ چەند کەسێکی تر دەیانخستینە شوێنێکی بۆگەن و سارد. بەڵام خۆ لەوێ مرۆۋ دەموچاوی مرۆڤی دەدیت، ئاقارێك، عارەبانەیەك، درەختێك، ئەستێرەیەك، شتێکی هەر دەدیت تەماشای بکات، کەچی ئەلێرە هەمیشە یەك دیمەن هەیە، هەمیشەو هەمیشە هەمان دیمەن، هەمان دیمەن، ناخۆشترین شت ئەو هەمان دیمەنەیە. لەو ژوورە شتێك نەبوو سەرنجم بۆخۆی ڕابکێشێت و لە ئەندێشەکانم رزگارم بکات، لە خەیاڵە شێتانەکەم، لە نەخۆشی دووبارە بیرکردنەوە لە ڕووداوەکان. ئەوان کتومت ئەوەیان مەبەست بوو، دەبووایە من لە ناو بیرکردنەوەدا بخولێمەوە، تا دەمخنکێنن، تا وای لێ دێت، چیتر نەتوانم، جگە لەوەی دەرخواردیان بدەم، جگە لەوەی قسەیان بۆ بکەم، جگە لەوەی هەموو شتێکییان پێ بڵێم، ئەو شتانەی ئەوان گەرەکیان بوو، زانیاری لە بارەی مرۆڤەکان. وردە وردە هەستم بەوە دەکرد، کە دەمارەکانم خەریکە لەژێر پالەپەستۆی ئازاراوی ئەو (هیچ)ە دەست بە خاوبوونەوە دەکەن، لە کاتێکدا کە ترسی ئەوەم هەبوو لە گرژییەوە بپچڕێن. هەموو هەوڵێکم دەدا شتێك، هەر شتێك بدۆزمەوە تا خۆمی پێ لەبیرببەمەوە، خۆمی پێ خەریك بکەم، ئەو شتانەی رۆژێك لە رۆژان ئەزبەرم کردبوو، سروودی نەتەوایەتی، یارییەکانی سەردەمی منداڵی، نوکتەکانی سەردەمی ئامادەیی، بەندەکانی کتێبی یاسای هاووڵاتیی. پاشان دەستم دەکرد بە

لێکدانەوەی ماتماتیکی، بێ پایان ژمارەم لەگەڵ یەکتر کۆدەکردەوەو لێکم دەردەکردن، دابەشی یەکترم دەکردن، بەڵام لەم بۆشایی ئەندێشەدا هیچ هێزێك نەبوو ڕایانبگرێت. نەمدەتوانی لە هیچ شتێك ورد ببمەوە، هەمیشە هەمان و هەمان خەیاڵ دەهاتە نێوانەوە: چی دەزانن ئەوانە؟ دوێنێ چیم وت؟ پێویستە جاری ئاینده چی بڵێم؟ ئەو بارە کە ناتوانرێت بە وشە پێناسەی بکرێت، چوارمانگی خایاند. (چوار مانگ) ئەوە دەتوانرێت بە ئاسانی بنووسرێت: چوار مانگ، دوو بڕگەی ساکارە. بە چارەگە چرکەیەك، خێرا لێوەکان دەنگەکان دیاری دەکەن: چوار مانگ! بەڵام هیچ کەسێك ناتوانێت ئەوە بێنێتە بەرچاوی خۆی، بیپێوێت، رۆشنی بکاتەوە، کە ئەو کاتە چەندە درێژ خایەنە لە شوێنێکی خاڵی لە ژوور (فەزا)، نە یەکێکی تر و نە خۆت، لە شوێنێکی خاڵی لە تەوەرەی کات، هیچ مرۆڤێك ناتوانێت ئەوە رۆشن بکاتەوە، کە ئەو بارە چەندە دڕندەو وێرانکەرە، ئەو هیچ و هیچ وهیچە لە دەوری کەسێك، کەهەمیشە تەنها مێزێك، قەرەوێلەیەك، دەستشۆرێك، کاغەزێکی دیوار، بێ دەنگی و کپییەکی هەمیشەیی دەوری دابێت، خواردنت بۆ پاڵ پێوە بنێنن بۆ ژوورەوە، هەمیشە هەمان ئەندێشە، هەر لە دەوری هیچ بخولێیتەوە تا شێت دەبیت. دەرکەوتنی نیشانەیەك نائارامی کردبووم، هەستم دەکرد نیزامی مێشکم بەرەو تێکچوون دەچوو، لە سەرەتای هێنانم بۆ ئێرە، ئەوکاتەی لێکۆلینەوەیان لەگەڵدا دەکردم، هێشتان لەدەروونەوە رۆشن بووم، ئارام بووم و بیرم دەکردەوەو قسەکانی خۆم دەردەبڕی“ بیرکردنەوە دووبارەییەکەم

کاری دەکرد، پێویستە چی بڵێم و چیش نەڵێم، بەڵام ئێستا رستە سادەکانیشم بە لارو پتی بۆ دەگوترێتەوە، چونکە لەو کاتەی من قسەم دەکرد، بە چەشنێك تەماشای ئەو قەلەمەم دەکرد، کە پرۆتۆکۆلەکەی دەنووسییەوە، دەتگوت چاوەکانم هویپنۆزە کراون. هەستم بەوە دەکرد کە بەرەو بێ هێزی دەڕۆم، هەستم بەوە دەکرد، وردە وردە ئەو کاتە نزیك دەبێتەوە، کە خۆمی تێدا رزگار بکەم و هەموو شتێك هەڵبرێژم، ئەوەی دەمزانی و نەمدەزانی، بۆ ئەوەی لە دەستی ئەو هیچە رزگارم ببێت، کە خەریك بوو تەنگی پێ هەڵدەچنیم و دەیخنکاندم. بێ پشوو بە یەك نەفەس دوازدە مرۆڤ و نهێنییەکانیان ئاشکرا بکەم، ، بێ ئەوەی خۆم زۆر خەریك بکەم. هەر بەڕاستی ئێوارەیەك خەریك بوو بگەمە ئەو قۆناغە: ئەو کاتەی کە بە ڕێکەوت لەو کاتی خنکانەدا پاسەوانەکە خواردنی بۆ هێنام" لە پڕێکدا قیژاندم :"بمبە بۆ لێکۆڵینەوە! دەمەوێ هەموو شتێك ئاشکرا بکەم، دەمەوێ هەموو شتێك دەربڕم! دەمەوێت بڵێم کاغەزەکان لە کوێن، پارەکان لە کوێن! هەموو شتێك دەڵێم" بەڵام لە بەختەوەریم ئەو گوێی لە من نەبوو، لەوانەشە هەر نەیویستبێت گوێی لە قسەکانم ببێت.

لەو بارە ناخۆش و تەنگەتاوەدا شتێکی سەیری چاوەڕوان نەکرا هاتە پێشەوە، ئەو شتەش ڕزگاری پێشکەش دەکردم، بەلای کەم بۆکاتێکی دیاریکراو، کۆتایی مانگی تەمووز بوو، رۆژێکی تاریکی باراناوی بوو: ئەو رۆژەم بە وردی لە بیرە، چونکە لەو کاتەی منیان بۆ لێکۆڵینەوە بە ڕاڕەوەکاندا دەبرد، باران بە جامی ڕاڕەوکان دەکەوت و ترپەی دەگەیشتە گوێم. دەبوایە لەبەر دەرگای ژووری دادوەری لێکۆڵینەوە چاوەڕێ بکەم. بەر لە هەموو لێکۆڵینەوەیەك ئەو چاوەڕوانییە هەبوو. ئەوچاوەڕوانی کردنەش بەشێك بوو لە تەکنیکی لێکۆڵینەوەکەیان. کاتێك لە نیوەشەودا بانگیان دەکردی و لە ژوورەکەت هەڵییان دەگرتی و دەیانبردی بۆ لێکۆڵینەوە، هێزی مێشك و ئیرادەی مرۆڤ شەتەك دەبوو، چاوەڕووانیان بە مرۆڤ دەکرد، چاوەڕوانییێکی بێ مانا، پڕ مانا، سەعاتێك، دووسەعات، سێ سەعات، تا ئەو کاتەی جەستەی مرۆڤ دادەهێزرا وخەستە دەبوو، تا گیان لە خۆی وەڕس دەبوو، ئەو رۆژە کە چوارشەممە بوو، بە تایبەت زۆریان ڕاگرتم، بیست و حەوتی تەمووز بوو، دوو سەعاتی تەواو بە پێوە چاوەڕوانییان پێ کردم" هۆییێکی تایبەت هەبوو، بۆ ئەوەی بزانم ئەو رۆژە رێکەوتی چ بەرواریێك بوو، ئەویش ئەوەیە ئەو ژوورەی پێشەوە، کە من تێیدا چاوەڕێ بووم، دیارە بێ ئەوەی بۆم هەبێت دابنیشم، دوو کاتژمێری رێك قاچەکانم جەستەیان ڕاگرتبووم، ئا لەو ژوورەدا رۆژژمێرێك هەڵواسرا بوو، جا من ناتوانم ئەوەت بۆ بخەمە بەرچاوان، چەندە من بۆ شتێکی چاپکراو یا نووسراو تێنوو بووم، ئە تاکە ژمارەیە، ئەو چەند وشە کەمە (27ی تەمووز) هەموو سەرنجی منی ڕاکێشابوو، بەرامبەری ڕامابووم و بە قووڵی تەماشام دەکردو وێنەیانم لە مێشکی خۆم هەڵکۆڵی. هەر چاوەڕوانم کرد و چاوەڕوانم کرد، تەماشای دەرگام کرد، دەبێ کەی بکرێتەوە، دەبێ لێکۆڵەرەوان ئەوجارە پرسیاری چیم لێ بکەن، دەشم زانی شتێکی تری تەواو جیاوازم لێ دەپرسن، لەوەی کە من خۆم بۆ ئامادەکردووە. لە هەمان کاتدا ئازاری ئەو

چاوەڕوانی کردنە بۆ من خۆشییەکی تێدا هەبوو، ئەو ژوورەی تێیدا وەستابووم ژوورێکی تر بوو، هەمان ژوورەکەی خۆم نەبوو، فراوانتر بوو، لە جیاتی پەنجەرەیەك دوو پەرنجەرەی هەبوو، قەرەوێلەو دەستشۆری تێدا نەبوو، چوارچێوەی پەنجەرەکانی دەرزیيان نەبوو، ئەو دەرزانەی ملیۆنەها جار تەماشام کردبوون، دەرگاکەی بۆیەکی تری هەبوو، قەنەفەیەکی تری تێدا بوو، هەروەها کانتۆڕێکی پڕ لە فایل و عەلاگەیەکی جل هەڵواسین، دوو یان سیٚ پالتۆی سەربازی تەڕی پیٚ هەڵواسرا بوو، پاڵتۆی ئەو نۆکەرانەی کە منیان ئەشکەنجە دەدا. بەڵیٚ هەندیٚ شتی نوێم دەدیت، ئیتر ئەوە نەمردم و شتی تریشم دیت، چاوە برسییەکانم ورد ورد، پارچە پارچە، چنگییان لەو شتە نوێیانە گیر دەکرد، بۆ نموونە بۆت باس دەکەم، دڵۆپەیەکی ئاو بە یەقەی یەکێك لە پالتۆکان ئاوێزە ببوو، سەرنجی ڕادەکێشام، لێی ورد دەبوومەوە، بە مەراقێکی بیٚ ماناوە چاوەڕوانی ئەوەم دەکرد، کەئایا ئەو دڵۆپە ئاوە لە لۆچی پالتۆکە گلۆر دەبێتەوە، یان هێشتان چەقی قورساییەکەی بە هەڵواسراوی دەمێنێتەوە، بەڵی هەناسەی خۆم ڕادەگرت و بە وردی سایەدی ئەو دڵۆپە بارانە دەبووم، وەك ئەوەی هەموو ژیانم بەو دڵۆپە بارانە بەسترابێتەوە، تا ئەو کاتەی دڵۆپە ئاوەکە گلۆر دەبووەوە، ئەوجا دیسان قۆپچەی پالتۆکانم دەژماردەوە، هەشت لە یەکێکیان، هەشتی ئەوەی تریان، دەی سێیەمیان، ئەوجا لەگەڵ یەکتری بەراوردم دەکردن. چاوە برسییەکانم یەك یەکی ئەو شتە بیٚ بایەخانەی دەپشکنی، لە دەوریان دەسووڕایەوە، خۆی پیٚ هەڵدەواسین، ئەوشتانەی من

حەز ناکەم باسیان بکەم. لە ناکاوێك چاوەکانم لە شتێك گیر بوون، لاگیرفانی یەکێك لەپالتۆکان سەرنجی ڕاکێشام، شتێکی تێدا بوو، گیرفانەکەی کەمێك بەرزکربووەوە، کەمێك لێی نزیك بوومەوە، بیرم کردەوە کە شتێکی شێوە لاکێشەیی تێدایە، لە شوونی هێلە دەرپەڕیوەکان دیار بوو کە ئەو گیرفانە چی لە خۆیدا حەشار داوە: کتێبێك! خەریك بوو ئەژنۆم بکەوێتە لەرزین: کتێبێك! چوار مانگی ڕەبەقە دەستم بەر کتێبێك نەکەوتووە، ئەندێشەی ئەوەی کتێبێکت لە دەست دایە و دەتوانیت تەماشای ریزی ووشەکانی بکەیت، دێرەکانی، بیری نویٚ، بیانی، دەدۆزیتەوەو سەرنجت ڕادەکێشن، دەتوانیت بیانخەیتە ناو مێشکی خۆت، چاوەکانم هەندێك بە مەستی و هوییپنۆتیزەکراویەوە تەماشای گیرفانە دەرپۆقاوەکەیان دەکرد، ئەو کتێبە کە شێوەی گیرفانەکەی لە خۆیدا بەرجەستە کردبوو، بە شێوەیەك دەگەشایەوە، باسی ناکرێت. وەك ئەوەی گیرفانەکە بسووتێنێت و کونبەدەری بکات، تا ئەو ڕادەیەی چیتر نەمتوانی جلەوی ئارەزووم بگرم، بیٚ ئیرادە پاڵم بەخۆمەوە نا، خەیاڵی ئەوەی بەلای کەم لە گیرفانەکەوە دەستم بەر کتێبەکە بکەوێت، دەمارەکانمی لە تەوقی سەرمەوە تا بنی پێم وروژاندبوو. بیٚ ئەوەی بە خۆم بزانم، لە پاڵتۆکە نزیك کەوتبوومەوە. لە بە ختەوەریم پاسەوانەکەم ئاگای لە بزووتنەوەکەم نەبوو، لەوانەشە ئاگای لیٚ بووبێت، بەڵام بە شتێکی ئاسایی زانیبێت، دوای دوو سەعات وەستان، مرۆڤێك بیەوێت پاڵی خۆی بخاتە سەر دیوارێك. ئا لەو کاتەدا زۆر لە پاڵتۆکە نزیك کەوتبوومەوە، بە ئانقەست دەستەکانم خستبووە

پشتی خۆم، بۆ ئەوەی بێ سەرنجڕاکێشان دەستم بگاتە پاڵتۆکە. لەسەر گیرفانەکەوە دەستم بەر شتەکە کەوت، خۆ بە ڕاستی شتێکی لاکێشەییە، شتێکی کەمێك چەماوە، خششەییێکی کپی لێوە هات: کتێبێك!...کتێبێك! وەکو گوللە ئەو بیرە بە مێشکم داهات:"کتێبەکە بدزە!، بەڵکوو بتوانیت، ئەوسا دەتوانیت لە ژوورەکەتدا بیشاریتەوەو بیخوێنیتەوە، بیخوێنیتەوە، خۆ نەمردم جارێکی تر شت دەخوێنمەوە!" ئەو ئەندێشە هێشتان بەتەواوی بە مێشکمدا گوزەری نەکردبوو، وەکو ژەهرێکی بەهێز کاری لێ کردم، گوێچەکەکانم دەستیان بە سایەدبوون کردو دڵم کەوتە تەپە تەپ، دەستەکانم سارد هەڵگەڕابوون، گوێڕایەڵییان نەکرد، بەڵام دوای سڕبوونییەکەم هەندێکی تر بە هێواشی و بە ئاگاییەوە لە پاڵتۆکە نزیك کەوتمەوە، هەموو چاوەکانیشم بەسەر پاسەوانەکەوە بوو. دەستە شاراوەکانیشم لە پشتەوە لە ژێرەوە بەرەو سەرەوە بەرەو کتێبەکە دزەی دەکرد وەهەڵدەگەڕا، پاشان: گرتنێك و ڕاکێشانێکی سووك و بە ئاگا. ئیتر هەر ئەوەندەم زانی ئەوە کتێبێکی بچووك و کەم لاپەڕە لە ناو دەستەکانم دایە. ئەوجا واگا هاتمەوەو ترسم لەم کارەم پەیداکرد. ناتوانم بیگێڕمەوە شوێنی خۆی، ئەدی چی لێ بکەم؟ لە پشتەوەڕا بۆ ناو پانتۆڵەکەم پاڵم پێوەنا، لەو شوێنەی قایش پانتۆڵی ڕاگرتووە، لەوێوەش وردە وردە بۆ سەرسمتەکانم، تا لە کاتی ڕۆیشتنی سەربازانەمدا بتوانم بە لێواری پاڵتۆکەم توند ڕاییبگرم. ئێستا کاتی ئەزمایشە، خۆم لە عەلاگەی پاڵتۆکان دوورخستەوە، هەنگاوێك، دوو هەنگاو، سێ هەنگاو، باشە شتەکە سەرکەوتووەو دەکرێت. پاڵەپەستۆ بخەمە سەر قایشی پاڵتۆکە بەسە، بۆ ئەوەی کتێبەکە گیر بێت و نەکەوێت.

ئەوجا کاتی لیکۆڵینەوە هات. ئەو لێکۆڵینەوەشیان سەختترین لێکۆڵینەوە بوو، چونکە لە کاتی وەڵامدانەوە هۆشم بەلای قسەکانمەوە نەبوو، بەڵکوو هەموو بیری خۆم لەوە چڕکردبووەوە، کە کتێبەکە توند بگرم نەکەوێتە خوارەوە، بێ ئەوەی کەس هەستی پێ بکات. لە بەختەوەریم لێکۆڵینەوەکە ئەمجارەیان کەمی خایاند و توانیم کتێبەکە بە سەلامەتی بگەیەنمە ژوورەکەم ـ نامەوێ بە وردەی چیرۆکی کتێب گەیاندنەکە بێزارت بکەم، چونکە هەر بۆ نموونە جارێك لە ناکاو و بە شێوەیەکی مەترسیدار لە ناوەڕاستی ڕاڕەوەکە لە ناو پانتۆڵەکەم خزیە خوارەوە، ناچار کۆکەیەکی توندم هێنا خۆم بۆ ئەوەی بتوانم خۆم بچەمێنمەوەو دووبارە کتێبەکە بخەمەوە ژێر قایشەکەم- بەڵام ئای ئەوە چ چرکەیەکی خۆشی بەخشی ژیانم بوو، کاتێ گەڕامەوە ئەشکەوتەکەم و، ئیتر چیتر لەوێ تەنها نەبووم!

ئێستا لەوانەیە ئێوە وا بیر بکەنەوە، یەکسەرە من پڕم دابێتە کتێبەکەو تەماشام کردبێت و دەستم کردبێت بە خوێندنەوەی! بێگومان وا نەبوو! جارێ ویستم تامە بەراییەکەی لێ وەربگرم، من خاوەنی چ کتێبێکم؟ بۆ ئەوەی دەمارەکانم پتر تامەزرۆ بن و چێژی پتر لەم خەونە وەربگرن و پتر بوروژێن، بە ئانقەست دەرهێنانی کتێبەکەم دوا خست و کەوتمە بیرکردنەوە، پتر لە هەموو شتێك حەز دەکەم ئەو کتێبە دزراوە چ جۆرە کتێبێك بێت: بەر لە هەموو شتێك حەز دەکەم ئەو کتێبە لاپەڕەکانی بەچڕی

چاپکرابن و ژمارەیان زۆر بێت و ژمارەیێکی زۆر زۆر تەنك، بۆ ئەوەی پتر کەرەسەی خوێندنەوەم هەبێت. پاشان ئارەزووی بابەتێك دەکەم، بابەتێك کە مێشکم خەریك و خەستە بکات، سادە نەبێت، ئاسان نەبێت، بەڵکوو شتێك بێت مرۆڤ بە فێربوونیەوە خەریك بێت، بشتوانێت ئەزبەری بکات، هۆنراوە! لە هەمووانیش باشتر *ئای کە خەونێکی چەندە خۆشە!* هۆنراوەی (گۆتە) یان هی(هۆمێر) بن. بەڵام ئیتر نەمتوانی زۆرتر جلەوی مەراق بگرم و لە ئاکامدا بە پاڵکەوتنەوە لەسەر قەرەوێلەکە، بە شێوەیەك ئەگەر پاسەوانەکە لە ناکاو دەرگا بکاتەوە، هەست بە شتەکە نەکات، کتێبەکەم لە ژێر قایشەکەم ڕاکێشا دەرەوە.

یەکەم تەماشاکردنی کتێبەکە هیوابڕاوییێکی گەورە بوو بۆ من، بگرە تووڕەبوونێکی تفت و تاڵ بوو: ئەو کتێبە کە بەو مەترسییە گەورەیەو بەو هەموو هیواو ئاواتە گەشانە کەوتبووە دەستم، بریتی بوو لە کتێبێکی پڕ … شتەی یارییەکانی سەدو پەنجا

61

یاری پاڵەوانانی شەترەنج، ئەحەر دەرگاو پەنجەرەی ژوورەکەم دانەخرابان، ئەوا لە یەکەمین تووڕەبوونمدا تووڕ هەڵمدەدایە دەرەوە. چونکە چیم لەو کتێبە بێ وشەیە کردبایە؟ لەو سەردەمانەی لاو بووم، لە سەردەمی ئامادەیی، وەکو زۆربەی خەڵکی تر لە کاتی بێزاری جاربەجار یاریم بە شەترەنج دەکرد، بەڵام چی لەگەڵ ئەو کەرەسە بێردۆزییە بکەم؟ خۆ یاری شەترەنج بە بێ کەسێکی بەرامبەر و بەبێ تەختەو بەردی شەترەنج هەر ناکرێت! بێ هیواو بە بێزاری لاپەڕەکانی کتێبەکەم هەڵدەدایەوە، بە ڵکوو شتێکی تێدا بدۆزمەوە کە بخوێندرێتەوە، پێشەکییێك،

ڕانماییێك" بەڵام جگە لە خشتەی ڕووتی چوارگۆشەیی و هێماوی یاری پاڵەوانانی شەترەنج، ئەو هێمایانەی کە هێشتان بۆ من مانایێکیان نەبوو، چیتری تێدا نەبوو a2- a3- f1- g3 ...تا دوایی. هەمووی بۆ من وەکو هێمای جەبری دەردەکەوتن، نەمدەتوانی شتێکییان لێوە دەست پێ بکەم. پاشان وردە وردە بۆم دەرکەوت کە a,b,c ئاماژەن بۆ هێڵە ستوونییەکانی تەختەی شەترەنج و ژمارەکانیش لە 1 وە بۆ 8 بریتین لە هێڵە ئاسۆییەکان و شوێنگەی بەردەکانی شەترەنج دیاری دەکەن" بەوەش شێمای زمانێکی وێنەیی هاتۆتە ئارا، زمانێك! هەر باشە. بیرم کردەوە، بەڵکوو بتوانم بۆ خۆم جۆرێك لەتەختە شەترەنج دروست بکەم. ئەوجا بە یارییەکانی ناو کتێبەکە دابچمەوە" هەر دەتگوت پەڕجووێکی ئاسمانییە، کاتێ تەماشام کرد دەبینم نەخشەی سەر چەرچەفی تەختەکەم هەموو هێڵکاری ئاسۆیی و ستوونیە و، ئەگەر بەشێوەیکی گونجاو دەقی بکـ… ـەوا شەست و چوار خانەت لێ

62

بەدەست دەکەوێت. لاپەڕەی یەحەمی کتێبەکەم پچڕاندو کتێبەکەم لە ژێر دۆشەکەکەم شاردەوە. پاشان دەستم کرد بەوەی لەو پارچە نانە خواروخێچانەی لام مابوونەوە، بەردەکانی شەترەنج دروست بکەم، بەڵام چ بەردێك، خواروخێچ و نیوەچڵ و سەیر و سەمەر، پاشا، شالیار، تا دوایی، هەموویم دروستکردن" دوای ماندووبوونێکی زۆر توانیم هەموو بەردەکان بە پێی خشتەی سەر لاپەڕەکە بخەمە شوێنگە…یان. بەڵام کاتێك ویستم بە

56

هەنگاوی یارییەکەدا بچمەوەو ئەواوی یارییەکە وازی بکەم، ئەو بەردە ناڕێکوپێکانەی کە نیوەیانم بە تۆزو خۆڵ بۆر کردبوو، بۆ

ئەوەی لێکیان جیابکەمەوە، بە تەواوی سەریان لیٚ شێواندم و لە هەولەکەم سەرنەکەوتم. لە رۆژی یەکەمدا سەرم گێژ بوو، بەلاٚم کۆڵم نەدا" پێنج جار، دە جار، بیست جار، یارییەکەم لیٚ تێکدەچوو و دەبووایە سەر لە نویٚ لە سەرەتاوە دەست پیٚ بکەمەوە. بەلاٚم کیٚ لەسەر ئەو زەمینەدا بە قەد من کاتی بیٚ سوود و بەکارنەهاتووی هەبوو، من دیلی دەستی هیچ بووم، کیٚ بە قەد من خاوەن سەبر و تامەزرۆ بوو؟ لە دوای شەش رۆژان توانیم بیٚ گازەندە لە خۆم یارییێك تا کۆتایی ببەم، لە دوای هەشت رۆژی تر تەنانەت چیتر پێویستم بەوە نەبوو ئەو بەردە خوارو خێچانە بخەمە سەر چەرچەفەکە، بۆ ئەوەی تێبگەم شوێنگەی بەردەکان بە پێی کتێبەکە لە کوێن، دوای هەشت رۆژی تریش پێویستم بە چەرچەفیش نەما" بە شێوەیەکی ئۆتۆماتیك هێما نابەرجەستەکانی کتێبەکە a1 ,a2, c7, c8 لەبەرچاوم جەستەیان دەگرت و شوێنگەکانیانم بە تەنداری دەدیت. بیٚ کەموکورتی و بیٚ هەڵە ئەو گۆڕانکارییە ڕووی دەدا، تەختەی شەترەنج و بەردەکانیم لە مێشکی خۆمدا نەخش کردبوو، بە هۆی فۆرمە ڕووتەکانیش شوێنی هەربەردێکم دیاری دەکرد، هەر وەك مۆسیقاژەنێکی خاوەن ئەزموون، کە ئەوەندەی بەس بێت تەماشای نۆتەنامەکەی بکات، بۆ ئەوەی بتوانێت گوێی لە تەواوی دەنگوئاوازەکان ببێت. دوای چوارده رۆژی تر ئیتر بیٚ خۆماندووکردن دەمتوانی هەر یارییێکی کتێبەکە بە ئەزبەری یاری بکەمەوە، یان وەك شەترەنجناسەکان دەڵێن، دەمتوانی یارییەکان کوێرانە یاری بکەمەوە" ئێستا دەزانم کە دزییە ناشیرنەکەم چ سوودێکی

گەورەی بۆ من هەبوو، چونکە لە هیکڕا بووم بە خاوەنی کارێك، تۆ بڵیٚ ئەگەر حەز دەکەیت، کارێکی بیٚ ماناو بیٚ مەبەست، بەلاٚم کارێك کە هیچەکەی دەوروبەری منی کردە هیچ و لە ناوی برد. من خاوەنی سەد و پەنجا گەمەی پێشبڕکێی پاڵەوانەکان بووم و ئەوەش بۆ من چەکێکی پەڕجوودار بوو لە دژی ئازاری باری مۆنۆتۆناوی ژوور و کات. بۆ ئەوەی ڕێگا نەدەم چێژی ئەو خەریکبوونە نوێیەم کۆتایی بێت، گەمەکانم بە وردی دابەش کردبوو، بەیانییان دوو گەمە، دوای نیوەڕۆ دوو گەمە، ئێوارنیش دووبارەکردنەوەیان بەخێرایی. بەو جۆرە رۆژێکم بەسەر دەبرد، ئەگەر وا نەبووایە رۆژەکان وەکو لاستیك درێژ دەبوونەوە، بەلاٚم من بیٚ ئەوەی ماندوو ببم، خۆم خەریك کردبوو، چونکە لایەنێکی زۆر باش لەو یارییەدا هەیە، وزەی بیرکردنەوەی مرۆڤ هەمووی لە خانەیەکی تەنگ و بچووك چڕ دەبێتەوە، جا هەرچەند بیربکەیتەوە مێشکت خاو نابێتەوەو بە پێچەوانە مێشك زاخاو دەدرێتەوەو هێز و چالاکی کاریگەرتر دەبێت. وردە وردەش دووبارەکردنەوەی میکانیکی یاری پاڵەوانەکان، بەرەو تیگەیشتنێکی هونەرمەندانەی خۆشیبەخش دەچوو. من فێری ئەوە بووم لە وردەکارییەکانی هێرش و بەرگرییە توند و تیژ و فێڵاوییەکان بگەم، من شارەزای تەکنیکی ئەوە بووم، کە بەر لە هەنگاوەکان بیربکەومەوەو پێشبینی ئەنجامەکان بکەم، فێری پێڕکردنی هەنگاوەکانی یاری و دووبارە چوونەوە سەر شوێنگەی سەرەتایی بەردەکان بووم، هەر زوو شارەزای ئەوە بووم بە پێی ڕێبازی یارییەکان، بە بیٚهەڵە پاڵەوانەکان بناسمەوە، وەك چۆن پیاو بتوانێت بە بیستنی چەند

دێری شیعریێ، بزانێت شیعری کام شاعیره" ئەو خەریکبوونەم کە هەر بۆ پڕکردنەوەی کات دەستم پێ کردبوو، بۆم بوو بە چێژ و پێکهاتەی پاڵەوانە گەورەکانی شەترەنج، وەك ئالیێچین، لاسکەر، بۆگۆژۆبۆۆ، تارتاکۆڤەر، هەموو وەکو کۆمەڵێك دۆستی خۆشەویست لە ژوورەکەم کۆبوونەوە. ئەو گۆڕانکارییە بێ سنوورەی کە هەموو رۆژێك کونجە کپ و لارەکەمی ئاوەدان دەکردەوەو ئەو هەڵسوکەوتە ڕێك و بەرنامەدارەی خۆم، بە دڵنیاییەوە دووبارە بەهرەی بیرکردنەوەیان پێدامەوە، ئەوبەهرەیەی کە پێشتر لێیان تێکدابووم: بەو بیرکردنەوە بە زەبت و ڕەبت پێڕەوداره هەستم دەکرد مێشکم زاخاو دەدرێتەوە. بە تایبەت لەکاتی لێکۆڵینەوە هەستم بەوە دەکرد کە چڕ و ڕۆشن بیردەکەمەوە، خۆم لەسەر تەختەی شەترەنج دەدیتەوەو بەرامبەر هەڕەشەی وەقەبازانەو داوە شاردراوەکانیان بەرگریم لە خۆم دەکرد" ئیتر چیتر لە لێکۆڵینەوەکان خۆم بە لاواز نەدەزانی وهەستیشم بەوە دەکرد، کە پیاوەکانی گێستاپۆ ڕێزێکم لێ دەنێن. سەبارەت بەوەی دەیاندیت کە ئەوانەی تر هەموو یەك لە دوای یەك هەرەس دەهێنن و خۆیان بەدەستەوە دەدەن، لەوانەیە خۆیان لە خۆیان پرسی بێت، دەبێ ئەوهێزی بەرگریکردنە لە بن نەهاتووەی من لە چ سەرچاوەیەکەیەوە هەڵهێنجرابێت.

ئەو کاتی بەختەوەرییەم، کە تێیدا رۆژ بە رۆژ بە شێوەیەکی بەرنامەرێژی سەدوپەنجا یاری ناو کتێبەکەم یاریدەکردەوە، نزیکە دوو مانگ و نیو تا سێ مانگی خایاند. پاشان بە شێوەیەکی چاوەڕوان نەکراو ڕووبەڕووی خاڵێکی مردوو بوومەوە. لە ناکاوێك دیسان بەرامبەر هیچەکە خۆم دیتەوە، چونکە لە دوای ئەوەی هەر گەمەیەکم بیست سێ جاێك دووبارە کردبووەوە، ئیتر هیچ چێژ و تامی نوێیاتی و هێزی ڕووداوبەخشینی پێوە نەمابوو، هێزی وروژاندن و ختوکەدان وهێزی سەرنجڕاکێشیان چکی کردبوو. چ مانایێکی هەبوو گەمەیەك دووبارە بکەمەوە، کە دەمێك بوو هەنگاو بە هەنگاوی گەمەکەم بە ئەزبەری و وەك ئاو خواردنەوە دەزانی؟ هەر کە دەمویست گەمەیەك دەستپێبکەم، بە شێوەیەکی ئۆتۆماتیك هەنگاوەکانی گەمەکە لە مێشکمدا چەخماخەیان دەداو گلۆر دەبوونەوە، هیچ ڕووداوێکی لەناکاو، یان مەراق وکێشەیەکییان پێ نەدەبەخشیم. پێویستم بە کتێبێکی تر هەبوو، کە گەمەی تری تێدا بووایە، بۆ ئەوەی بتوانم خۆمی پێ خەریك وسەرگەرم بکەم. بەڵام چونکە ئەوەش شتێکی نەکردەو مەحال بوو، تەنها تاکە ڕێگاییێك هەبوو، کە بتوانم پێیدا خۆم لەو گومڕاییە دەربازبکەم: پێویست بوو لە جیاتی یاریکەرەکانی پێشوو، یاریکەری تر بدۆزمەوە" پێویست بوو، هەولی ئەوە بدەم لەگەڵ خۆم، یان باشتر لە دژی خۆم یاری بکەم.

ئێستا نازانم، تا چ ڕادەیەك جەنابت بیرت لە دووبارەکردنەوە یارییەکان کردۆتەوە. بەڵام لەوانەیە بیرکردنەوەیەکی سەرپێیی بەس بێت، بۆ ئەوەی بزانیت، کە لە یاری شەترەنج دا، ئەگەریش یارییەکە ڕێکەوتئاسا دەستی پێ کردبێت، ئەوا هەر شتێکی بێ ماناو ناماقووڵە، ئەگەر دژی خۆت یاری بکەیت. تام و چێژ و هێزی سەرنجڕاکێشی شەترەنج تەنها لەوەدایە، کە ستراتیجەکەی

لە دوو مێشکی جیاوازدا سەرهەڵدەداو دەچێتە پێشەوە، لەو جەنگە بیرییەدا ڕەش دەرك بە مانۆڕەکانی سپی نابات و، بەردەوام هەوڵی هەڵهێنانیان دەدات بۆ ئەوەی ڕێگایان لێ بگرێت، سپیش لە لای خۆیەوە هەولی بەزاندن و بەربەستکردنی مەبەستە نهێنییەکانی ڕەش دەدات . بەڵام کاتێك ڕەش وسپی هەمان تاکە کەس بن، ئەوا ئەو بارە ، نەگونجاوە دێتە ئارا، کە ئەو هەمان مێشکە لە یەك کاتدا ئەو شتە دەزانێ کە پێویستە نەیزانێ، تا بتوانێت لە جیاتی سپی بەرامبەر یاریت لە دژدا بکات و لەفەرماندان دا بە تەواوی ئەو شتە لەبیربکات، کە پێش خولەکێك نیاز و مەبەستی ڕەش بوو. لە ڕاستیدا مەرجی ئەو دووجار بیرکردنەوەیە، دوو لەت بوونی تەواوی خودی مرۆڤەو، توانای پێکردن و داگیرسانی مێشکە وەك ئامێرێکی میکانیکی" یاریکردنی شەترەنج لە دژی خۆت، واتە بوونی ئەودوو دژایەتییە لە ناوە خۆت، وەکو ئەوەی کە بەسەر سێبەری خۆتدا باز بدەیت.

بۆ ئەوەی قسەکەی خۆم بە کورتی دەربڕم، من لەو ناچارییەدا چەند مانگێك هەولم بۆ ئەو شتە مەحال و بێ ماناو پێکەنیناویە دەدا. بەڵام من چارەیەکی ترم نەبوو جگە لەو بارە نالەبارە، بۆ ئەوەی نەکەومە داوی داهێزرانی بیر وجەستەو تووشی شێتی نەبم. بە هۆی ئەو بارە سامناکەی کە تێی کەوتبووم، ناچار بووم بەلای کەم هەوڵی ئەو دوولەتکردنەی خۆم بدەم، لەتی منی ڕەش ولەتی منی سپی. بۆ ئەوەی ئەو هیچە دڕندەیەی دەوری دابووم تەنگم پێ هەڵنەچنێت".

(دکتۆر بی) خۆی کێشایەوە ناو قەرەوێلەکەی و خولەکێك چاوی خۆی قوچاند. وەك ئەوە وا بوو، کە بیەوێت بە زۆر بەسەر بیرەوەرییێکی تاڵ زاڵ ببێت. دیسان لێوەلەرە سەرنجڕاکێشەکەی، کە دەسەڵاتی بەسەردا نەدەشکا، گۆشەی چەپی دەمی گرتەوە. ئەوجا کەمێك خۆی لەسەر قەرەوێلەکەی راستکردەوە.

"ئاوا– هیوادارم هەتا ئێرە توانیبێتم هەندێکی هەموویم بۆ ڕۆشن کردبیتەوە. بەڵام بەداخەوە، دڵنیا نیم لەوەی کە دەتوانم ئەوانەی دواییشت ئاوا بۆ بخەمە بەرچاوان. چونکە ئەو خەریکبوونە نوێیە پێویستی بە شەتەکدانی مێشك هەبوو، بە شێوەیەك کە هەموو شێوە خۆکۆنترۆلکردنێکی کردبوو بە مەحاڵ. من باسی ئەوەم بۆ کردی، کە بە باوەڕی من، ئەو کارە خۆی لە خۆی شتێکی ناماقوڵ و بێ مانایە تۆ دژی خۆت یاری شەترەنج بکەیت، بەڵام ئەو شتە ناماقوڵەش شانسێکی دەبوو، ئەگەر تەختە شەترەنجێکی ڕاستیم لەبەردەست بووایە، چونکە بە هۆی راستەقینایەتی تەختە شەترەنجێك هەر نەبێ هەندێك دووری، سەربەخۆیاتی ماددی دەهاتە ئارا، بەرامبەر تەختە شەترەنجێکی ڕاستی، بە بەردە شەترەنجی ڕاستی، مرۆڤ دەکارێت پشووی بیرکردنەوە بدا بەخۆی، هەر نا مرۆڤ دەتوانێت بە جەستەوە لە لاییێکەوە بچێتە لاکەی تری مێزی یاری، بەوەش لە ڕوانگەی ڕەشەوە بۆ سپی بچێت. بەڵام من بە ناچاری، وەك کە ناچاربووم، ئەو جەنگانەم لە دژی خۆمدا، یان ئەگەر دەتەوەێ، لەگەڵ خۆمدا هەڵگیرساندبوو، من ناچاربووم لە ژوورێکی خەیاڵیدا شەست و چوار خانە بە ڕۆشنی ڕابگرم، سەرەڕای ئەوەش نەك هەر لە

هەڵکەوتەو شوێنگەی ساتەوەختی بەردەکان، بەڵکوو دەبوایە لێکدانەوە بۆ جووڵەکانی داهاتووی بەردەکانی هەردوو یاریکەر بکەم. بەڕاستی من دەزانم ئەوە چەند ناماقوڵ دێتە بەرچاوان، خەیاڵی شەش کەڕەتی، هەشت کەڕەتی، دوازدە کەڕەتی، بۆ هەردوو منەکەم، منی ڕەش و منی سپی، وە بەردەوامیش چوار پێنج هەنگاوی پێشبینی. ببوورن لێم، کە بیری ئێوەشم تووشی ئەو خەیاڵە شێتانەیە کردووەو سەرتان دەیەشێنم، من ناچار بووم لەو ژوورە نابەرجەستە خەیاڵییە وەك یاریکەری سپی لە بەراییەوە لێکدانەوە بۆ چوار پێنج هەنگاوی داهاتووو بکەم، هەروەها وەك یاریکەری ڕەشیش، واتە تێکڕا لە ئەنجامی ئەو بارودۆخەدا تا ڕادەیەکی دیاریکراو پێویست بوو بە دوو مێشك بیر بکەمەوە، مێشکی سپی و مێشکی ڕەش. بەڵام خەتەرناکترین لایەنی ئەو ئەزمایيشە ناماقووڵە خودی ئەو خۆدابەشکردنە نەبوو، بەڵکوو ئەو وڕو کاس بوونە بوو کە لە ئەنجامی جێگۆڕکێی بەردەوام لە نێوان هەردوو بیرکردنەوەی هەردوو لایەندا تێی دەکەوتم. دووبارەکردنەوەی ڕووتی یاری پاڵەوانەکانی جیهانی، کە لە هەفتەکانی پێشووتر خۆم پێوە خەریککردبوون، تەنها بریتی بوون لە بەرهەمهێنانەوەی بەرهەمهاتووەکان، لە دووبارەکردنەوەی ئەو کەرەسانەی کە خۆیان لە ئارادا هەبوون، ئەوە کارێکی ئەوەندە دژوار نەبوو، وەك ئەزبەرکردنی هۆنراوە بوو، یان لەبەرکردنی پەرەگرافەکانی یاسا، ئەوە کارێکی سنوور و بەرنامەدار بوو، بۆیەشە ئەوە مەشقێکی زۆر باشیش بوو بۆ هێزی بیرکردنەوە. بەیانی یاری دوو پاڵەوان،

دوای نیوەڕۆش دووی تر، ئەمە کارێکی دیاریکراو بوو، بەبێ هیچ سەختییێك بەئەنجامم دەگەیاندن، بریتی بوو لە سەرگەرمییێکی ئاسایی، کاتێك لە یارییەکاندا، لە هەنگاوەکانیان هەڵەیەکم بکردبایە، یان لە یادم بچووبایە هەنگاوی دوایی چیە، کتێبەکەم لا بوو، دەمتوانی تەماشای بکەم. ئەو کارە وەك هەتوان بوو، دەمارە داهێزراوەکانی ئارام دەکردمەوە، چونکە لە دووبارەکردنەوەی یاری کەسانی تر، پێویستی بەوە نەدەکرد خۆم تێکەڵی کێشەی یارییەکان بکەم" ڕەش یان سپی سەردەکەوت، بۆ من وەکو یەك بوو، ئەوە ئالێخین یان گۆلیۆبۆۊ بوون کە بۆ کەمەرەی سەرکەوتن دەجەنگین، کەسایەتی تایبەتی من، مێشکم، گیانم، تەنها وەکو بینەرێك، وەکو ناسەرێکی بەهرەو جوانییەکانی ئەوان، چێژیان لە گەمەکان وەردەگرت. بەڵام لەو کاتەوە کە هەولی ئەوەم دەدا دژی خۆم یاری بکەم، بێ ئەوەی بەخۆم بزانم، شانی خۆم خستبووە ژێر بارەکە، هەر یەك لە دوو منەکەم، منی ڕەش و منی سپی، وەکو دوو لایەنی پێشبڕکێی شەیدا دژایەتی یەکتریان دەکرد و هەر یەك بێ پشوو، بێ ئارامی، کەوتبوونە تەماحی سەرکەوتنی خۆیان" تەماحی بردنەوە" دوای جووڵەی هەر بەردێك وەك منی ڕەش تا دەیگرتم، بە مەراقی ئەوەی کە دەبێت منی سپی چ هەنگاوێك بهاوێت، کە منێکم هەڵەیەکی دەکرد، منەکەی ترم هاواری خۆشی لێ هەڵدەستاو، ئەوەی تریش رەنجی بەدبەختی دەکێشا.

ئەوە هەموو وەکو شتێکی بێ مانا دێتە بەرچاو، جا بەڕاستی شیزۆفرینیاییێکی ئاوا دەستکرد، دابەشکردنێکی ئاوهای دەماغ،

بەو هەڵچوونە مەترسیدارە، لەمرۆڤێکی ئاسایی و لە بارێکی ئاساییدا، شتێکە ناتوانرێت بهێنرێتە بەرچاوان. بەڵام جەنابتان ئەوەتان لە بیر نەچێت، من بە زۆری زۆرداری لە هەموو ئاساییاتییەك پچڕێنرابووم، زیندانییێکی بێ گوناهی یەخسیر بووم، چەند مانگ بوو بە تەنهاییێکی ورد نەخشە بۆ کێشراو دەچەوسێنرامەوە، مرۆڤێك بووم کە دەبووایە ڕق و تووڕەیی پەنگاوخواردووی خۆم بە شتێك دەربڕم. جا چونکە شتێکی ترم نەبوو جگە لەو یارییە ناماقووڵەی دژ بە خۆم، ئەوا هەموو تووڕەیی خۆمم، هەموو بیری تۆڵەم، بێ بەزەییانە خستبووە سەر ئەو یارییە. شتێك لە ناوەوەم دەیەویست هەق بدات بەخۆی، بەڵام تەنها منەکەی ترم هەبوو کە بتوانم ململانێی لەگەڵدا بکەم" بۆیەشە لە کاتی یاری تووشی هەڵچوونێکی نزیکە کینەدار دەبووم. لە سەرەتاوە بە تێبینی وئارامی بیرم دەکردەوە، لە نێوان یارییەکان پشووم دەدا بەخۆم، تا خۆم لە خەستەیی ڕزگار بکەم" بەڵام وردە وردە دەمارە ڕووشاوەکانم ماوەی چاوەڕوانیکردنیان نەدەدام، هێشتان منی سپی بەردێکی بە تەواوی نەدەجووڵاند، منی ڕەش هەڵپەی هاتنە پێشەوەی بوو، هێشتان یارییێك بە تەواوی کۆتایی نەدەهات، بە ناچاری خۆم بۆ یارییێکی تر تەیار دەکرد، چونکە هەموو جارێك یەکێك لە کش-منەکان لەلایەن ئەوەکەی تر دەبەزێنراو داوای تۆڵەی دەکردەوە. هەرگیز بە نزیکەییش ناتوانم پێتی بڵێم لە ئەنجامی ئەو شێتایەتییە سەیرەو تێرنەبوون لە یارییە، لەو مانگانەی دوایی کونجی زیندان چەند یاریم لەدژی خۆم کردووە، لەوانەیە هەزارو پتریش. ئەوە

شێتایەتییەك بوو، کە نەمدەتوانی خۆمی‌لێ بپارێزم" لە بەیانییەوە تا شەو من جگە لە ئەسپ و سەرباز وقەڵاو پاشاو ئا و بێ و سێ و کش مەلیك و جێگۆڕکێی قەڵاو پاشا (ڕۆخاد) پتر بیرم لە شتێکی تر نەدەکردەوە. بە هەموو هەست و بوونی خۆمەوە ڕووچووبوومە ناو خانەکانی شەترەنج. خۆشی یارییەکەم لێ بوو بە حەز، حەزەکەم لێ بوو بە خوو، بوو بە خوویێکی خۆسەپێنەر، بوو بەکینەیەکی بە هەڵپەو تەنگەتاوی وا کە نەك هەر کاتەکانی واگایی لێ داگیردەکرم، بەڵکوو وردە وردە تەنگی بە کاتەکانی خەویشم هەڵدەچنی. من دەمتوانی تەنها بیری شەترەنجی بکەمەوە، تەنها بیر لە جوولە شەترەنجییەکان، لە کێشەکانی شەترەنج" هەندێ جار بە تەوێلێکی شێدار واگا دەهاتم، دەمزانی تەنانەت لە کاتی خەویشدا، بێ ئەوەی بەخۆم بزانم، شەترەنجم یاری کردووە، ئەگەریش خەونێکم بە مرۆڤێك بدیبایە، ئەوا لە خەونەکەمدا ئەو مرۆڤە تەنها وەکو ئەسپ و قەڵای شەترەنج لە جووڵەدابوون، لە چوونە پێش و پاش و بازدان. ئەو کاتەش کە بانگیان دەکردم بۆلێکۆڵینەوە، چیتر لە ئاستی ئەوەدا نەبووم بە لێپرسراوییەوە بەرامبەر خۆم بیربکەمەوە" دەبێت لە لێکۆلینەوەکانی دوایی بە شێوەیەکی نزیکە پەرتاوی قسەکانی خۆم دەربڕیبێت. چونکە لێکۆڵەرەوەکان بەچاوێکی نامۆ تەماشایان دەکردم، لە ڕاستیدا ئەو کاتەی ئەوان پرسیارەکانیان بەرەو ڕوو دەکردم و، ڕاوێژیان لەگەڵ یەکتری دەکرد، من پەڵەی ئەوەم بوو، هەرچی زووتر بمگەڕێننەوە کونجی تەنهاییەکەی خۆم و بگەڕێمەوە بۆ لای یارییەکەی خۆم و، بەردەوام بم لە یارییە

شێتانەکەی خۆم، گەمەیەکی تر و، یەکێکی تر و، یەکێکی تر...هەموو داپچڕانێکم لە یاری بۆ من ئازاردانێك بوو. تەنانەت ئەو چارەگە کاتژمێرەی کە چاودێرانی زیندان ژوورەکەیان پاك دەکردمەوە، یان ئەو دوو خوولەکەی خواردنیان بۆ دەهێنام، بێزار وهەراسانیان دەکردم، هەندێ جار لەگەنی خواردنەکەم وەك خۆی دەمایەوە، بێ ئەوەی دەستی بۆ بەرم. ئەوەی جەستەم هەستی پێ دەکرد، تەنها تێنوێتییێکی سامناك بوو" دەبێت هۆی ئەوەش تای ئەو بیرکردنەوە بەردەوامەو ئەو یارییە بێ کۆتاییە بوو بێت" بە دوو بێن لیترێك ئاوم دەخواردەوە، داوای ئاوی ترم لە چاودێرەکە دەکرد، بەڵام هەندی یەکودەم دووبارە زمانم لە مەڵاشوومدا وشك دەبووەوە. تا وا لێ دەهات لە کاتی یارییەکە پتر هەڵدەچووم و، لەبەیانیەوە تا شەو جگە لە یاری شتێکی ترم نەدەکرد، بەشێوەیەك نەمدەتوانی بۆ چرکەیەکیش ئارام دابنیشم" لە کاتێکدا بیرم لە هەردوو لاکان دەکردەوە، بێ پچڕان دەچوومە سەر و دەهاتمە خوار، هەمیشە خێراتر و خێراتر و خێراتر، سەرکەوەو دابەزە، بڕۆ سەر و وەرە خوار، سەرکەوەو دابەزەو جار لە جار گەرمتر، هەرچەند کاتی بڕیاری براوەو دۆڕاوی لایەنەکان، نزیك دەکەوتەوە، تەماع بۆ بردنەوە، بۆ سەرکەوتن، سەرکەوتن بەسەر خۆمدا، دەبوو بەجۆرە رقێك، لەبەر بێ سەبری هەموو جەستەم دەکەتە لەرز، چونکە هەمیشە یەکێك لە منە شەترەنجەکان بۆ ئەوەی تریان زۆر هێواش دەجولایەوە. یەکێکیان ئەوەی تری تەنگاو دەکرد" لەوانەیە جەنابتان پێکەنینتان پێ بێت، وای لێ دەهات دەستم دەکرد بەوەی جنێو بەخۆم بدەم: کاتێك یەکێك لە منەکان شان بە شانی ئەوەی تر نەجولابا هاوارم لێ هەڵدەستا: " زووتر، زووتر!" یان:" دەی بۆ پێشەوە، بۆ پێشەوە!" . بێ گومان ئێستاکێ کە بیری لێ دەکەمەوە، بۆ من رۆشنە، ئەو بارەی منی تێدابووم، بێ ئەملاو ئەو لا، جۆرە نەخۆشییێکی رووشانی لە رادەبەدەری مێشك بوو، ئەو نەخۆشییەی کە تا ئەو کاتە لە نەخۆشیزانی و پزیشکی نەناسرا بوو، وە من ناتوانم جگە لە نەخۆشی: ژەهراویبوونی شەترەنجی، ناوێکی تری بۆ دابنێم. لە کۆتاییدا ئەو شێتاتییە یەکلاییە سنووری مێشکیشی بەزاندم و دەستی پێ کرد جەستەشی دەگرتمەوە. دەستم بە لاوازبوون کرد، بە نا ئارامی و ئالۆزی دەنووستم، بە گرانی واگا دەهاتم بە زۆر چاوەکانی خۆم دەکردەوە، هەندێ جار ئەوەندە هەستم بە بێهێزی دەکرد، بە زۆر و بە دەستێکی لەرزۆك بەرداخێك ئاوم دەگەیاندە لێوی خۆم، بەڵام هەر گەمە دەستی پێ دەکرد و نەدەکرد، هێزێکی وەحشەتناك دەکەوتە ناوجەستەم: دەستەکانم مستکۆڵەدەبوون و دەکەوتمە دابەزین و سەرکەوتن. وەك تەمێکی سوور هەندێ جار گوێم لە دەنگی خۆم دەبوو، بە دەنگێکی کەرخ و کینەدار بەسەر خۆمدا دەمشیڕاند:"کش مەلیك"، یان "مات".

چۆن چۆنی ئەوبارە سامناك و بێ وەسفە کەوتە قەیران، حەز ناکەم خۆم باسی بکەم. ئەوەی من لەو بارە دەیزانم، ئەوە بوو، بەیانییەك لەخەو واگا هاتم، ئەوە جۆرە واگاهاتنێکی وەك رۆژان نەبوو. جەستەم بە تەواوی داهێزرابوو، بە نەرمی و ئاسوودەیی راکشابووم. خەستەییێکی خەست و قوولێ کەوتبووە سەر پشتەچاوەکانم، خەستەییێکی وا چەند مانگێك بوو هەستم پێ

نەکردبوو، بە گەرمی و ئاسوودەیی کەوتبووە سەر پشتی چاوەکانم، بەجۆرێك نەمدەتوانی بڕیاری چاوکردنەوە بدەم. چەند خولەکێك وا مامەوەو چێژم لەو بارە وەردەگرت، لەو راکشانە گەرم و هەستە سڕبووەم. لە ناکاو وەك ئەوە وا بوو گوێم لە دەنگە دەنگێك بێت لە پشتی سەرمەوە، دەنگێکی زیندووی مرۆڤ، وشە دەهاتنە گوێم، جەنابتان ناتوانن هەستی راجفرانەکەم بێننەوە بەرچاوی خۆتان، چونکە چەندان مانگ بوو، نزیکە ساڵێك بوو، جگە لە قسە رەق و تیژو بە تەوسەکای حاکم، نی گوێم لە دەنگێکی تر نەببوو. "ئەوە تۆ خەون دەبینیت" بە خۆمم گوت. "تۆ خەون دەبینیت! نەکەی چاو بکەیتەوە، لێ گەڕێ با خەونەکەت درێژە بکێشێت، دەنا دیسان خۆت لە کونجە نەفرەتلێکراوەت دەبینیتەوە، دیسان کورسی و مێز و کاغەزدیوارییە نەخشە هەتا هەتاییەکەت بەرامبەر دەبێتەوە، تۆ خەون دەبینیت، خەون ببینە بۆخۆت!"

بەڵام مەراق بەسەرمدا زاڵ بوو. هێواش هێواش چاوەکانی خۆم کردەوە: ئەمە چ پەڕجوویێکە: ئەوە ژوورێکی تر بوو، منی تێدا بووم، ژوورێکی تری بەرینتر، رێکوپێکتر لە ژووری هوتێلەکەم. لە پەنجەرەیەکی بێ تەڵبەند رۆناکی دەهاتە ژوورەوە، دیمەنی درەختی لێوە دیار بوو، درەختی سەوز و لەراوەی بەربا لەجیاتی دیواری ئاگربڕی رەق و تەق، دیوارەکان سپی و بریقەدار بوون، بنمیچێکی بەرز و سپی بەسەرمەوە، – خۆ بەڕاستی من لەسەر تەختێکی نوێ و نامۆ راکشابووم، خۆ بە راستی خەون نەبوو، چرپە چرپی مرۆڤانم دەهاتە گوێ. دەبێت لەخۆشیان بێ دەستی

خۆم بەو بارە چاوەڕواننەکراوە، بە توندی هەڵچووبم، چونکە گوێم لە نزیکبوونەوەی هەنگاوی پێیەك کرد لە پشتی سەرمەوە، ژنێك بە هەنگاوی نەرم نزیك کەوتەوە، ژنێك سەرپۆشێکی سپی بەسەرەوە بوو، خزمەتکارێك، پەرستارێك. راجفرانێکی خێرا کەوتە سەر جەستەم: ساڵێك دەبوو من هیچ ژنێکم نەدیبوو. بەچاوی ئەبلەق تەماشای ئەو دیاردە لەناکاوەم دەکرد، دەبێت ئەوە تەماشاییێکی کێویانەی ئەفسووناوی بووبێت:"ئارام بەرەوە، ئارام بەرەوە" نزیکبووەکە نەوازشی دەکردم. بەڵام من تەنها گوێم لە دەنگی گرتبوو :" ئەرێ ئەوە مرۆڤ نەبوو قسەی کرد؟ ئەرێ بەڕاستی مرۆڤێك هەبوو لەسەر زەوی، کە لێکۆڵینەوەم لەگەڵ نەکات و ئازارم نەدات؟" سەرەڕای ئەمەش، پەڕجوویێکی باوەڕپێنەکراو: دەنگێکی نەرم، گەرم، نزیکە ناسك، دەنگی ژن. بە مەراقەوە تەماشای دەمیم دەکرد، چونکە لەو ساڵە دۆزەخاوییە قسەی خۆش لە مرۆڤێکەوە بۆ مرۆڤێکی تر لای من ببو بەشتێکی چاوەڕواننەکراو. بۆم پێکەنی - بەڵێ، بۆم پێکەنی، دیارە هێشتان مرۆڤێك هەیە بتوانێت ڕووخۆش بێت و پێبکەنێت–، پاشان بەمانای هەڕەشە پەنجەی ئاماژەی خستە سەرلێوەکانی و بە هێواشی ڕۆیشت. بەڵام من نەمتوانی گوێڕایەڵی فەرمانەکەی ببم. من هێشتان لە پەڕجووەکە واگا نەهاتبووم. بە زۆر ویستم لەجێگاکەم خۆم راستبکەمەوە، تا لە دواوە تەماشای بکەم، تەماشای ئەو پەڕجووە، تەماشای بووەنەوەرێکی مرۆڤیی بکەم، مرۆڤێکی ڕووخۆش و دەم بە پێکەنین. بەڵام کە ویستم دەست لەسەرلێواری تەختەکەم دابنێم و راستببمەوە، نەمتوانی. ئەدی

کوا دەستی ڕاستم لە کوێیە، پەنجەکانم، مەچەکم، هەستم بە شتهاییێکی نامۆکرد، پەڕۆییێکی گەورەی سپی ئەستوور، دەبێت بڕێکی زۆر پەڕۆی برینپێچی بووبێت. بێ ئەوەی حاڵی ببم، جارێ لەو شتە سپیە نامۆیەی سەردەستم وردبوومەوە، پاشان وردە وردە بۆم خورد دەبووەوەو تێدەگەیشتم من لە کوێم، دەستم کرد بە بیرکردنەوە، دەبێت چیم بەسەر هاتبێت. دەبێت یەکێك برینداری کردبم، یان خۆم دەستی خۆم زامدار کردووە. من خۆم لە خەستەخانە دەدیت.

نیوەڕۆ پزیشکەکە هاتە لام، پیاوێکی کەمێك پیری ڕووخۆش. ناوی بنەماڵەکەمی دەناسی، زۆر بە ڕێزەوە باسی مامی دەکرد، ئەوەی کە پزیشکی تایبەتی قەیسەر بوو، یەکسەر هەستی ئەوەم لا دروست بوو، کە نیازی چاکەی لەگەڵمدا هەیە. لە ناواخنی قسەکانی تاکە پرسیارێک[illegible] کردم، پرسیارێك کە بۆ من جێگەی سەرسوڕمان بوو، پرسیاری ئەوەی لێ کردم، کە ئایا من کابراییێکی ماتماتیکزان یان کیمیازانم. منیش بە نەخێر وەڵامم دایەوە.

"عەجیب" لەبەر خۆیەوە منانەدی. "تۆ زۆر بە سەرگەرمییەوە هەمیشە فۆرمولەی تایبەتیت دەنووسی C3,C4–. ئێمە هەموو نەماندەزانی ئەو فۆرمولانە چین".

من بۆم ڕوونکردەوە، کە من چیم بەسەر هاتووە. بە سەرسوڕمانەوە پێکەنی.

"شتێکی وا مەترسیدار نیە. دەمارەکانی مێشکت تووشی سووربوونەوەیەکی توند بوون" دوای ئەوەی بەوردی تەماشای

دەوروبەری کرد، بە هێواشی بە بنگوێمدا چرپاندی: "ئەوەش شتێکی ئاشکرایە، دوای سێزدەی مارت وات بەسەرهاتووە، وانیە؟"

منیش سەری بەڵێم بۆ ڕاوەشاند. بە چرپە پێی وتم: "ئەوە شتێکی سەیر نیە، کە بەو ڕێوشوێنەی ئەوان وات لێ هاتووە، تۆش یەکەم کەس نیت، بەڵام خەمت نەبێت، شتێکی وا نیە."

بە هۆی شێوازی چرپە دڵنەوازەکەی و، نیگای پڕ لە میهرەبانی، زانیم کەوتوومەتە دەست کەسێکی ئەمین.

دوو ڕۆژ دواتر ئەو پزیشکە چاکە نزیکە بە ئازاییەکی ئازاد بۆی ڕوون کردمەوە، کە چی ڕووی دا بوو. پاسەوانەکەم گوێی لە هاواری هاواری من دەبێت لە ژوورەکەم، وا دەزانێت یەکێك خۆی بە ژوورەکەم داکردووەو من شەڕمە لەگەڵی، هەر دەگاتە ژوورەکەی من، هورووژمی دەبەمە سەرو[illegible]یا هاواردەکەم: " دەی بجولێ دەی! هەی ترسەنۆك، هەی بی ناموس، بەردەکەت بجوولێنە!" هەولی ئەوە دەدەم دەست بخەمە بینەقاقای کابرا، من وا بە دڕندەیی هێرشی بۆ دەبەم، کابرا ناچار دەبێت هاوار بکات بۆ ئەوەی یارمەتی بدەن. پۆلیس دەگاتە سەرمان و دەمگرن. کاتێك بەو هاریە بە ڕاڕەوەکانم دادەبەن، بۆ ئەوەی بمگەیەننە نەخۆشخانە، من خۆم لە دەستی پۆلیس ڕادەپچڕێنم و خۆم بە جامی پەنجەرەی ڕاڕەوەکە دادەم وشوشەکە هەلا بە هەلا دەکەم و دەستم بە جامی شکاوی پەنجەرەکە شەق دەبێت. ئەوەتە تەماشا هێشتان قولایی جێ برینەکەم دەبینن. چەند شەوی یەکەم لە خەستەخانە بێ هۆش دەکەوم، دکتۆرەکە پێی وتم، بەڵام ئیتر

ئێستا تەواو چاکبوومەتەوەو ئاساییم. وە ووتی :"بەڵام من ئەوە بە لێپرسراوەکانت ناڵێم، دەنا دیسان دەتبەنەوە هەمان جێگەی پێشووت، تۆ هەقت نەبێت، بۆ منی لێ گەڕێ، ئەوەی پێم چاکە بۆتی دەکەم."

جا نازانم دوکتۆرەکەم چی لە بارەی باری نالەباری من گێڕاوەتەوەو چی پێ وتوون. هەرچۆنی بێت، ئەو گەیشتە ئەو مەبەستەی کە دەیەویست بیگاتی:ئازادی من. لەوانەیە بە شێتی لەقەلەم دابم، یاخود لەوانەیە، لەو ماوەیە، ئیتر چیتر من بۆ گیستاپۆ بایەخم نەمابێت، چونکە تا ئەو حەلە هیتلەر (بوێمن) یشی داگیرکردبوو، ئیتر کارەکەی لە نەمسا مەیسەرببوو. ئیتر من هەر ئەوەم خرا سەر، ئیمزای ئەوە بکەم کە لە ماوەی دوو هەفتە نیشتمانەکەمان جێبهێلم. ئەو دوو هەفتەیەشم بە هەزاران کاری رۆتین داگیرکرا، ئەو کارە بیرۆکراتیانەی کە لەوان رۆژان بۆ هەر کەسێك کە وڵاتی ج[illegible]ـتبا شتێکی پێویست بوو–

کاغەزەکانی سەربازی، پوییس، باج، پاسەپۆرت، ڤیزا، باوەڕنامەی تەندروستی– بەشێوەیك کاتی ئەوەم نەبوو بیر لە ڕووداوەکانی پێشوو بکەمەوە. دەبێت هێزێکی بەرنامەداری ڕێکوپێك لە مێشکی مرۆڤدا هەبێت، هێزێکی وا کە بەهۆیەوە هەر شتێکی ئازار و مەترسی بۆ گیان هەیە، بە شێوەیەکی ئۆتۆماتیك خامۆش دەبێت. چونکە هەمیشە کە دەمەویست بەرەو دواوە بیربکەمەوە، بیر لە کونجی بەندیخانەکە بکەمەوە، وەك بڵێی

ناوچەیەکی وڵاتی چیکە –و

رۆناکی لە مێشکمدا دەکوژایەوە“ ئیتر پاشان، هەفتە دوای هەفتە، لەراستیدا، ئەوەتە تازە بە تازە، لێرە لەسەر پشتی ئەو کەشتیە، دووبارە هێزی ئەوەم هاتۆتەوە بەر، بتوانم بیر لەوە بکەمەوە کە چی بەسەر من هێنرابوو.

ئێستا جەنابتان حالی بوون، کە بۆچی من ئاوا ناگوێڕایەلانە، یان بە شێوەیەکی عەنتیکە بەرامبەر هاوڕێکانت ڕەفتارم نواند. من پیاسەم دەکرد لە هۆلی جگەرەکێشان، بەرێکەوت چاوم بە هاوڕێکانت کەوت لەسەر تەختەی شەترەنج دانیشتبوون، یاری شەترەنجیان دەکرد. بە بینینی ئەمەو، لە سام و سەرسوڕماندا هەستم بە گۆدبوونی قاچەکانم کرد. چونکە من تەواو ئەوەم لەبیرچووبووەوە، کە دەتوانرێ یاری شەترەنج لەسەر تەختە شەترەنجێکی راستەقینەو، بەبەردەشەترەنجی راستەقینە یاری بکرێت. ئەوەم لەبیرچووبووەوە کە مرۆڤی تەواو تەواو لەیەکتر جیا دەتوانن جەستە بەرامبەر [illegible] دابنیشن و یاری دژی یەکتر

بکەن. بەڕاستی چەند خولەحیحم ویست، تا ئەوە بێنمەوە بیر خۆم، کە ئەو یاری کەرانە لەوێ چی دەکەن، لە راستیدا هەمان ئەو یارییەیان دەکرد، کە من لە بێ چارەیی چەندان مانگ دژی خۆم دەمکرد. ئەوشفرانەی کەمن لە کاتە پەستەکانی خۆمدا یارمەتیم لێ وەردەگرتن، ئەوە خۆ هێماو جێگری ئەو بەردەشەترەنجانە بوو“ ئەوەی تووشی سەرسووڕمانی کردبووم ئەوە بوو، ئەو بەردانەی سەر تەختە شەترەنجەکە هەمان ئەو ئەندێشەو و فەنتازیانەی کەشی خەیاڵی من بوون، وەك ئەوەی ئەستێرە ناسێك کە بە رێگاییێکی ئالۆز، لەسەر کاغەز بە لێکدانەوەو حسێبێکی

ورد ئەستێرەیەك بدۆزێتەوە، پاشانیش لە ئاسماندا بەڕاستی ئەستێرەکەی وەك تەنێکی تەندار ساف و سپی بکەوێتە بەرچاو. وەك موگناتیس رامبکێشیٚ، ئاوا نیگام بە تەختە شەترەنجەکە شەتەك ببوو، لەویٚ شێوازی هێلکاریەکەی خۆم دەدیت، ئەسپ، قەڵا، مەلیك، شاژن، سەرباز، وەکو پارچە تەنی ڕاستی، وەك داری داتاشراو" تا لە وەستگای هەر دوو لایەنی یاریکەر بگەم، بیٚدەستی خۆم جاریٚ ناچار بووم بچمەوە ناو جیهانی ئەندێشەی هیماکانم، تا لە بەردەجوڵاوەکان بگەم. وردە وردە مەراق بەسەرمدا زاڵ بوو، ناچاری کردم چاودێری ئەویارییە راستەقینەیە بکەم. ئیتر لێرەوە شتە ناهەموارەکە ڕوویدا، من هەموو شەرمێکم لە یاد چوو، خۆم بە زۆر لە یارییەکەیان هەڵقورتاند. بەڵام ئەو بەردجوڵانە هەڵەیەی هاوڕێکانت وەك نەقیزە بوو لە دڵم درا، ئەوە شتێکی تەواو غەریزی بوو، کە من لە جووڵەکە پاشگەزم کردنەوە، ئەوە وەك ئەوەوابوو، بیٚ دەستی خۆت وبیٚ بیرکردنەوە پڕ بدەیتە منداڵێك و بیگریت کە ببینیت خەریك بێت خۆی لە تەلانێك شۆڕبکاتەوە. زۆر درەنگ ئەوەم بۆ ڕۆشن بووەوە، کە ئەوە پەیوەندی بەمن نەبوو، بەو خۆهەڵتێقورتانە زۆرەکییەکە خۆم شەرمەزارکرد."

من بە پەلە هەولی ئەوەم دا کە (دکتۆر بی) لەوە دڵنیا بکەم، کە ئێمە چۆن هەموو زۆر خۆشحاڵ بووین، کە بەو ڕێکەوتە ئەومان ناسیوە، وە دوای ئەوەی ئەو، ئەو هەموو باوەڕەی بە من بەخشی، دوو ئەوەندەی پێشتر، پتر حەزدەکەین و لامان گرنگە، ئەگەر بۆمان هەبێت و ئیجازە بفەرموون لە یاری بەیانی بە دیداری شادببین. (دکتۆر بی) جووڵەیەکی نائارامی پێشاندا.

"نەخێر، ئەوەندە زۆر لەمن چاوەڕیٚ مەکەن. ئەوە بۆ من لە تاقیکردنەوەیەك پتر نابێت... تاقیکردنەوەیەك، کە ئایا من... ئایا من بەڕاستی بەهرەی ئەوەم هەیە، یارییێکی ئاسایی شەترەنج یاری بکەم، یارییێك لەسەر تەختەشەترەنجی راستی و بە بەردەشەترەنجی راستی و بەرامبەر دژێکی زیندوو... چونکە ئێستاش من گومان لەوە دەکەم، کە ئایا ئەو سەدان و هەزاران یارییەی من کردوومن، ئایا بە پێی ڕێساو یاسای شەترەنج بوونەو، هوڕێنەیاری، هوڕێنەشەترەنج یان خەونەشەترەنج نەبوونە، کە تێیاندا بەسەر هەنگاوەکان بازم دابێت. هیوادارم وا بە جیددیتان نەبێت، کە من بۆ ئەوە دەگونجێم، بەرامبەر پاڵەوانێکی، تەنانەت پاڵەوانی یەکەمی جیهانی بوەستم. ئەوەی لای من گرنگەو پاڵم پێوە دەنێت، کە ئەویش مەراقێکی ڕووتە، دەمەویٚ ئەوە ساغ بکەمەوە، کە ئایا من لە ژووری زیندان، ئەو دەم، یاری شەترەنجم کردووە، یان شێتاتییێك بووە، دەمەویٚ بزانم ئەو دەم لە لێواری یان بگرە لەناو ئەو دیوی بارە خەتەرناکەکە بوویمە، تەنها ئەوە، ئەوەو بەس."

لەو چاوتروکانەدا بوو، کە زەنگی ژەمی ئێوارە لە بڵندگۆی کەشتییەکە هاتە گویٚ. دەبێت دوو سەعاتێك لەگەڵ یەکتردا لە گفتوگۆدا بووبین، (دکتۆر بی) بەسەر هاتەکەی خۆی زۆر بە وردی بۆ گێڕامەوە، زۆر وردتر لەوەی من بۆم باس کردن. لە قوڵایی دڵەوە زۆر سوپاسم کرد و ماڵئاواییم لیٚ کرد، بەڵام هێشتان

بانەکەم جێ نەهێشتبوو، بە هەڵچوونەوە بۆ لام هات و لابەلا ئەم چەند قسەیەشی بۆ کردم:

"شتێکی تریش! پێویستە لە پێشەوە بەو جەنابە بڵێن، نەبادا دواتر شەرمەزار بم: من تەنها یەك تاکە یاری لەگەڵدا دەکەم و پتر نا... وە ئەو یارییەش پەیوەندی بە یارییەکەی پێشوو نیە، تاکە یارییێکەو دەستپێکێکی نوێ نیە... من نامەوێت بۆ جاری دووەم تووشی ئەو تایە ئازاردەری یاری ببم، ئەوەی تەنها ئازارم بیردەهێنێتەوە... بشزانە... بشزانە ئەودەم پزیشك ئاگاداری کردمەوە... بە رۆشنی ئاگاداری کردمەوە، ئەوەی خوو بەشتێك بگرێت، هەمیشە لە مەترسی ئەوەدا دەبێت، وە کەسێکی –لە نەخۆشی ژەهراوبوونی شەترەنجی– چاکیش بووبێتەوە، باشترە بە هیچ جۆرێك لە تەختەی شەترەنج نزیك نەبێتەوە... ئەوجا جەنابتان تێدەگەن– تەنها ئەوە تاکە یارییێکە، وەك خۆجەڕباندنێك بۆ خۆم و هیچی تر."

تەواو لە کاتی دیاریکراودا ... تژمێر سێ، هەمووومان لە هۆڵی جگارەکێشاندا کۆبووینەوە. دوو حەسی تریش کە ئاشقەی یاری پاتشایان بوون، لە ناوماندا زیادی کردبوو، کە دوو ئەفسەری کەشتییەکە بوون و تکای مۆڵەتیان لە بەڕێوەبەرایەتی کەشتییەکە کردبوو، تا بتوانن ئەو یارییە تەماشا بکەن. چێنتۆڤیچیش نەیهێشت وەك رۆژانی پێشوو چاوەڕوانی بکرێت، دوای هەڵبژاردنی ڕەنگەکان بە پێی ڕێسا، ئەو مرۆڤە مێشك ئالۆزە دەستی کرد بە یاری دژی پاڵەوانی بەناوبانگی جیهانی. ئەوە جێگەی داخە بۆمن، کە ئەوان تەنها بۆئێمەی تەماشاکەرانی

بەڕاستی نەشارەزا یارییان دەکردو، هەنگاونامەی یارییەکە لەهەواڵنامەی مێژوویی وانەی شەترەنج یادداشت نەکراو گوم بوو، هەروەك بەرهەمە سەرپێیەکانی پیانۆکەی بیتهۆڤن لە موزیك. لە ڕاستیدا دوا نیوەڕۆی ڕۆژی دووەم پێکەوە هەولی ئەوەمان دا شوێنگری ڕێڕەوی یارییەکە بکەینەوە" بەڵام بێ ئەنجام" لەوانەیە لە کاتی یارییەکە، لەجیاتی ئەوەی سەرنج بدەینە سەر هەنگاوەکانی یاری، هەموو سەرنجی خۆمان دابێتە سەر هەردوو لایەنی یاریکەر. چونکە چەند یارییەکە درێژەی دەکێشا، ئەوەندە پتر نەخشە دژ بەیەکەکانیان، لە دەم وچاو و پەیکەریان بە بەرجەستەیی دەردەکەوت. چێنتۆڤیچ وەك عادەتی خۆی لەسەرەتای یارییەکە تاکۆتایی وەك بلۆك بێ جووڵە یاری دەکرد، چاوەکانی بە خەستی و بە ئەبڵەقی بەرەو تەختە شەترەنجەکە شۆڕببووەوە" لەجەستەیدا خەستەیی تێڕامان دەردەکەوت، هەموو ئەندامەکانی جەستەی لە یارییەکەدا چڕببوونەوە. هەرچی (دکت... ...بی) بوو، تەواو بێ باك و لەسەرەخۆیانە بەردەکانی حوی دەجولاند. دیار بوو هەر بەهەوەس، پڕ بەمانای وشە، وەك ئەوەی یاری لە یارییەکەدا بکات و خۆشی لێ وەربگرێت، بە جەستەیەکی تەواو خاو یاری دەکرد و لە پشوەکانی سەرەتا قسەی لەگەڵ ئێمەدا دەکردو یارییەکەی بۆ باس دەکردین، کە نۆبەی دەهات بە ئارامی جگەرەیەکی دادەگیرساندو هەرجارێك خولەکێك لەسەر تەختەشەترەنجەکە دەمایەوە، وا دەردەکەوت کە هەموو جارێك جووڵەی بەرامبەرکەی دەمێك بێت پێشبینی کردبێت.

جووڵـە ڕێسـاییەکانی سـەرەتایی وەك بڵێـی زوو بەڕێوەچـوون. دوای حەفتـــەمین یـــان هەشـــتەمین جووڵـــە، جۆرێـــك لـــە نەخشـەدانانێکی دیـار هـاتبووە ئـارا. پشـووی بیرکردنـەوەکانی چـێنتۆڤیچ درێـژ بوونـەوە" ئێمـە هەسـتمان بـەوە دەکـرد، کـە ململانێـی پێشـرەوتی دەسـتی پێکردبـوو. بـەڵام بـۆ ئـەوەی ڕێـزی ڕاستی بگرین، گەرەکە ئەوە بڵێم، وردە وردە بەرەو پێشەوچوونی یارییەکـە بۆئێمـەی ناپسـپۆر، جـۆرە هیـوابڕاوییێکی تێـدا بـوو. چـونکە هەرچـەندە بەردەشـەترەنجەکان پـتر بـە نـەخش و نیگـاری تایبەت دەچڕژانە ناویەکتر، ئەوەندە پتر ئاستی یارییەکە بۆ ئێمە نادیـارتر دەبـوو. ئێمـە لـە مەبەسـتی نـە ئـەم و نـە ئـەوەی تریـان دەگەیشـتین و نەشمانـدەزانی کامـەیان باڵادەسـتە. تـەنها ئـەوەمان دەدیـت، کـە تاکـە تاکـەی بـەردەکان دەجولێنرێنـەوە بـۆ ئـەوەی هەریەکە بگاتە هێڵی پێشەوەی بەرەی بەرامبەر، بەڵام ئێمە لێیان حالیٚ نەدەبووین، چونکە هـەر جوڵانـدنێکی ئەو یارییە بیرکارییە، بەسترابووەوە بە چەندەها [illegible]ی پێشبینیکراو، بۆئەوەی لە

ستراتیجی یـەکتر بگـەن و ڕەبیـان بکەنـەوە. تـا وای لـیٚ هـات وردە وەردە تووشـی مانـدبوونێکی جاڕساوی بـووین، بەتایبـەت بـەهۆی بیرکردنەوە درێژ و بیٚ کۆتاییەکانی چێنتۆڤیچ. من بە شپرزەییەوە سەرنجی ئەوەم دەدا، کە چۆن (دکتۆر بی)، هـەر چـەند جووڵانـدنی بـەردەکانی چـێنتۆڤیچ پـتر دوا دەکـەویٚ، ئـەو نائـارامتر لەسـەر کورسـیەکەی دەسـت بـە خۆراکێشـانەوە دەکـات و، بـەبیٚ سـەبری زوو زوو جگەرە دوای جگەرە دادەگیرسێنیٚ، زوو زووش دەست بۆ قەڵەمەکەی دەبات بۆ ئەوەی تێبینیەییەك یادداشت بکات. پاشان دیسـان داوای شووشـەیەك ئـاوی مـادەنی دەکـات و، بـە خێرایـی گلاس دوای گلاس هەڵیدەچۆڕیٚ" وا دەردەکەوت کە سـەت کـەڕەت خێراتـر لـە چـێنتۆڤیچ داهـاتووی یارییەکـە لێکبداتـەوە. هـەموو جارێك کە دوای تێفکرینێکی بیٚ کۆتایی، چێنتۆڤیچ بڕیاری خۆی دەداو داشـێکی بـەرەو پـێش دەجولانـد، دۆسـتەکەی ئێمـە زەردەخەنەیەکی دەهاتیٚ و، یەکسەر داشی خۆی دەجولاند، وەك ئەوەی یـەکێك دەمێکـی زۆرچاوەڕوانی شتێك بکات وپاشـان وەك چاوەڕوانکراوە شـتەکە وا بێتـە دی. دەبێـت ئـەو بـە هـۆی مێشـکە زۆر خێراکـەی سـەری، هـەموو ئەگـەرەکانی بەرامبەرەکـەی زوو پێشـبینی کردبێـت و لێکـی دابنـەوە" هەرچـەندە بیرکردنەوەکـەی چێنتۆڤیچ درێـژدادرترِ دەبـوو، (دکتـۆربی) سـەبری کـەمتر دەبـوو، لەو کاتەی چاوەڕوانی دەکرد، لێوی خۆی دەکرۆشت و، لۆچێکی تـووڕەیی و بگـرە دوژمنکارانـە دەکەوتـە سـەر هەنیـەی، بـەڵام چێنتۆڤیچ تەقەی سەری دەهات و بە هیچ شێوەیەك باری خۆی تێکنەدەدا. هەرچەندە خانەک[illegible]ـەترەنجەکە چۆڵتر دەبوون، ئەو

پـتر بـیٚ دەنـگ و چـیڕتر بـیری دەحـردەوەو بـەردەوام پشـووەکانی خـۆی درێـژتردەکردەوە. دوای چـل و دوو جووڵـەو، دوای چـل پەنجاخولەکێك، ئێمە هەموو بە خەستەیی و نزیکە بە دابڕاوی لە گەمەکـە، لـە دەوری مێـزی یـاری شـەکەت ببـووین. یـەکێك لـە دوو ئەفسـەرەکە یارییەکـەی جێهێشـتیبوو، ئەوەی تریشـیان کتێبێکـی بۆ خوێندنەوە لە دەست گرتبوو، تەنها ناوە ناوە لە کاتی گۆڕانێك سـووکە تەماشـاییێکی تەختەشـەترەنجەکەی دەکـرد. بـەڵام لـە ناکاوێـــك لەگـــەڵ جووڵـــەی داشـــێکی چـــێنتۆڤیچ شـــتە

چاوەڕواننەکراوەکە ڕوویدا. هەرکە چێنتۆڤیچ دەستی خستە سەر ئەسپەکەی، تا بەرەو پێشەوەی ببات، چۆن پشیلەیەك بۆ بازدان خۆی گرژدەکات، ئاوا (دکتۆربی) هەموو جەستەی کەوتە لەرزین، هێشتان چێنتۆڤیچ ئەسپەکەی بە تەواوی لە شوێنی خۆی دانەنابوو، ئەو مەلیکەکەی خۆی بە گورجی پاڵپێوەناو، بە دەنگێکی بەرز و بەخۆشحاڵی هاواری کرد: "ئەوها! ئیتر فەوتا!" پشتی خۆی خستەوە سەرکورسییەکەی و بەرەو دوا کشاوە، جەستەکانی خستە سەرسنگی و، بەچاوێکی وەرەبەرێیانە تەماشای چێنتۆڤیچی دەکرد. لە ناکاو تروسکێکی گەرم کەوتە سەر بیلبیلەکانی.

بێ ویستی خۆمان، خۆمان چەماندەوە سەر تەختەکە، بۆ ئەوەی لەم جووڵەو بەزم ڕاگەیاندنە بگەین. لە تەماشای یەکەم هیچ مەترسییەك دیار نەبوو. کەواتە ئەو هەرایەی دۆستەکەمان پەیوەندی بە بڕەوی دوایی یارییەکە هەیە، ئەوەی ئێمەی کورتەبیر و نەشارەزا، نەم[illegible]توانی لێکی بدەینەوە. تەنها

چێنتۆڤیچ بوو لە ناومـان، حــه خۆی لەو وەرەبەرێیەی دۆستەکەمان نەبان گرتبوو" وا مەحکەم دانیشتبوو، وەك ئەوەی "ئیتر فەوتا" تەوهیناویەکەی هەر نەشبیستبێ وا بوو. هیچ ڕووی نەدا. سەبارەت بەوەی بێ دەستی خۆمان، ئێمە هەموو هەناسەمان ڕاگرتبوو، لە کاوڕا دەنگی چکە چکی ئەو سەعاتە دەهاتە گوێ، کە بۆ دیاریکردنی کاتی جوولان لەسەر مێزەکە دانراوو. سێ خولەکی پێ چوو، بوو بە حەوت، هەشت، چنتۆڤیچ جووڵەی نەکرد، بەڵام من وام دەهاتە بەرچاو کە بەهۆی هەوڵ و

خەستەیی ناوەوەی ، کونە لووتەکانی فراوانتر دەکرانەوە. دۆستەکەمان دیار بوو وەك ئێمە بەرگەی ئەو چاوەڕوانییە بەردینەی نەدەگرت، لە ناکاو هەستایەوە سەرپێیان و دەرپەڕی، لە هۆلی جگەرەکێشان دەستی بە هات و چۆ کرد. لە سەرەتا بە هێواشی، پاشان خێراتر و خێراتر. هەموو بە سەرسوڕماوی تەماشامان دەکرد، بەڵام کەسیان وەك من نائارام نەببوون، چونکە لەگەڵ ئەو خێراییە، هاتوچۆکەی لەنێوانی دوو پنتی نادیار بوو" وەك ئەوەی لە ژوورێکی چۆڵ هەمیشە ڕووبەڕووی دوو دیواری نادیار ببێتەوەو ناچار بێت بگەڕێتەوە. لە تەماشاکردندا زانیم کە لەو هاتوچۆیەیدا، ئەو بێ ویستی خۆی، خۆی لە پێوانەی ژووری بەندیخانەکەی جارانی دەبینێتەوە" دەبێ تەواو ئاوا، لە ژووری بەندیخانەکەی، ئەو هەموو مانگە، وەك گیانەوەرێکی ناو قەفەز، لە هاتوچۆدا بووبێت، تەواو ئاوا دەستەکانی هەڵکڕما بووبن و شانەکانی وا شۆڕبووبنەوە" دەبێ تەنها هەر ئاوا بووبێت و هەزاران جار هاتوچۆی کردبێ[illegible]بێ ئاوا تووشی چرای سووری

شێتێتی ونیگای تادار بووبیت. بەڵام دیار بوو کە هێشتان سامانی بیرکردنەوەی بە تەواوی لە چالاکیدا بوو، چونکە ناوە ناوە ئاوڕێکی بۆسەر مێزی شەترەنجەکە دەدایەوە، تا بزانێت کە ئایا چنتۆڤیچ بڕیاری خۆی داوە، بەڵام کات بوو بە نۆ خولەك، دە خولەك. ئەوجا ئەوە ڕوویدا، ئەوەی کەس لە ئێمە چاوەڕوانی نەدەکرد. چێنتۆڤیچ بە هێواشی دەستەگرانەکەی خۆی بەرزکردەوە، کە تا ئەو کاتە بێ جووڵە خستبوویە سەر مێزەکە. هەموو بە مەراقەوە چاوەڕوانی بڕیارەکەی ئەومان دەکرد. بەڵام

چێنتۆڤیچ هیچ داشێکی نەجوڵاند، بەڵکوو بە پشتی دەستی خۆی پالی بە هەموو داشەبەردەکانی سەر تەختەکە وەناو ڕایماڵین و تێکی وەردان. ئەوجا ئێمە تێگەییشتین: چێنتۆڤیچ بەزینی خۆی ڕاگەیاند. ئەو خۆی دایە دەستەوە، تا لەبەرچاوی ئێمە بە ئاشکرا مات مەلیکی لێ نەکرێت. ئەوەی کە نەدەبوو ڕوو بدا، ڕوویدا، لە لایەن کەسێکی نەناسراوەوە، لەلایەن کەسێکەوە کە بیست یان بیستوپێنج ساڵە دەستی بە تەختەی شەترەنج نەکەوتووە، ئالای پالەوانی جیهانی، لە کە سێك سەندرایەوە، کە لە چەندەها یاری براوە بووە. دۆستەکەمان، دۆستە بێ ناوەکەمان، کەسێکی فەرامۆشکراو، بەهێزترین یاریکاری شەترەنجی سەر ئەو زەمینەی لە ململانییێکی کراوەدا بەزاند!

لە خۆشییان بێ ئەوەی ئاگامان لە خۆ بێت، یەك لە دوای یەك هەموو هەستاینەوە سەرپێیان. هەر یەکێك لە ئێمە هەستی بەوە دەکرد، کە پێویستە شتێك بڵێت، تا ئەو حەپەساوی خۆشیە لەخۆمان بڕەوێنینەوە. ئەوە بێ جووڵەو وەك خۆی ئارام

مایەوە چێنتۆڤیچ بوو، دوای پشوویێکی‌تەواو سەری خۆی بەرزکردەوەو بە چاوەکانی تەماشای دۆستەکەی ئێمەی کرد پرسی:

"گەمەیەکی تریش؟"(دکتۆربی)ش بە حەماسەتێکی نائاسوودە وەڵامی دایەوە: " بێ گومان!"، ئەمەی ووت و یەکسەر چووە سەرکورسییەکەی ودانیشت، پێش ئەوەی من دەرفەتی ئەوەم هەبێت ئاگاداری بکەمەوە، کە خۆی لە یارییێکی تر بپارێزێت، بە خێراییێکی پەشۆکاو دەستی کرد بەوەی داشەکان سەرلەنوێ ڕێز بکاتەوە. وا بە تەنگەتاوی داشەکانی دادەنایە سەر تەختەکە، بە جۆرێك بە دەستە لەرزاوەکەی دووجاران سەربازێك لەمێزەکە کەوتە خوارەوە" دوودڵییەکەی من بەهۆی هەڵچوونە ناسروشتییەکەی ئەو گۆڕابوو بۆجۆرە ترسێك. چونکە هەڵچوونێکی دیار نیشتبووە سەر جەستەی ئەومرۆڤە، کە تائێستا بێ دەنگ وئارام بوو" لەرەلێوەکەی وردە وردە زیادی دەکرد، جەستەشی وەك بینای ئاو دەلەرزی وەك ئەوەی کەوتبێتە ژێر کاریگەری شەترەنجەتایەکەی خۆی.

سەرم بردە بن گوێی و بە چرپە پێم گوت:"نەکەی، ئێستا نەیکەی، با بۆ ئەمڕۆ بەس بێت، ئەوە بۆ تۆ کارێکی سەختە!"

"کارێکی سەختە! ها" بە دەنگێکی بەرز پێکەنی و گالتەی بە قسەکەم هات:"دەمتوانی حەڤدە یاری بکەم، لەجیاتی ئەو تەمبەڵکارییە! ئەوەی من خەستە دەکات ئەو هێواشییە، کە ناش بێت خەوم لێ بکەوێت، دەی! جەناب دەی! دەست پێ بکەن!"

ئەو وشانەی دوایی بە دە ی زۆر توندوتیژی نزیکە وەك

جنێو دەربڕی. چێنتۆڤیچیش بە ئارامییێکی گونجاو تەماشای دەکرد، بەڵام تەماشا بەردینەکەی مستکۆڵەیەکی توندی دەهێنا بەرچاو. بە جارێك شتهاییێکی نوێ کەوتە نێوان هەر دوو یاریکەر" گرژییێکی مەترسیدار، کینەیەکی ئازاردەر. ئیتر ئەوان دوو یاریکەری وا نەبوون، کە توانای خۆیان بە یەکتری تاقی بکەنەوە، بەڵکوو دوو دوژمن بوون بەرامبەر یەکترو سوێندی ئەوەیان دەخوارد کە یەکتر لەناو ببەن. زۆری برد تا چێنتۆڤیچ داشی یەکەمی جولاند، من بە ڕۆشنی هەستم بەوە کرد، کە بە ئانقەست

ئـەو بـەردەی خـۆی وا درەنـگ جولانـد. دیـارە ئـەو تاكتیكبـازە هەسـتی بـەوە كردبـوو، كـە دەتوانێـت بـە هـۆی هێواشـیاری بەرامبەرەكەی خەستە بكات و سەری لێ بشێوێنێت. بۆیەشە پتر لەچـوارخولەكی بـرد، تـا سـاكارترین جوولـەی بـەردی یەكـەمی كردنـەوەی یارییەكـەی بـە ئـەنجام گەیانـد و سـەربازەكەی بـەردەم مەلیكی دوو خانە بردە پێشەوە. یەكسـەرە دۆستەكەمان بە بردنـە پێشـی سـەربازی بـەردەم مەلیكەكـەی ڕوو بـە ڕووی بـووەوە، بـەڵام دیسـان چێنتۆڤیچ دەسـتی كـرد بـە پشـوویێكی بێ كۆتـایی وا، كـە بەرگەگرتنی سەخت بوو" دەتگوت بروسكەیەكە لێ دەدات و مرۆڤ چاوەڕوانی هاڕەی گەواڵەیەكی لێ دەكرد، بەڵام گەواڵەكە نەدەهات و نـەدەهات. چـێنتۆڤیچ خـۆی تێـك نـەدەدا. بـە ئـارامی بـیری دەكردەوە، بە هێواشـی و، وەك ئەوەی منیش هەستم پێ دەكرد، هەنـدێك بـە سـاختەكاری" بەمـەش كـاتی تـەواوم هـەبوو، سـەرنج بدەمە (دكتۆر بی). ئەو تا ئەو كاتە سێ پەرداخ ئاوی ئاوا كردبوو" بێ دەستی خۆم تێنوێتییە تادارییەكەیم دەهاتـەوە بیر، ئەوەی كە بـۆی گێڕابوومـەوە، كـە چـۆن لـە كـونجی بەندیخانەكـەی تووشـی هاتبوو. هەموو دیاردەكانی هەڵچوونێكی نائاسایی بە رۆشنی بە سیماوە دیاربوو" دەمدیت كە چۆن نێوچەوانی بە ئارەق شێدار دەبێت و برینی دەستی سوور هەڵدەگەڕێت، سوورتر لە پێشوو. بەڵام هێشتان دەیتوانی كۆنترۆڵی خۆی بكات. تا ئەو كاتـەی كە چـێنتۆڤیچ لـە جوولـەی چـوارەمی كەوتـەوە نـاو پشـووە بـێ كۆتاییەكەی، ئیتر لە كۆنترۆڵەی خۆی دەرچوو، لە ناكاو بەسەر چێنتۆڤیچـدا قیژانـدی: "دەی ماڵـت نـەڕمێت، دە بەردەكـەت

بجوولێنـە! شـەقم بـرد!" چێنتۆڤیچیش بە ساردییێكەوە تەماشای كـرد و وتـی:"وەك مـن دەزانم، ئێمـە ڕێكـەوتووین كـە كـاتی بیریكردنـەوە دە خوولەكـە، مـن بـە شـێوەیەكی گشـتی بـە خێرایـی یاری ناكەم."

(دكتۆر بی) لێوی خۆی كرۆژت" من سـەرنجی ئـەوەم دا، كـە چۆن بـە نـا ئـارامی بـەردەوام پاژنـەكانی خـۆی لـە ژێـر كورسییەكەی لـە زەوی دەكـوتی و، وردە وردە دەمـارگیر و تەنگـەتاو دەبـوو، وەك ئـەوەی شـتێكی نـەگونجاو لـە نـاوەوەی، دەهاتـە پێشـەوەو پاڵەپەستۆی دەخستە سەر. ئیتر ئەوە بوو لە هەشتەمین جوولـەدا ڕووداوی دووەمیش ڕوویدا. (دكتـۆر بی) كە بێ دەسـەڵاتی خـۆی چـاوەڕوانی دەكـرد، چـیتر نـەیتوانی بـەری ئەوگرژییـەی دەروونـی خـۆی بگرێـت و، لەسـەر كورسـیەكەی پـاش و پێشـی دەكـرد و پاشان بێ دەستی خۆی بە پەنجەكانی كەوتـە كـوتینی مێزەكـە. لـە ناكـاو چـێنتۆڤیچ سـەرە قورسـە فەلاحییەكـەی بـەرزكردەوەو ووتـی:"دەتـوانم تكـا لـە جـەنابتان بكـەم، كـە واز لـەو مێزكوتینـە بهێنن؟ ئەو كوتـە كوتـە سـەرم لـێ تێكـدەدات، ئـاوا نـاتوانم یـاری بكـەم". (دكتـۆر بـی) ووتـی:"ئاوهـا! خـۆ دیـارە كـە نـاتوانن یـاری بكەن" چێنتۆڤیچ نێوچەوانی سوور هەڵگەڕاو بە دەنگێكی قڵسـی كینـەدار پرسـی:"مەبەسـت[illegible]یـە لـەم قسـە" (دكتـۆر بـی) بـە پێكەنین و نزیكە گاڵتەجاڕییەوە ووتی:"هـیچ. دیـارە كە ئێوە زۆر پەشۆكاون."

چێنتۆڤیچ بێ دەنگ بوو، سەری چەماندەوە. حەوت خولەكی پێ چوو، ئەوجا داشـەكەی خـۆی بزوانـد، بـەو هێواشـییە هەناوپسـێنە

یارییەکە بەڕێوەدەچوو. چێنتۆڤیچ جار لە جار پتر چڕەی دەدایێ، تا وای لێ هات تەواوی ئەو دە خولەکەی لەسەری ڕێککەوتبوون، بە بیرکردنەوە پڕی دەکردەوە، ئەوجا بڕیاری داش جوڵانی خۆی دەدا، هەڵسوکەوتی دۆستەکەی ئێمەش پشوو دوا پشوو عەنتیکەتر دەبوو. وا دەهاتە بەرچاو، وەك ئەوەی ئیتر وازی لە یارییەکە هێنابێت و بەشتێکی تر خەریك بێت. ئیتر وازی لە چوونە پێش و پاشەکە هێنابوو، لە شوێنی خۆی بێ جووڵە دانیشتبوو. بە نیگایێکی ئەبلەقاوی نزیکە شێتانە تەماشای بۆشایی دەکرد، بە بەردەوامی لەبەرەخۆی ورتە ورتێکی لێوەدەهات ، بەڵام کەس لە وشەکانی نەدەگەیشت" خۆی لە ئەگەرە بێ پایانەکان گوم کردبوو، یان ئەوەتە وەك من گومانم دەکرد خەریکی یارییێکی تربوو، چونکە ئەوجارە کە چێنتۆڤیچ دوای پشوویێکی بێ کۆتایی بەردەکەی خۆی بزواند، ناچاربووین لەو خەیاڵپەرتییەی واگای بهێنینیەوەو بیهێنینیەوە سەر یارییەکە. ئەوجا چەندخولەکێکی وییست تا دیسان بارودۆخی یارییەکەی هێناوە بیری خۆی" من گومانی ئەوەم بۆ دەهات، کە ئەو لەمێژبوو لە ناو ئەو شێوە ساردەی شێتاتییە، چێنتۆڤیچ و ئێمەی لەیاد چوو بوو، وە بەجۆرێك تەنگەتاوی توانی خۆی لەو شێتناتییە خالی بکات. وەبەڕاستیش لە نۆزدەمین جووڵەدا گرژییەکە بەرپا بوو، چێنتۆڤیچ پەنجەی خستە سەر بەردەکەی و هێشتان بەتەواوی نەیجولاندبوو، کە (دکتۆر بی) لە هیکرا، بێ ئەوەی بە تەواوی تەماشای تەختەشەترەنجەکە بکات، فیلەکەی خۆی سێ خانە بردە پێش و وا قیژاندی کە ئێمە هەموو ڕاپەڕین:"کش! کش مەلیك!"

ئێمە چاوەڕوانی جووڵەیەکی تایبەتیمان لەبەردەکانی چێنتۆڤیچەوە دەکرد. بەڵام دوای خولەکێك ئەوەی ڕوویدا، کەس لە ئێمە چاوەڕوانی نەدەکرد، چێنتۆڤیچ کە تا ئێستا سەری خۆی لە شەترەنجەکەوە بەرزنەکردبووەوە، زۆر زۆر بە هێواشی سەری خۆی بەرزکردەوەو، تەماشای یەکە یەکەمانی کرد. وادەهاتە بەرچاو کە چێژێکی زۆر لە شتهاییێك وەربگرێت، چونکە وردە وردە زەردەخەنەیەکی خۆشحاڵی و گاڵتەئامێزانە دەنیشتە سەر لێوەکانی. دوای ئەوەی تا دواچۆڕی چێژ، چێژی لەو خۆشحاڵییەی وەرگرت، کە هێشتان ئێمە لێی حالی نەببوین، ئەوجا تەماشییێکی بازنەکەی ئێمەی کردو بە ڕێزێکی ساختەوە ووتی:"بەداخەوە- بەڵام من هیچ کشێك نابینم، ئەرێ یەکێك لە ئاغایان کشێك دژی مەلیکەکەی من دەبینێت؟"

ئێمە بەنائارامی لەتەختەشەترەنجەکەو پاشانیش لە(دکتۆربی) وردبووینەوە. بەڕاستی بۆ منداڵێکیش ئاشکرا بوو، کە مەلیکەکەی چێنتۆڤیچ بە هۆی سەربازێك بە تەواوی لە فیلەکەی (دکتۆربی) پارێزراو بوو، کەواتە هیچ کش مەلیکێك لە ئارادا نەبوو. ئێمە بەتەواو نارامی بەسەرماندا زاڵ بوو. ئەگەر دۆستەکەمان لە ژێر کاریگەری تایەکەی بەردێکی تری بزواندبێت، یان خانەیەك کەمتر یان پتری چووبێتە پێش؟ بەهۆی بێدەنگی ئێمە (دکتۆر بی)ش تەماشای تەختەشەترەنجەکەی کرد و بە لارووپتی کەوتە قسە:

"بەڵام مەلیك لەسەر خانەی f7 بوو... ئێستا شوێنەکەی هەڵەیە بە تەواوی هەڵەیە. تۆ بە هەڵە جولاندووتە! شوێنی هەموو بەردەکان هەڵەیە...ئەو سەربازە لەسەرg5 بوو، لەسەرg4 نەبوو... ئەوە تەواو یارییێکی ترە... ئەوە..."

لە ناکاو نوتقی گیرا. من بە توندی دەستی خۆم لە بن شانەکانی گیرکردو، بە توندی قۆڵەکانیم گوشی، بە شێوەیەك کە لەو بارە تاداری و شێتاتییەش هەست بە ڕاگووشینی قۆڵەکانی خۆی بکات. ئاوڕی لە من دایەوەو لەمن ڕاما، وەك ئەوەی لە خەوندا بێت، ووتی:"ئەوە چیە... دەتانەوێت چی بکەن؟"

من هەر ئەوەندەم پێ گوت:"بێنەوە بیری خۆت!" و بە پەنجە ئامارژەم بۆ برینی سەر دەستی کرد. ئەویش بێ دەستی خۆی، چاوی بە دوای ئامارژەکەی من جولاندو، بە نیگاییێکی ئەبلەقی شووشەیی، تەماشای هێڵی برینە سوورهەڵگەڕاوەکەی سەر دەستی کرد. پاشان لە ناکاو دەستی بە لەرزین کرد و کەفێك بە

هەموو جەستەی هاتە خوارە

"بکەن لە ڕاهی خوای" چرپەیەکی کرد و، بە لێوێکی زەردهەڵگەڕاو، ووتی:"خۆ شتێکی خراپم لە دەم دەرنەچووە، یان کارێکی کرێتم نەکردووە،... دیسان تووشم هاتەوە...؟"

"نەخێر" بە چرپە پێم ووت. "بەڵام پێویستە هەرئێستا واز لەم یارییە بهێنیت، ئەوە بارە خەتەرناکەکەیە، بێنەوە بیری خۆت، پزیشك چی بە جەنابتان گوتووە!"

(دکتۆر بی) بە یەك تەوژم هەستایەوە سەر پێیان و بە دەنگە شەرمنەکەی پێشووی خۆی ووتی: "داوای لێبورنتان لێ دەکەم، لەو هەڵە گەلۆرییەی کردم"، خۆی بۆ چێنتۆڤیچ چەماندەوەو ووتی: "بێ گومان ئەوەی ووتم شتێکی بێ مانا بوو، بێ گومان ئێوە براوەن" پاشان ڕووی لە ئێمەش کرد:"داوای لێبوردن لە ئێوەی بەڕێزیش دەکەم، بەڵام من لەمەو پێش ئاگادارم کردنەوەو پێم گوتن، چاوەڕوانی زۆر لە من مەکەن، بمبوورن لەو ناهەموارییە – ئەوە دوا جار بوو، من دەستم بۆ شەترەنج برد."

بەڕێزەوە خۆی چەماندەوەو بە هەمان ئەو شێوە خاکی وپڕنهێنییەی کە پێشتر دیبوومان ئێمەی جێهێشت. تەنها من دەمزانی لەبەرچی جارێکی تر ئەو پیاوە دەست بۆ تەختەی شەترەنج نابات، ئەوانەی تر تووشی حەپەسان و هەستێکی نەناسراو هاتبوون و، بە ناچاری هەستیان بەوە دەکرد کە ڕووبەڕووی شتێکی نەگونجاو و خەتەرناك هاتبوون. مێك کۆنۆر لەو هیوابڕاوییەی کە تێی کەوتبوو، چی بۆ نەما بۆڵەیەکی لێ هەڵسا:" هەی نەفرەتت لێدا، ئەرێ وەللا!". لە دوای هەمووان چێنتۆڤیچ لەسەر کورسیـ[ی]، هەڵسایەوەو، جارێکی تر تەماشاییێکی نیوە یارییەکەی کرد و بە لووتبەرزییەوە ووتی: "بەداخەوە، یارییەکەی ئەوەندە خراپ نەبوو، بۆکابراییێکی ئاوا کە هەر بە هەوەس دەست بۆ یاری ببات، بەڕاستی لە عادەت بەدەر بەهرەدارە".

ژیاننامەی شتێفان تسڤایك

1881 – 1942

لە 1881/11/28 لە شاری ڤیەننا لەدایکبووە.

لە 1919 تا 1934 لە هەرێمی زالتزبورگ ژیان دەباتە سەر.

هێشتان لە ئامادەیی دەبێت کە لەژێر کاریگەری (هوگۆ)و (ریلکە) یەکەمین شیعری خۆی دەنووسیٚ.

لە 1901 یەکەمین کۆمەڵە شیعری لەژێرناوی (ژیٚیە زیوییەکان) بڵاودەبێتەوە.

لە 1901 ەوە دەستدەکات بە وەرگێڕانی کۆمەڵێك بەرهەمی شیعری و چیرۆك و دراما لە زمانی فەرەنسییەوە، (تێرزیت، خانوێك لەسەر دەریا...) بەمەو بە گەشتەکانی بە هەموو لایەکانی دنیا، پەیوەندی لەگەڵ کۆمەلێك هونەرمەند و نووسەری ئەو سەردەمە پەیدا دەکات.

1910 " تسڤایك یەکەمین ژیاننامەی خۆی بڵاودەکاتەوە" ئێمیلە فیرهێرن.

1911 بە بڵاوکردنەوەی (بەسەرهاتی یەکەم: چوار چیرۆکی نیشتمانی منداڵان) بۆ یەکەمین جار خۆی لە شێواز و ئاراستە دەروونزانییەکی دەدۆزێتەوە.

1914–1917 لە سەردەمی جەنگی جیهانی یەکەمدا لە بەشی ڕاگەیاندنەکانی شەڕ لەگەڵ ڕۆمان ڕۆلاندی(1866–1944) دۆستی بە ئازادی خۆی کاری ڕۆژنامەوانی دەکات و لێپرسراوێتی ئاراستەو دیدی ئاشتیخوازی دەگرێتە ئەستۆ.

1917 دوو مانگی مۆڵەت لە خزمەتگوزاری سەربازی دەدرێتیٚو، پاشان بە یەگجار سەربازی دووردەخرێتەوە.

1918 لە سویسرا درامای "یێرمیاس Jermemias" دژی شەڕ بڵاودەکاتەوە. (یێرمیاس ناوی پێغەمبەرێکی کۆن بووە–و) وەك پەیامنێری رەسمی رۆژنامەی (نۆیین فراین پرێسە)ی ڤییەننایی، پەیوەندییەکانی خۆی بەکاردەهێنێت، بۆ پێشاندانی بیروڕای ناحیزبی بیٚ لایەنانەی خۆی.

لە 1920 ەوە کۆمەلێك چیرۆك لە کتێبی جیا جیا بڵاودەکاتەوە، لەوانە "ترس"، " زۆرداری" و "ئاوارە".

1920–1928 سێ ناميلكە بڵاودەكاتەوە لەسەر بيناسازانى جيهانى "سێ وەستا" (1920)، "جەنگ لەگەڵ ئەهريمەندا" (1925)، "ژيانى سێ شاعير" (1928)

1926 بە كاركردن لەسەر (ڤۆلپۆن)ى بێن جۆنسۆن (1572–1637) گەورەترين سەركەوتنى شانۆيى خۆى پێشكەش دەكات.

1927 "كاتژمێرە ئەستێرەييەكانى مرۆڤايەتى" بڵاودەكرێتەوە.

1928–1930 بەهۆى مەكسيم گۆرگى چاپى يەكەمى تەواوى كارەكانى بە زمانى روسى بڵاودەكرێتەوە.

1929 بڵاوكردنەوەى "بەرخەكەى هەژاران" كۆميدياى تراژيديايى سەردەمى ناپليۆن

1929–1932 بڵاوكردنەوەى يەكەمين وێنە مێژووييەكانى "مارى ئەنتۆنێت"

1934 لە دەست دەسەڵاتى نازيەكان ڕادەكات بۆ لەندەن.

1934–1938 "ئاهەنگ و تراژيدياى ئێراسموسى رۆتردام" "كاستيلۆ دژى گالڤين يان ⁂ انێك دژى زۆردارى" لە بنكەى

بڵاوكردنەوەى ئينزلى ئەلمانى، بڵاوناكرێنەوە، بەلكو لە ڤيينا بڵاودەكرێنەوە. لەو كتێبانە، تسڤايگ داواى ئەوە دەكات، كە پێويستە مێژوو وەك پەندو ئاگاداركردنەوە بۆ كاتى سەردەم تەماشا بكرێن.

1935 ئۆپەراى "ژنێكى بێدەنگ" بۆ ريچاردشتراوس دەنووسێت.

1936 نازييەكان دەست بەسەر كتێبەكانى دادەگرن و قەدەغەى فرۆشتنيان دەكەن.

لە 1938 ـەو لە لايەك لە ترسى ئەوەى خوێنەرە ئەلمانى زمانەكانى لە كيس بچێت، لەلايەكى تر لە ترسى ئەوەى نەتوانێت بە بەرهەمەكانى كاريگەرى پەيدا بكات، دەگەڕێتەوە سەر چيرۆكنووسى.

1940 لە كاتى جەنگى جيهانى دووەم رەگەزنامەى ئينگلستان وەردەگرێت و دەچێت بۆ نيۆيۆرك. لەوێوە سەفەر بۆ ئەرجەنتين، پەرەگواى، بەرازيل دەكات و ساڵێك لە بەرازيل دەمێنێتەوە.

1941 "نۆڤلێتى شەترەنج" بڵاودەكاتەوە.

1942 بيرەوەريەكانى بەناوى "جيهانەكەى دوێنێ" بڵاودەبێتەوەو لە22ى شوباتى هەمان ساڵدا لە پێترۆپۆليسى ريۆ دێجانيرۆ خۆى دەكوژێت. ⁂

⁂ : تێبينى: ئەم ژياننامەيە لە هەمان كتێبى وەرگێڕدراو و، بەشێكى زۆريشى لە ئينتەرنێت وەرگيراوە.

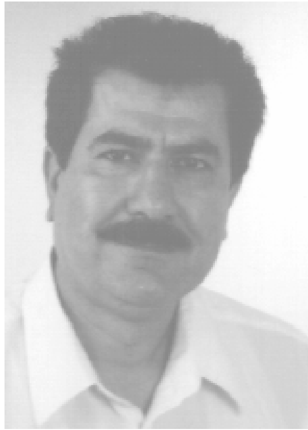

<u>له بەرهەمەکانی وەرگێڕ:</u>

- کرۆنۆلۆژیای ئەربێلا 1995 –کۆنترین دەستنووس لە بارەی بڵاوبوونەوەی ئاینی عیسایی لە کوردستان. بەرلین لە ئەلمانییەوە وەرگێڕدراوە.
- چیلکە سوورە. لە ئەفسانەکانی کوردەواری. بەرلین 1996
- کیکۆر: چارەنووسی دوو منداڵ. دوو چیرۆکی سەمەدی بەهرەنگی و یۆهانس تۆمانیانە لە فارسی و عەرەبییەوە وەرگێڕدراون. بەرلین 1997
- بەختەوەری 2001 سلێمانی. لە ئەلمانییەوە وەرگێڕدراوە.
- کاروانسەراکانی رۆژهەڵات. ئامادەی چاپە، لە ئەلمانییەوە وەرگێڕدراوە. (دوو ساڵە لای بنکەی بڵاوکردنەوەی سەردەمە)
- ژیانی بەندێك. رۆمانی ڤێکتۆر هۆگۆ. 1982 لە فارسییەوە وەرگێڕدراوە. ئامادەی چاپە.

دوا ووتە

- لە 2002/5/19 بە یارمەتی خودا لە وەرگێڕانی ئەو نۆڤلێتە بوومەوە.
- سوپاسی زۆرم هەیە بۆ کاك عەبدالغنی سالح حمەشریف ، کە بەر لەچاپ کتێبەکەی خوێندەوەو کۆمەلێك تێبینی بەنرخی خستە بەرچاوم.